

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระเปียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก
กรณีศึกษาตำบลพนานิคม อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง

สุพรรณษา ดาทอง

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการจัดการปกครอง

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก
กรณีศึกษาตำบลพนานิคม อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง

สุพรรณษา ดาทอง

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการจัดการปกครอง
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

IMPACT OF LAND USE CHANGE IN EASTERN ECONOMIC CORRIDOR: A CASE STUDY
OF PHANANIKHOM SUBDISTRICT, NIKHOM PHATTHANA DISTRICT, RAYONG PROVINCE

SUPANNASA DATHONG

AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR MASTER DEGREE OF ARTS IN POLITICAL SCIENCE
IN POLITICAL ECONOMY AND GOVERNANCE
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE AND LAWS

BURAPHA UNIVERSITY

2023

COPYRIGHT OF BURAPHA UNIVERSITY

คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ได้พิจารณางาน
นิพนธ์ของ สุพรรณษา ดาทอง ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการจัดการปกครอง ของมหาวิทยาลัย
บูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์

คณะกรรมการสอบงานนิพนธ์

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยณรงค์ เครือนวน)

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สกฤติ อีสริยานนท์)

..... ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีธร)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สกฤติ อีสริยานนท์)

..... กรรมการ

(ดร.ญาเรศ อัครพัฒนานุกูล)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยณรงค์ เครือนวน)

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร้อยตำรวจเอก ดร. วิเชียร ต้นศิริคองค)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา อนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการจัดการ
ปกครอง ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.วิหวัศ แจ่มเอี่ยม)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

64910111: สาขาวิชา: เศรษฐศาสตร์การเมืองและการจัดการปกครอง; ร.ม. (เศรษฐศาสตร์การเมืองและการจัดการปกครอง)

คำสำคัญ: ระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก, การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน, ผลกระทบ, ประชากรในพื้นที่

สุพรรณษา ดาทอง : ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก กรณีศึกษาตำบลพนานิคม อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง.
(IMPACT OF LAND USE CHANGE IN EASTERN ECONOMIC CORRIDOR: A CASE STUDY OF PHANANIKHOM SUBDISTRICT, NIKHOM PHATTHANA DISTRICT, RAYONG PROVINCE)
คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์: ชัยณรงค์ เครือนวน, สกฤติ อีสริยานนท์ ปี พ.ศ. 2566.

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) กล่าวคือ เป็นการผสมวิธีคิดและกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เข้าด้วยกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก กรณีศึกษาตำบลพนานิคม อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง และเพื่อสร้างข้อเสนอแนะต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระเบียบเศรษฐกิจพิเศษ ภาคตะวันออก กรณีศึกษาตำบลพนานิคม อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง โดยการวิจัยเชิงปริมาณด้วยกลุ่มตัวอย่างประชากรจากการตอบแบบสอบถามและการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาเอกสาร ทั้งเอกสารขั้นต้นและเอกสารชั้นรองพร้อมการสัมภาษณ์ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ที่เกี่ยวข้อง และเครื่องมือที่จะใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผลการศึกษาพบว่า ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับประชากรแฝงที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะเป็เงินอนไขที่ทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเพิ่มขึ้นเช่นกัน และส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติโดยตรงกับทรัพยากรน้ำที่ไม่เพียงพอและระบบนิเวศในพื้นที่โดนทำลายจากการปรับพื้นที่และการปล่อยน้ำเสียจากครัวเรือนและภาคอุตสาหกรรมที่เพิ่มมากขึ้น และส่งผลเชื่อมโยงต่อมูลค่าที่ดินมีการปรับราคาที่สูงขึ้น ทั้งนี้ผลกระทบที่เกิดขึ้นสามารถจัดกลุ่มได้ 4 ด้าน คือ 1. ด้านเศรษฐกิจ 2. ด้านสุขภาพ 3. ด้านสังคม และ 4. ด้านสิ่งแวดล้อม สำหรับข้อเสนอแนะต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจึงประกอบด้วย 1. ให้ความสำคัญกับหลักกฎหมายและหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนา 2. ดำเนินงานด้วยความโปร่งใสและเป็นธรรมด้วยการเปิดเผยข้อมูลและสร้างการรับรู้ให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนทุกฝ่าย 3. เปิดโอกาสให้ประชากรในพื้นที่และชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกด้านของการดำเนินการ 4. ลดความเหลื่อมล้ำที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินการ 5. ปรับแผนการพัฒนาและข้อกำหนดของนโยบายใหม่ 6. ลดทอนอำนาจ

เชิงโครงสร้างทางการเมืองและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นทั้งในและนอกพื้นที่

64910111: MAJOR: POLITICAL ECONOMY AND GOVERNANCE; M.A. (POLITICAL ECONOMY AND GOVERNANCE)

KEYWORDS: Eastern Economic Corridor, Land use change, Impact, Population

SUPANNASA DATHONG : IMPACT OF LAND USE CHANGE IN EASTERN ECONOMIC CORRIDOR: A CASE STUDY OF PHANANIKHOM SUBDISTRICT, NIKHOM PHATTHANA DISTRICT, RAYONG PROVINCE. ADVISORY COMMITTEE: CHAINARONG KRUNNUNG, D.Pol.Sc. SAKRIT ISARIYANON, D.P.A. 2023.

This study Impact of Land Use Change in Eastern Economic Corridor: A Case Study of Phananikhom Subdistrict, Nikhom Phatthana District, Rayong Province. This study uses mixed methodology. It is a synthesis of thinking approaches and quantitative, and qualitative research. The aims of this research are 1. to investigate the impact of land use changes in the Eastern Economic Corridor of Phananikhom subdistrict, Nikhom Phatthana district, Rayong province. 2. To develop recommendations for improvements in land use in the Special Economic Corridor, Eastern Region, using Phananikhom subdistrict, Nikhom Phatthana district, Rayong province as a case study. Quantitative research uses a population sample collected via questionnaires, whereas qualitative research employs document studies. Primary and secondary documentation, as well as interviews, were used. In this study, comprehensive interviews are undertaken with individuals involved, employing a semi-structured interview format. The primary contributors to the impacts of land use change are determined to be associated with the rising latent population. It increases property and life security and leads to an environment conducive to criminal activity. Moreover, it directly affects the ecosystem and natural resources, as evidenced by the decreasing supply of water resources and the destruction of the local ecosystem as a result of land clearance and increased wastewater discharge from properties and companies. Ultimately, it leads to a correlation between the land value, and increasing price. The effects can classify into four categories: 1. Economic 2. Health 3. Social, and 4. Environmental. Then, suggestions for land use changes include: 1. Give legal principles and good governance a high priority in

development. 2. Transparency and fairness must be maintained by sharing information and raising awareness among all parties. 3. Allow local inhabitants and communities to participate in all parts of the organization. 4. Reduce the inequity that will result from operations. 5. Adjust development plans and the requirements of new policies. Finally, 6. Reduces the fundamental authority that is political and economic, both inside and beyond the area.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษางานวิจัยเรื่อง ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก กรณีศึกษาตำบลพนานิคม อำเภอพนานิคมพัฒนา จังหวัดระยอง เป็นการศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและเพื่อสร้างข้อเสนอแนะต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก กรณีศึกษาตำบลพนานิคม อำเภอพนานิคมพัฒนา จังหวัดระยอง โดยการศึกษางานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัยณรงค์ เครือนวน ท่านได้เสียสละเวลาอันมีค่ายิ่ง ในการให้คำปรึกษาการดำเนินงานวิจัย ตลอดจนได้ตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ในการจัดทำงานพิมพ์ ตั้งแต่เริ่มดำเนินการจนกระทั่งดำเนินการเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ โครงการ ‘บัณฑิตอาสาต้นแบบ’ โครงการภายใต้ความร่วมมือระหว่าง สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.) กรมการพัฒนาชุมชน และมหาวิทยาลัยบูรพาที่ได้มอบโอกาสและส่งเสริมพร้อมสนับสนุนกำลังทรัพย์ในการศึกษาเล่าเรียนครั้งนี้จนสำเร็จการศึกษา

ขอขอบพระคุณ คุณศรัทธา ดาทอง และครอบครัวของข้าพเจ้า ที่ได้ให้กำลังใจและส่งเสริมพร้อมสนับสนุนกำลังทรัพย์เพิ่มเติมในการศึกษาเล่าเรียนครั้งนี้จนสำเร็จการศึกษา

ขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุก ๆ ท่าน ที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและผู้ที่เกี่ยวข้องที่ให้ความร่วมมือทางด้านข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทุก ๆ ท่าน รวมถึงเพื่อนและพี่น้องที่เป็นผู้ช่วยในการเก็บข้อมูลและรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยเป็นอย่างดี

คุณค่าและประโยชน์ของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบเป็นเครื่องบูชาบุพการี บुरพจารย์ และผู้ที่มีอุปการคุณทุกท่านที่มีส่วนส่งเสริมให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการศึกษา การดำเนินชีวิต และก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

สุพรรณษา ดาทอง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ณ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวิจัย.....	1
คำถามวิจัย.....	3
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
ขอบเขตการศึกษา.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
บทที่ 2 การสำรวจองค์ความรู้.....	6
แนวคิดและทฤษฎี.....	6
แนวคิดในการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดิน.....	12
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผลกระทบ.....	17
เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	25
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	33
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	35
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	36
การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research).....	36

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research).....	39
บทที่ 4 ผลการศึกษา.....	41
แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	41
ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระบียงเศรษฐกิจ พิเศษภาคตะวันออก ในพื้นที่ตำบลพนานิคม อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง.....	46
ความคิดเห็นเกี่ยวกับทางเลือกและข้อเสนอการใช้ประโยชน์ที่ดินจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ ประโยชน์ที่ดินในระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ในพื้นที่ตำบลพนานิคม อำเภอนิคม พัฒนา จังหวัดระยอง.....	54
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	67
อภิปรายผล.....	73
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	78
บรรณานุกรม.....	80
บรรณานุกรม.....	83
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	85

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ประชากรเป้าหมายในพื้นที่ตำบลพนานิคม.....	37
ตารางที่ 2 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ	41
ตารางที่ 3 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามช่วงอายุ 18 ปีบริบูรณ์ ขึ้นไป.....	42
ตารางที่ 4 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษา	43
ตารางที่ 5 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการประกอบอาชีพ	43
ตารางที่ 6 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามช่องทางการรับรู้	44
ตารางที่ 7 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะของการใช้ประโยชน์ที่ดิน.....	44
ตารางที่ 8 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัย	45
ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเรื่อง/ประเด็นเกี่ยวกับ ผลกระทบ	46
ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเรื่อง/ประเด็นเกี่ยวกับ การใช้ประโยชน์ที่ดิน.....	54

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย 35

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวิจัย

ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor) หรือที่เรียกกันว่า EEC คือ โครงการภายใต้พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 (พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2561) โดยโครงการนี้ส่งผลหลายประการต่อเศรษฐกิจด้วยการยกระดับพื้นที่ชายฝั่งในภาคตะวันออกของประเทศไทยซึ่งต่อยอดความสำเร็จมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก หรือ Eastern Seaboard โดยครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดระยอง จังหวัดชลบุรี และจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อดึงดูดการลงทุนและยกระดับรายได้ของประเทศผ่านการผ่อนคลायกฎหมายหรือกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าการลงทุนต่าง ๆ ในพื้นที่ โดยโครงการนี้ นักลงทุนจะได้รับสิทธิประโยชน์ในการส่งเสริมการลงทุนต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก อีกทั้งภาครัฐจะมีการจัดสรรทรัพยากรลงในพื้นที่เป็นกรณีพิเศษ

อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียง โดยทิศเหนือติดต่อกับอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง ทิศใต้ติดต่อกับอำเภอเมืองระยอง และอำเภอบ้านฉาง และทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี แบ่งเขตการปกครองเป็น 4 ตำบล 30 หมู่บ้าน พื้นที่ทั้งหมด 237.50 ตารางกิโลเมตร (148,437.50 ไร่) จำนวนประชากรชาย 10,630 คน จำนวนประชากรหญิง 10,788 คน จำนวนประชากรทั้งหมด 21,418 คน จำนวนบ้าน 17,412 ครัวเรือน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2566) โดยพื้นที่อำเภอปลวกแดง อำเภอบ้านค่าย อำเภอเมืองระยอง และอำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง ล้วนเป็นพื้นที่เขตพัฒนาอุตสาหกรรม และเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษเพื่อกิจการอุตสาหกรรม เช่น นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด นิคมอุตสาหกรรมผาแดง นิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ด นิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ ระยอง นิคมอุตสาหกรรมอาร์ไอ แอล และท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด เป็นต้น

คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ประกาศเรื่อง แผนผังการใช้ประโยชน์ในที่ดิน และแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณูปโภค เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2562 (ประกาศคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2562) ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในหลายพื้นที่ หนึ่งในนั้น คือ เขตตำบลพนานิคม อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง ที่มีการปรับผังการใช้ประโยชน์ที่ดินจากชุมชนชนบทให้เป็นเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษเพื่อกิจการอุตสาหกรรมพัฒนาอุตสาหกรรมและรองรับการพัฒนาเมือง เมื่อแผนผังการใช้ประโยชน์ใน

ที่ดินมีการประกาศใช้ ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นโดยทันทีและที่เห็นได้ชัดเจน คือ การขยายตัวด้านอุตสาหกรรมเพื่อรองรับการลงทุนและการอุตสาหกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว อย่างเช่น นิคมอุตสาหกรรมดับบลิวเอชเอ ระยอง 36 โดยมีพื้นที่ทั้งสิ้น 1,281 ไร่ อีกทั้งนิคมอุตสาหกรรม ดับบลิวเอชเอ มากกว่า 10 แห่ง ยังตั้งอยู่ในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ในจังหวัดระยองและจังหวัดชลบุรี โดยมีเนื้อที่รวมกว่า 37,990 ไร่ โดยนักลงทุนในนิคมจะได้รับผลประโยชน์จากแผนการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกภายใต้นโยบายประเทศไทย 4.0 ด้วยกลยุทธ์การส่งเสริมการลงทุนใหม่ อีกทั้งมีพรบ. ส่งเสริมการลงทุนโดยนักลงทุน จะได้รับการยกระดับสิทธิประโยชน์สำหรับนักลงทุนรายใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและมีความสามารถในการผลิตนวัตกรรมและการวิจัย ภายใต้นโยบายที่นำดึงดูดเพื่อเพิ่มการลงทุนจากต่างประเทศในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก นอกจากจะเป็นเขตอุตสาหกรรมที่ได้รับการยอมรับในระดับด้านการลงทุนในต่างประเทศแล้ว ก็ยังมีโครงสร้างขั้นพื้นฐานและสาธารณูปโภคที่เหมาะสมอยู่แล้ว โลจิสติกส์และโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการขนส่งสาธารณะ กำลังอยู่ในขั้นพัฒนาครั้งใหญ่ เพื่อให้เชื่อมโยงกับการตลาดระหว่างประเทศ โดยการใช้รางรถไฟ รถไฟฟ้าความเร็วสูงจากกรุงเทพมหานคร การขยายถนนทางหลวง การพัฒนาท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังและการขยายสนามบินทั้งสามแห่งใกล้กรุงเทพมหานคร ได้แก่ สุวรรณภูมิ ดอนเมือง และอู่ตะเภา ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคมหาชน ภาคเอกชน และสถาบันทางการศึกษาจะทำให้เกิดกลไกที่ดีครอบคลุมด้านต่าง ๆ เช่น การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน บุคลากร การศึกษา และการสนับสนุนจากภาครัฐ (ดับบลิวเอชเอ อินดัสเตรียล ดีเวลลอปเม้นท์, 2561) นอกจากเขตอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่เติบโต ยังคงมีโครงการหมู่บ้านจัดสรรและธุรกิจห้องเช่าที่พักอาศัยที่กำลังเติบโตอย่างมากเช่นกัน พื้นที่อุตสาหกรรมและพื้นที่การขยายตัวรองรับการลงทุนที่เกิดขึ้นใหม่เหล่านี้เดิมแล้วล้วนเป็นพื้นที่ป่าและพื้นที่ทางการเกษตรของประชาชนในพื้นที่ทั้งหมด

ก่อนปี พ.ศ. 2562 พื้นที่ผังการใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่ของตำบลพนานิคม อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง เป็นแบบชุมชนชนบท และเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษเพื่อกิจการอุตสาหกรรมเพียงเล็กน้อย โดยส่วนใหญ่ประชากรในพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำไร่สับปะรด ไร่มันสำปะหลัง และสวนยางพารา รองลงมาเป็นอาชีพค้าขาย รับจ้าง ทำงานในภาคอุตสาหกรรม และอาชีพอื่น ๆ ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ราคาผลผลิตทางการเกษตรและพืชเศรษฐกิจราคาตกต่ำอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบโดยตรงต่ออาชีพเกษตรกรในพื้นที่ทั้งด้านรายได้และอัตราเกษตรกรในพื้นที่ลดลง ในสภาวะที่ผลประกอบการทางการเกษตรที่ตกต่ำ เศรษฐกิจไม่ค่อยดี อัตราค่าครองชีพที่สูงขึ้น แต่อัตราราคาที่ดินในพื้นที่กลับสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีส่วนให้ประชากรในพื้นที่ที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเลือกที่จะขายที่ดินเพื่อสร้างรายได้มาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันมากกว่าการหารายได้หรือการประกอบอาชีพจากการถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินเองที่มีอัตราสูงขึ้นอย่างก้าวกระโดด

จากประกาศของคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2562 เป็นผลให้การขยายตัวด้านอุตสาหกรรมเพื่อรองรับการลงทุนของนิคมอุตสาหกรรมดับบลิวเอชเอ ระยอง 36 ในเขตพื้นที่ตำบลพนานิคม อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง อย่างต่อเนื่อง นิคมอุตสาหกรรมดับบลิวเอชเอ ระยอง 36 ออกประกาศไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2565 (ดับบลิวเอชเอ อินดัสเตรียล ดีเวลลอปเม้นท์, 2562) พร้อมรองรับการลงทุนอย่างเต็มรูปแบบ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วนี้ส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของประชากรในพื้นที่ วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม ฯลฯ จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาและข้อกังวลใจต่าง ๆ ตามมา เช่น คุณภาพชีวิต การประกอบอาชีพ รายได้ การใช้ทรัพยากรที่ขาดประสิทธิภาพ ความเสื่อมโทรมด้านสิ่งแวดล้อมจากชุมชนและอุตสาหกรรม ความแออัดของชุมชนและระบบสาธารณูปโภคที่ไม่เพียงพอ เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลให้สภาพวิถีชีวิตของชุมชนในพื้นที่ให้ค่อย ๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงจากความเป็นอยู่แบบชุมชนชนบทที่ค่อยพึ่งพาอาศัยกัน เป็นแบบต่างคนต่างอยู่อย่างชุมชนเมืองมากขึ้น

คำถามวิจัย

1. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกส่งผลกระทบต่ออย่างไรบ้าง
2. ภายใต้การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก กรณีศึกษาตำบลพนานิคม อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง จะมีทางเลือกอย่างไรในการจัดการกับผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นและผลกระทบที่เกิดขึ้นแล้ว

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก กรณีศึกษาตำบลพนานิคม อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง
2. เพื่อสร้างข้อเสนอแนะต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก กรณีศึกษาตำบลพนานิคม อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง

ขอบเขตการศึกษา

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก กรณีศึกษาตำบลพนานิคม อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง มีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

- 1.4.1 ขอบเขตด้านช่วงเวลาที่เริ่มทำการศึกษางานวิจัยเสร็จสิ้น คือ ตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. 2562 เป็นต้นมาจนปัจจุบัน เพราะในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงประกาศเริ่มใช้โครงการพัฒนา

ระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ภายใต้พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 หรือย่อมาจาก Eastern Economic Corridor: EEC ซึ่งโครงการนี้ส่งผลหลายประการต่อเศรษฐกิจในภาคตะวันออกของประเทศไทยและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในพื้นที่เรื่อยมา อาทิ ประกาศเรื่อง แผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน และแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณูปโภค เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2562 โดยคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เป็นต้น

1.4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในลักษณะกรณีศึกษา เป็นการศึกษาพื้นที่ ตำบลพนานิคม อำเภอพนานิคมพัฒนา จังหวัดระยอง โดยพื้นที่นี้ถือเป็นพื้นที่ที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนจากประกาศเรื่อง แผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน และแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2562 โดยคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

1.4.3 ขอบเขตด้านประชากร การศึกษาวิจัยเรื่อง ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก กรณีศึกษาตำบลพนานิคม อำเภอพนานิคมพัฒนา จังหวัดระยอง ผู้วิจัยเลือกประชากรที่เป็นเป้าหมายการวิจัยในครั้งนี้ คือ ประชากรในพื้นที่ตำบลพนานิคม อำเภอพนานิคมพัฒนา จังหวัดระยอง ตามข้อมูลสถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร (รายเดือน) สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2565 เฉพาะผู้มีสัญชาติไทย และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในพื้นที่ดังกล่าว และมีอายุ 18 ปี บริบูรณ์ ขึ้นไปเท่านั้น

1.4.4 ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาวิจัยเรื่อง ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก กรณีศึกษาตำบลพนานิคม อำเภอพนานิคมพัฒนา จังหวัดระยอง ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ให้เห็นถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก กรณีศึกษาตำบลพนานิคม อำเภอพนานิคมพัฒนา จังหวัดระยอง ของประชากรในพื้นที่ เช่น วิธีการดำเนินชีวิต, คุณภาพชีวิต, การประกอบอาชีพ, รายได้และระบบสาธารณูปโภค ผลกระทบในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ ด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น หลังจากนั้นผู้วิจัยจะประมวลข้อมูลทั้งหมดเพื่อหาข้อเสนอแนะต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก กรณีศึกษาตำบลพนานิคม อำเภอพนานิคมพัฒนา จังหวัดระยอง เพื่อเสนอเป็นแนวทางเลือกต่อพื้นที่ที่คาดว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. คาดว่าผลการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้จะทำให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก กรณีศึกษาตำบลพนานิคม อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดระยอง ที่แท้จริง

2. คาดว่าผลการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้จะนำไปสู่ข้อเสนอแนะต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ของพื้นที่ตำบลพนานิคม อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดระยอง และเพื่อเสนอเป็นแนวทางเลือกต่อพื้นที่ที่คาดว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน

บทที่ 2

การสำรวจองค์ความรู้

การศึกษาเรื่อง “ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระบอบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก กรณีศึกษาตำบลพนานิคม อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง” ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการศึกษา โดยผู้วิจัยจะแบ่งสาระสำคัญ ในการนำเสนอ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎี
2. เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. นิยามศัพท์เฉพาะ
4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดทฤษฎีที่จะใช้เป็นกรอบในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วยแนวคิดทฤษฎีที่สำคัญดังต่อไปนี้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีนักวิชาการและผู้ให้ความหมายของที่ดินไว้หลากหลายและแตกต่างกันดังนี้

สิฐวิภา หาญศึกษา (2542) ดิน (Soil) เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ล้ำค่า คือ ดินชั้นบนที่อุดมสมบูรณ์มีความหนาเพียง 1 นิ้ว ธรรมชาติต้องใช้เวลาสร้าง 300 - 1,000 ปี ซึ่งมีคุณค่าประมาณแร่ธาตุ อาหาร อินทรีย์วัตถุ จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเกษตรกรรม ประเทศไทยมีเนื้อที่ประมาณ 320.71 ล้านไร่ ปัจจุบันได้มีการใช้ที่ดิน เพื่อการเกษตรและกิจการอื่น ๆ อย่างขาดหลักเกณฑ์โดยไม่ได้คำนึงการอนุรักษ์และสมรรถนะของดินตลอดจนมีการทอดทิ้งไม่ทำประโยชน์หรือปล่อยให้ที่ดินรกร้างว่างเปล่า อันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศในขณะนี้ เพราะปัจจัยสี่ อันประกอบด้วย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคและที่อยู่อาศัยล้วนมาจากดินทั้งสิ้น ที่ดินจึงมีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ชาติในแทบทุกด้าน ดังนั้น ภาครัฐจึงต้องจัดระบบการถือครองที่ดินและการใช้ประโยชน์ในที่ดินอย่างเหมาะสมโดยเร็วที่สุดเพื่อแก้ปัญหาและป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นจากการถือครองที่ดินและการใช้ที่ดิน

ประมวล สุวรรณศร (2532) ที่ดิน ไม่ได้หมายถึง เนื้อที่ดินอันเป็นกรวด ทราย โคลน อย่างใด นั้น แต่หมายถึง เขตที่อันจะพึงได้เป็นส่วนกว้าง ส่วนยาวอันประจำอยู่แน่นอนบนผิวโลก ส่วนสูง ถ้าเป็นช่องว่างในอากาศเหนือพื้นดินนั้นขึ้นไปก็ดี ส่วนหนาของผิวดินหรือส่วนลึกที่เราอาจจะขุดลงไปใต้ดินก็ได้ชื่อว่าเป็นที่ดิน ไม่หากเป็นแต่แดนกรรมสิทธิ์ของที่ดินดังกล่าวไว้ใน มาตรา 1335 ซึ่งเป็นสิทธิในการที่จะใช้หรือครอบครองประโยชน์ของผู้ทรงสิทธิและอาจเป็นอสังหาริมทรัพย์อันจัดอยู่ในแผนกสิทธิอันเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ที่ดินส่วนกรวด ทราย หิน ดิน โคลน แร่ธาตุ ที่อาจขุดขึ้นมาได้หรือกองอยู่ในที่ดินก็ไม่ใช่ตัวที่ดิน หากเป็นทรัพย์ที่ประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดิน ฉะนั้นที่ดินนั้นเป็นสิ่งที่ไม่อาจทำลายทำให้สูญหายหรือเคลื่อนย้ายอย่างใด ๆ ได้ คำว่า “ที่ดิน” จึงมีความหมายจำกัดอยู่ที่อาณาเขตอันจะพึงกำหนดได้นับด้วยการวัดเป็นส่วนเป็นกว้างและส่วนยาวเท่านั้นเป็นส่วนหนึ่งของผิวพื้นโลก อันมนุษย์จะพึงอาศัย

ภาสกร ชุณหอุไร (2532) ที่ดิน หมายถึง พื้นดินทั่วไปบนพื้นผิวโลกและไม่ว่าที่ดินนั้นจะเป็นที่ดินชนิดใดจะอยู่บนบกหรือใต้น้ำก็ถือเป็นดินทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังหมายความถึง ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะและที่ชายทะเลด้วยส่วนที่อยู่เหนือพื้นดินขึ้นไปหรือลึกลงไปจากพื้นดินนั้นไม่ถือเป็นที่ดินตามความหมายนี้ แต่เป็นแดนกรรมสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1335 ที่ดินตามความหมายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อพิจารณาตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่มีนิยามของ “ที่ดิน” ไว้เป็นการเฉพาะแต่ได้บัญญัติเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ไว้ใน มาตรา 139 ว่า “อสังหาริมทรัพย์” หมายความว่า ที่ดินและทรัพย์อันติดต่อกับที่ดินมีลักษณะเป็นการถาวรหรือประกอบเป็นอันเดียวกันกับที่ดินนั้นและหมายความรวมถึงทรัพย์สิทธิอันเกี่ยวกับที่ดินหรือทรัพย์อันติดต่อกับที่ดินหรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้นด้วย” แต่ความหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นี้เป็นเพียง ความหมายที่ใช้ในประมวลกฎหมาย ที่ดินเท่านั้นจะนำความหมายทั้งหมดมาใช้กับคำว่า “ที่ดิน” ตามประมวลกฎหมายที่ดินไม่ได้เช่น ลำน้ำ และทะเลสาบ เป็นต้น ย่อมไม่เป็นที่ดินตามความหมายของ มาตรา 139 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ภาสกร ชุณหอุไร, 2532)

ที่ดินตามความหมายของประมวลกฎหมายที่ดิน ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 มาตรา 1 ได้บัญญัติไว้ว่า “ที่ดิน” หมายความว่า พื้นที่ดินทั่วไปและให้หมายถึง ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเลด้วย

การจัดประเภทของที่ดิน

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับที่ดินที่มีอยู่ในปัจจุบัน สามารถแบ่งประเภทของที่ดิน ออกได้เป็นหลายประเภท เช่น ที่ดินของเอกชนที่ดินอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ ที่บาทหลวงโรมันคาทอลิก ที่กุศลศาลเจ้าและที่ดินอันเป็นทรัพย์สินของพระมหากษัตริย์ เป็นต้น ซึ่งที่ดินแต่ละประเภทต่างมีลักษณะเฉพาะในการเกิดขึ้น

การคงอยู่และการเสียไปแตกต่างกัน อันเป็นเหตุให้มีการนำที่ดินประเภทต่าง ๆ มาจัดให้ประชาชนที่สามารถครอบครองที่ดินทุกประเภทได้ ดีที่สุด คือ การจัดประเภทเป็นที่ดินของเอกชนและที่ดินของรัฐ เนื่องจากการจัดที่ดินไม่ว่าจะจัดประเภทใดก็ตามผลสุดท้าย เมื่อพิจารณาแล้วก็สามารถจะจัดรวมเข้าไว้ในประเภทใดประเภทหนึ่งของทั้งสองประเภทได้ทั้งสิ้น

1) **ที่ดินของเอกชน** หมายถึง ที่ดินที่เอกชนสามารถมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองได้ตามประมวลกฎหมายที่ดินและกฎหมายอื่น ที่ดินของเอกชนอาจเสียไปโดยสภาพ เช่น น้ำเซาะหรืออาจเสียไปโดยผลของกฎหมาย เช่น การเวนคืน เป็นต้น ที่ดินของเอกชนแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ ที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์และที่ดินที่มีสิทธิครอบครอง

(1) **ที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์** ได้แก่ ที่ดินที่มีหนังสือสำคัญแสดงสิทธิในที่ดินในแต่ละประเภท ได้แก่ โฉนดที่ดิน โฉนดแผนที่ โฉนดตราจองและตราจองที่ตราว่าได้ทำประโยชน์แล้ว

(2) **ที่ดินบุคคลมีสิทธิครอบครอง** คือ ที่ดินมือเปล่าและยังไม่มีบุคคลใดได้กรรมสิทธิ์ซึ่งมีหนังสือสำคัญ สำหรับที่ดินประเภทนี้ ได้แก่ หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3, น.ส.3 ก และ น.ส.3 ข) แบบหมายเลข 3 ใบ เหยียบย่ำ ตราจอง รวมตลอดถึงที่ดินที่มีหลักฐานการแจ้งความครอบครองที่ดิน (ส.ค. 1) เป็นต้น ใบจอง คือ หนังสือที่แสดงว่ารัฐยอมให้ครอบครองที่ดินชั่วคราวปัจจุบันมี 2 แบบ คือ ท้องที่ซึ่งรัฐมนตรียังไม่ได้ประกาศยกเลิกอำนาจของหัวหน้าเขตนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอให้ใช้แบบ น.ส.2 ส่วนในท้องที่อื่นหรือท้องที่ที่ยังไม่ยกเลิกอำนาจนายอำเภอเกี่ยวกับการปฏิบัติตามประมวลกฎหมายที่ดินให้ใช้แบบ น.ส.2 ก ทั้งนี้รัฐจะออกให้ราษฎรได้ 2 กรณีคือ ใบจองที่รัฐออกให้ในกรณีที่รัฐจัดที่ดินแปลงใหญ่ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ว่า เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่จัดให้บุคคลเข้าครอบครองในที่ดินรายใดแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ออกใบจองไว้เป็นหลักฐานก่อนและเมื่อปรากฏแก่พนักงานว่าบุคคลที่ได้จัดให้ครอบครองที่ดินได้ทำประโยชน์ในที่ดินทั้งได้ปฏิบัติตามระเบียบและเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดโดยครบถ้วนแล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่ออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินให้โดยเร็วใบจองที่ออกให้ในกรณีราษฎรขอจับจองที่ดินแปลงเล็กแปลงน้อยในเขตท้องที่ใดที่คณะกรรมการยังไม่ได้ประกาศเขตสำรวจที่ดินตามกฎหมายหรือในกรณีที่สภาพของที่ดินเป็นแปลงเล็กแปลงน้อย ราษฎรจะขออนุญาตจับจองที่ดินได้โดยปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับข้อกำหนดและเงื่อนไข ที่คณะกรรมการกำหนด ซึ่งเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่อนุญาตแล้วก็ให้ออกใบจองให้ต่อไปใบไต่สวน (น.ส.5) คือ หนังสือแสดงการสอบสวนเพื่อออกโฉนดที่ดินและให้หมายความรวมถึงใบนำด้วยเพราะในการออกโฉนดที่ดิน ในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นการออกโฉนดที่ดินทั้งตำบลตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 58, 58 ทวิ หรือการออกโฉนดที่ดินเฉพาะรายมาตรา 59, 59 ทวิ เจ้าพนักงานจะต้องสอบสวนถึงสิทธิของเจ้าของที่ดินลงในแบบพิมพ์ น.ส.5 หรือเรียกว่า ใบไต่สวน เพื่อให้ทราบรายละเอียดสำคัญต่าง ๆ แต่ถ้าทางการประกาศออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์ทั้งตำบล (น.ส.3 ก) หรือราษฎรมายื่นขอออกหนังสือรับรองการทำ

ประโยชน์เฉพาะรายกรณีนี้ทางการไม่ต้องทำใบไต่สวนเพราะใบไต่สวนจะต้องเป็นเรื่องของการออกโฉนดที่ดินเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีผู้ได้สิทธิครอบครองที่ดินตามกฎหมายอื่น ๆ ด้วย อาทิ ผู้มีหนังสือสิทธิทำกินในที่ดิน (ส.ท.ก.) ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ ผู้มีสิทธิในที่ดินทำกินตามหลักฐาน ก.ส.น. 5 และ น.ค. 3 ตามพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 เป็นต้น

2) ที่ดินของรัฐ

คำว่า “ที่ดินของรัฐ” ไม่มีนิยามไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ และประมวลกฎหมายที่ดินโดยตรง ซึ่งคงมีแต่ในพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 มาตรา 4 วรรคสาม เท่านั้นที่ให้ความหมายของคำว่า “ที่ดินของรัฐ” ไว้ว่า “บรรดาที่ดินทั้งหลายอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินหรือสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ และที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้อนุมัติให้บุคคลเข้าอยู่อาศัยหรือทำประโยชน์ตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ” ประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 2 ได้บัญญัติไว้ว่า “ที่ดินซึ่งมิได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลหนึ่งบุคคลใดให้ถือว่าเป็นของรัฐ” โดยนัยของกฎหมายตรงประเด็นนี้คำว่า “ที่ดินของรัฐ” หมายถึง ที่ดิน ซึ่งมิได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลหนึ่งบุคคลใดและบรรดาที่ดินทั้งหลายที่เอกชนยังไม่ได้สิทธิตามกฎหมายมหาชนย่อมเป็นที่รกร้างว่างเปล่าทั้งสิ้น โดยรวมไปถึงที่ดินที่มีผู้เข้าไปยึดถือครอบครองเองผลการและไม่ได้สอดคล้องกับหลักในกฎหมายมหาชนที่กำหนดการใช้สิทธิในที่ดินแก่เอกชนด้วย ที่ดินนั้นยังคงต้องถือว่าเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่า จากความหมายดังกล่าว สามารถจะแบ่งที่ดินของรัฐออกได้ 2 ประเภทคือ ที่ดินอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินธรรมดาและที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

(1) *ที่ดินอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินธรรมดา* ที่ดินประเภทนี้ เป็นที่ดินที่รัฐจัดให้ถืออยู่อย่างเอกชน เพื่อให้มีนิติสัมพันธ์ตามกฎหมายเอกชน กล่าวคือ เป็นทรัพย์สินที่มีเจ้าของครอบครองโดยอาจมีหลักฐานหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์หรือแสดงสิทธิครอบครองที่ดินอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน ที่ดินประเภทนี้ไม่ได้ใช้เพื่อสาธารณประโยชน์หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกันที่ดินอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินธรรมดาย่อมเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินทุกชนิด ส่วนการโอนไปเป็นของเอกชนต้องทำตามพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 การโอนที่ราชพัสดุอื่นที่ไม่ใช่สาธารณสมบัติของแผ่นดินเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการในกฎกระทรวง (มาตรา 8) (กฎกระทรวงฉบับที่ 11 พ.ศ. 2537) ข้อ 2) ที่ดินซึ่งกระทรวงการคลังรับโอนจากเอกชนมาขึ้นทะเบียนเป็นราชพัสดุแล้วนำมาให้เอกชนเช่านั้น ย่อมเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 มาตรา 8 และมาตรา 12 ซึ่งกำหนดไว้ว่าโดยทั่วไปจะต้องได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีก่อน

(2) *ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน* คำว่า “สาธารณสมบัติของแผ่นดิน” ไม่มีกฎหมายโดยตรงบัญญัติความหมายไว้ว่าหมายถึงอะไร แต่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1304 ที่บัญญัติไว้ว่า สาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้นรวมทรัพย์สินทุกชนิดของแผ่นดินซึ่งใช้เพื่อ

สาธารณประโยชน์หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน เช่น การโอนเพื่อดำเนินการปฏิรูปที่ดินที่กฎหมายกำหนดไม่ต้องได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการและให้โอนได้เมื่อสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) แจ้งให้ทราบ

ก. *ที่ดินรกร้างว่างเปล่า* และที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามประมวลกฎหมายที่ดิน

ข. *ทรัพย์สินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน* เช่น ที่ชายตลิ่งทางน้ำ ทางหลวงทะเลสาบ

ค. *ทรัพย์สินใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ* เช่น ป้อม โรงทหารสำนักราชการบ้านเมือง เรือรบ สรุปได้ว่าทรัพย์สินของแผ่นดินทุกชนิดที่ใช้เพื่อสาธารณประโยชน์หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกันนั้น ย่อมเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินทั้งสิ้น ก และ ค จัดว่าเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินประเภทที่ใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ ส่วนมาตรา ข เป็นทรัพย์สินของแผ่นดินประเภทที่สงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกันเอง ดังอธิบายในแต่ละกรณีได้ดังต่อไปนี้

ก) *ที่รกร้างว่างเปล่า* หมายถึง ที่ดินซึ่งเอกชนไม่เคยมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายมาก่อน ถ้าเป็นที่ดินซึ่งเอกชนเคยมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองมาก่อนแล้วแม้จะทอดทิ้งไม่ทำประโยชน์ก็หาได้ชื่อว่าได้ปล่อยให้ที่ดินรกร้างว่างเปล่าไม่

ข) *ที่ดินเวนคืน* หมายถึง ที่ดินซึ่งเอกชนมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองอยู่แล้วแต่สมัครใจเวนคืนสิทธิให้แก่รัฐ ตามมาตรา 5 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ในกรณีนี้เป็นกรณีที่เจ้าของที่ดินหรือผู้ครอบครองไม่ประสงค์จะยึดถือครอบครองที่ดินไว้เป็นของตนเองแล้วจึงสมัครใจที่จะโอนที่ดินให้แก่รัฐโดยเจ้าของที่ดินหรือผู้ครอบครองสามารถแจ้งความประสงค์ทำเป็นคำขอยื่นต่อเจ้าพนักงานที่ดิน มาตรา 71 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

ค) *ที่ดินรกร้าง* หมายถึงที่ดินซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์หรือมีสิทธิครอบครองอยู่แล้วแต่ทอดทิ้งไม่ทำประโยชน์หรือปล่อยให้เป็นที่รกร้างว่างเปล่าซึ่งมาตรา 6 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน กำหนดให้ผู้มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในที่ดินหรือปล่อยให้รกร้างว่างเปล่าสำหรับที่มีโฉนดเป็นเวลายาวเกิน 10 ปี ปิดติดต่อกันหรือที่ดินซึ่งมีหนังสือรับรองการทำประโยชน์เกิน 5 ปี ติดต่อกันถือว่าผู้นั้นมีเจตนาสละสิทธิในที่ดินเฉพาะส่วนที่ทอดทิ้งไม่ทำประโยชน์หรือปล่อยให้รกร้างว่างเปล่า และอธิบดีกรมที่ดินมีอำนาจที่จะยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อขอให้สั่งเพิกถอนหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินดังกล่าวและให้ที่ดินนั้นตกเป็นของรัฐ

ง) *ที่ดินซึ่งกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่น* หมายถึง ที่ดินซึ่งกลับมาเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

จ) ที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน การพิจารณาว่าที่ดินนั้นเป็นที่ดินซึ่งพลเมืองใช้ร่วมกันหรือไม่ ขึ้นอยู่กับสภาพความเป็นจริงในการใช้ประโยชน์ของประชาชนว่าได้ใช้ร่วมกันหรือไม่ เช่น ที่ชายตลิ่งทางน้ำ ทางหลวงหรือทะเลสาบ

ฉ) ที่ดินซึ่งใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ หมายถึง ที่ดินที่ทางราชการได้ใช้ประโยชน์โดยตรงเท่านั้น ส่วนที่ดินที่ยังไม่ได้มีการใช้ประโยชน์เพื่อทางราชการโดยเฉพาะ ก็ควรจะต้องอยู่ในฐานะสาธารณะสมบัติของแผ่นดินประเภทสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกันตามหลักทั่วไป

(3) ประเภทที่ดินของรัฐแบ่งออกได้โดยละเอียด ดังนี้

ก. ที่ราชพัสดุ แยกออกเป็น ที่ดินอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินธรรมดา ที่ดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการโดยเฉพาะและที่ดินที่หวงห้ามไว้ใช้เพื่อประโยชน์ในทางเฉพาะ

ข. ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน แยกออกเป็น ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทที่รกร้างว่างเปล่าและที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทที่สงวนหรือหวงห้าม

ค. ที่ป่า แยกออกเป็น ที่ป่าถาวร ที่ป่าเตรียมการสงวนและที่ป่าสงวนแห่งชาติ

ง. ที่โบราณสถาน

จ. ที่ทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ แยกออกเป็น ที่ดินอันเป็นทรัพย์สินส่วนพระองค์ ที่ดินอันเป็นทรัพย์สินส่วนสาธารณสมบัติของแผ่นดินและที่ดินอันเป็นทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

ฉ. ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์

ช. ที่ดินขององค์การทางศาสนาหรือลัทธิและศาลเจ้า

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีนักวิชาการและผู้ให้ความหมายของการใช้ประโยชน์ที่ดินไว้หลากหลายและแตกต่างกันดังนี้

ธนกฤต ลากธนโรจน์ (2562) การเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกิดกระแสการตื่นตัวและความตระหนักถึงสิ่งแวดล้อมมากขึ้นและคาดการณ์ว่าจะทวีความรุนแรง ซึ่งนั้นจะกระทบต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่น โดยสิ่งที่ชี้วัดให้เห็นถึงปัญหาดังกล่าว เช่น ภัยธรรมชาติที่เกิดบ่อยและรุนแรงขึ้น การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศโลกที่ยังคงเป็นเรื่องที่จะต้องหาทางแก้ไขร่วมกัน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมารบริโภคของมนุษย์ก็เป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายและเสื่อมโทรม โดยที่มนุษย์เป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าว ด้วยเหตุนี้การหันมาตระหนักถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยการศึกษาและทำความเข้าใจ การคิดหาทางแก้ไข การสร้างหรือการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

และมีนโยบายและแผนหรือแนวทางที่ปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกันของประชาคมโลก (ชนกฤต ลากธนโรจน์, 2562)

นิพนธ์ วิเชียรน้อย (2562) การใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นส่วนหนึ่งซึ่งชีวิตกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่การใช้พื้นที่และอื่น ๆ ให้เห็นถึงสภาพพื้นที่พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งยังคงมีสภาพสมบูรณ์อยู่ย่อมจะไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือมีผลกระทบต่อคุณค่าทางธรรมชาติและคุณค่าการใช้ประโยชน์แต่หากถูกทำลายหรือทำให้เสื่อมโทรมแล้วจะส่งผลกระทบต่อสิ่งอื่นได้อย่างชัดเจน รวมถึงการฟื้นฟูหรือกลับมาสู่สภาพเดิมต้องอาศัยเวลานาน (นิพนธ์ วิเชียรน้อย, 2562)

จากความหมาย แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการใช้ประโยชน์ที่ดิน หมายถึง บริเวณที่มีการกำหนดกิจกรรมทุกชนิดที่มีลักษณะเป็นประจำในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งและเอื้อต่อการใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ของมนุษย์ ทั้งบนพื้นดิน ทั้งใต้ดินในกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบกิจกรรมเพื่อที่อยู่อาศัย เพื่อประกอบธุรกิจการค้าการบริการ เพื่อการอุตสาหกรรม หรือเพื่อสาธารณสถานต่าง ๆ เป็นต้น โดยการกำหนดประเภทและสัดส่วนของกิจกรรมในพื้นที่นั้น ๆ เพื่อการกำกับควบคุมให้การใช้ประโยชน์ที่ดินในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสมกับพื้นที่นั้น ๆ

แนวคิดในการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดิน

การศึกษาการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ในประเทศไทย ได้เลือกใช้แนวทางและหลักเกณฑ์การจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน ซึ่งได้จำแนกประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินออกเป็น 5 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ป่าไม้ พื้นที่น้ำและพื้นที่เบ็ดเตล็ด ที่มีความเหมาะสมที่จะใช้ในการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อกำหนดระบบการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับที่ 1 และระดับที่ 2 ให้เป็นมาตรฐานในระบบการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินได้ดังนี้

1) **พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง (Urban and Built-up land)** หมายถึง พื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์เพื่อกิจกรรมที่อยู่อาศัยของมนุษย์ การตั้งถิ่นฐานในการอยู่อาศัยและการประกอบกิจการหรือกิจกรรมของมนุษย์รวมถึงการเป็นชุมชนหรือเมืองและย่านธุรกิจการค้าและบริการ สาธารณสถานี่ต่าง ๆ ทั้งส่วนราชการ ทั้งสถาบันต่าง ๆ สาธารณูปโภค การอุตสาหกรรม สิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจหรือนันทนาการ เป็นต้น

2) **พื้นที่เกษตรกรรม (Agricultural land)** หมายถึง พื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์เพื่อกิจกรรมการเกษตรและปศุสัตว์ การจัดสรรพื้นที่นา พื้นที่พืชไร่ พื้นที่เพาะปลูกไม้ยืนต้นและไม้ผล

พื้นที่พืชสวน พืชไร่เลี้ยงสัตว์ รวมถึงสิ่งปลูกสร้างที่เป็นโรงเรือน สถานเพาะชำหรือที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรม เป็นต้น

3) **พื้นที่ป่าไม้** (Forest land) หมายถึง พื้นที่ที่มีพรรณไม้หรือพืชพรรณนานาชนิดเติบโตขยายพันธุ์และปกคลุมอยู่ มีพรรณไม้ทั้งชนิดและขนาดต่าง ๆ ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่นและมีบริเวณกว้างใหญ่ รวมถึงพื้นที่ที่ได้ถูกตัดฟันหรือแผ้วถางและมีเป้าหมายที่จะปลูกหรือเป็นพื้นที่ป่าชุมชนและการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ด้วยทั้ง ป่าดิบชื้น ป่าดิบแล้ง ป่าดิบเขา ป่าเต็งรัง ป่าชายเลนและป่าชายหาด เป็นต้น

4) **พื้นที่แหล่งน้ำ** (Water body) หมายถึง พื้นที่ที่เป็นแหล่งน้ำที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติทั้งแม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึงและทะเลสาบทั้งน้ำจืดและน้ำเค็ม รวมถึงแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อกิจการหรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งทั้ง เขื่อน อ่างเก็บน้ำ บ่อน้ำ เป็นต้น

5) **พื้นที่เบ็ดเตล็ด** (Miscellaneous land) หมายถึง พื้นที่อื่น ๆ นอกเหนือจากพื้นที่ดังกล่าวข้างต้น โดยแยกเอาพื้นที่ทุ่งหญ้าธรรมชาติและป่าละเมาะไม่นับรวมในพื้นที่ป่าไม้ พื้นที่ลุ่มชื้นแฉะ พื้นที่น้ำขังและพื้นที่หาดทราย รวมถึงเหมือง บ่อขุดและพื้นที่เบ็ดเตล็ดอื่น ๆ ทั้งพื้นที่ดินถมที่หินโผล่ พื้นที่ขุดเจาะน้ำมัน พื้นที่ทิ้งขยะ เป็นต้น

การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน

การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นกระบวนการและการประเมินที่เป็นระบบมีความเกี่ยวข้องกับการประเมินทางศักยภาพและทางเลือกต่าง ๆ ในการใช้ประโยชน์ที่ดินและมีความสอดคล้องกับมิติทางเศรษฐกิจ มิติทางสังคมและมิติทางสิ่งแวดล้อมในรูปแบบหรือลักษณะต่าง ๆ มากมาย รวมถึงกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วมและสามารถดำเนินการในกระบวนการและการประเมินการใช้ประโยชน์ที่ดินที่จะตอบสนองต่อความต้องการที่จำเป็นร่วมกัน ตลอดจนการดูแลรักษาทรัพยากรเหล่านั้นในพื้นที่ด้วยเช่นกัน

1) ระดับการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน

การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยทั่วไปแบ่งระดับการวางแผนได้ทั้งหมด 3 ระดับ ได้แก่ ระดับชาติ ระดับย่านพื้นที่และระดับท้องถิ่น ซึ่งทั้ง 3 ระดับจะมีความสอดคล้องกันในการดำเนินการที่สัมพันธ์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งระดับนโยบายและการดำเนินการ

(1) **การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินระดับชาติ** (National land-use planning) จะสัมพันธ์กับเป้าหมายเพื่อการจัดสรรทรัพยากรของชาติ ที่มีขอบเขตคือ การวางแผนนโยบายการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นการสร้างความสมดุลในการแข่งขันของที่ดินในกิจกรรมต่าง ๆ ของทุกภาคส่วนทั้งการผลิต การท่องเที่ยว การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและมรดกวัฒนธรรม เป็นต้น และการประสานความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและการใช้ประโยชน์ที่ดิน รวมถึงการออกกฎหมายเกี่ยวกับการถือครองที่ดินการใช้ประโยชน์ที่ดินในบริบทการคุ้มครอง

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาทิเช่น พื้นที่ป่าและพื้นที่แหล่งน้ำ ซึ่งเป้าหมายในการใช้ประโยชน์ที่ดินระดับชาติจะมีความซับซ้อนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในเชิงนโยบายต่าง ๆ ทั้งการออกกฎหมายและมาตรการที่จะส่งผลกระทบต่อประชาชนและการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในเชิงพื้นที่ที่สามารถดำเนินการการใช้ประโยชน์ที่ดินได้ตามแบบแผนที่กำหนดไว้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

(2) การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินระดับย่านพื้นที่ (District land-use planning) ย่านที่ดินที่มีความสัมพันธ์ในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินร่วมกันทั้งการกำหนดรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินตามแนวแม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อการอนุรักษ์รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ เป็นต้น ซึ่งเป็นระดับการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างระดับชาติลงมาสู่ระดับท้องถิ่น รวมถึงการวางแผนระบบโครงสร้างพื้นฐานและแนวทางการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงในประเภทของการใช้ประโยชน์ที่ดินต่าง ๆ

(3) การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินระดับท้องถิ่น (Local land-use planning) กำหนดแบบแผนได้ในการบอกรายละเอียดของการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในกิจกรรมต่าง ๆ และสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ รวมถึงสามารถบ่งชี้ได้ในรายละเอียดของส่วนเกี่ยวข้องทั้งลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่ รูปแบบการดำเนินโครงการ ระยะเวลาในการดำเนินการและการกำหนดผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการรับผิดชอบซึ่งจะมีความเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมท่ามกลางผู้มีส่วนได้เสียในกระบวนการวางแผนของทุกภาคส่วนที่จะขับเคลื่อนสู่การระบุดำเนินการพัฒนาและการร่างแผนดำเนินการ

ข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน

แผนผังการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินตามการจำแนกประเภทตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 (พระราชบัญญัติ การผังเมือง, 2518) กำหนดตามการใช้ประโยชน์ที่ดิน 4 ประเภท คือ ที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรมอุตสาหกรรม ชนบทและเกษตรกรรม อาจมีการจำแนกและแยกย่อยในแต่ละประเภทแตกต่างกันไปตามสภาพพื้นที่ บริบททางการพัฒนาและการใช้ประโยชน์ที่ดินเมืองหรือสถานที่นั้น ๆ ทั้งนี้ไม่รวมการใช้ประโยชน์ที่ดินภาครัฐ ที่เป็นกิจการที่มีกฎหมายและระเบียบข้อบังคับเฉพาะ ได้แก่ สถาบันราชการ การสาธารณสุขโรคและสาธารณสุขการต่าง ๆ มหาวิทยาลัย เป็นต้น จะมีการจำแนกแยกออกจากการใช้ประโยชน์ที่ดินของภาคเอกชน ซึ่งจะมีการแบ่งเป็นบริเวณและมีข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายในการสร้างเสริมสุขลักษณะความปลอดภัยและสวัสดิการของประชาชนที่ควบคู่กับข้อจำกัดและศักยภาพทางกายภาพของพื้นที่ รวมถึงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของเมืองหรือพื้นที่แต่ละบริเวณ ประกอบด้วย

1) การควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land-use control) จะระบุดังกิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้อนุญาตให้มี ไม่อนุญาตให้มีและอนุญาตให้มีตามเงื่อนไขที่ได้ระบุในแต่ละประเภทของการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดนโยบายของผังเมืองรวมและการป้องกันความขัดแย้ง

ระหว่างกิจกรรมของประชาชนในพื้นที่บริเวณนั้น โดยกิจกรรมที่ระบุในข้อกำหนด ได้แก่ โรงงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน โรงแรมตามกฎหมายว่าด้วยโรงแรม การจัดสรรที่ดิน การประกอบกิจการพาณิชย์กรรม สำนักงาน ตลาด สถานศึกษา สถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย เป็นต้น นอกจากการระบุกิจกรรมต่าง ๆ การควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินยังมีการระบุให้ใช้เพื่อกิจการอื่นได้ไม่เกินร้อยละของที่ดินแต่ละบริเวณที่กำหนด โดยทั่วไปกำหนดด้วยขนาดพื้นที่อาคารและขนาดความกว้างของเขตทางถนนที่เป็นที่ตั้งของอาคาร

2) การควบคุมความหนาแน่น (Density control) ความหนาแน่นของประชากรและระดับของกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ มีจุดมุ่งหมายเพื่อการแก้ไขและการป้องกันปัญหาจากความแออัดและเพื่อประสิทธิภาพในการดำเนินการด้านต่าง ๆ ให้เพียงพอต่อจำนวนประชากรตามกฎหมายเกณฑ์ต่าง ๆ

3) อัตราส่วนพื้นที่อาคารต่อพื้นที่ดิน เป็นการควบคุมความหนาแน่นของประชากรและระดับกิจกรรม จากเกณฑ์กำหนดอัตราส่วนสูงสุดของพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ที่ดินที่ตั้งของอาคารและเพื่อส่งเสริมให้ภาคเอกชนได้ให้ประโยชน์แก่สังคม

4) อัตราส่วนของพื้นที่ว่างต่อพื้นที่อาคารรวม เป็นการควบคุมสภาพความแออัดของอาคารจากเกณฑ์กำหนดอัตราส่วนต่ำสุดของพื้นที่ว่างที่ปราศจากอาคารต่อพื้นที่รวมของอาคารเพื่อให้มีพื้นที่ว่างไม่น้อยกว่าที่กำหนด

5) ที่ว่างโดยรอบอาคาร เป็นการป้องกันผลกระทบจากการบดบังแสงสว่าง การระบายอากาศจากระยะต่ำสุดระหว่างอาคารที่ตั้งในพื้นที่โดยรอบของที่ดิน

6) ความสูง เป็นการป้องกันผลกระทบจากการรบกวนและบดบังแสงสว่าง ทัศนียภาพจากระยะสูงสุดของความสูงของอาคารที่ตั้งในพื้นที่โดยรอบ

7) ขนาดแปลงที่ดิน เป็นการป้องกันปัญหาจากสภาพความแออัดของอาคาร จากขนาดต่ำสุดหรือระยะต่ำสุดของความกว้างของแปลงที่ดิน

ประโยชน์ของการวางผังเมือง

การวางผังเมืองจะทำให้เกิดการจัดระเบียบของการใช้ประโยชน์ที่ดินและมีการวางแผนในเรื่อง การใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน การสาธารณสุขโรค บริการสาธารณะต่าง ๆ สภาพแวดล้อม รวมถึงการกำหนดการใช้ที่ดิน (พระราชบัญญัติ การผังเมือง, 2562) การวางผังเมืองนั้นจะกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นหัวใจสำคัญ เนื่องด้วยเมืองจะประกอบด้วยสิ่งสำคัญคือคนและที่ดิน เมื่อมีคนที่ต้องมีการใช้ที่ดิน โดยมีการจำแนกประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินต่าง ๆ ที่กำหนดตามแผนผัง ซึ่งถือเป็นกฎกระทรวงที่ได้บังคับใช้ตามที่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ดังต่อไปนี้

- 1) กำหนดไว้เป็นสีเหลือง ให้เป็นที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย
- 2) กำหนดไว้เป็นสีส้ม ให้เป็นที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง

- 3) กำหนดไว้เป็นสีแดง ให้เป็นที่ดินประเภทพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก
- 4) กำหนดไว้เป็นสีม่วงอ่อน ให้เป็นที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย
- 5) กำหนดไว้เป็นสีเขียว ให้เป็นที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม
- 6) กำหนดไว้เป็นสีเขียวอ่อน ให้เป็นที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการและการรักษา

คุณภาพสิ่งแวดล้อม

- 7) กำหนดไว้เป็นสีเขียวมะกอก ให้เป็นที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา
- 8) กำหนดไว้เป็นสีเทาอ่อน ให้เป็นที่ดินประเภทสถาบันศาสนา
- 9) กำหนดไว้เป็นสีน้ำเงิน ให้เป็นที่ดินประเภทสถาบันราชการ การสาธารณูปโภคและ

สาธารณูปการ

การใช้ประโยชน์ที่ดิน กำหนดโดยกรมโยธาธิการและผังเมือง มีดังต่อไปนี้

- 1) เขตสีเหลืองและเส้นทแยงสีขาว ที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อการอยู่อาศัย
- 2) เขตสีเหลือง ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย
- 3) เขตสีส้ม ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง
- 4) เขตสีน้ำตาล ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก
- 5) เขตสีแดง ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัย
- 6) เขตสีม่วง ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมและคลังสินค้า
- 7) เขตสีม่วงอ่อน ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมเฉพาะกิจ
- 8) เขตสีเม้ดมะพร้าว ที่ดินประเภทคลังสินค้า
- 9) เขตสีเขียวมีกรอบเส้นทแยงสีม่วง ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมทั่วไปที่ไม่เป็นมลพิษต่อ

ชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมและคลังสินค้า

- 10) เขตสีเขียว ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม
- 11) เขตสีขาวมีกรอบและเส้นทแยงสีเขียว ที่ดินประเภทอนุรักษ์ชนบทและ

เกษตรกรรม

- 12) เขตสีเขียวมีกรอบและเส้นทแยงสีน้ำตาล ที่ดินประเภทปฏิรูปที่ดินเพื่อ

เกษตรกรรม

- 13) เขตสีเขียวมีกรอบและเส้นทแยงสีขาว ที่ดินประเภทอนุรักษ์สภาพแวดล้อมเพื่อ

การท่องเที่ยว

- 14) เขตสีเขียวอ่อน ที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการและการรักษาคุณภาพ

สิ่งแวดล้อม

- 15) เขตสีเขียวอ่อนมีกรอบและเส้นทแยงสีขาว ที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการ การ

เลี้ยงสัตว์และการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

16) เขตสีเขียวอ่อนมีกรอบและเส้นทแยงสีเขียว ที่ดินประเภทสงวนเพื่อนันทนาการ และการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

17) เขตสีเขียวอ่อนและเส้นทแยงสีขาว ที่ดินประเภทอนุรักษ์ป่าไม้

18) เขตสีเขียวมะกอก ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา

19) เขตสีฟ้า ที่ดินประเภทโล่งเพื่อการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการประมง

20) เขตสีน้ำตาลอ่อน ที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทย

21) เขตสีเทาอ่อน ที่ดินประเภทสถาบันศาสนา

22) เขตสีน้ำเงิน ที่ดินประเภทสถาบันราชการ การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

การวางผังเมืองในเขตเมืองหรือเทศบาลทั่วประเทศนั้น กรมโยธาธิการและผังเมือง ได้จัดวางผังเมืองรวมในเขตเมืองและท้องถิ่นจะต้องเป็นผู้ดำเนินการให้เป็นไปตามผังในการดำเนินการ เพื่อให้เป็นไปตามผังเมืองรวมที่วางไว้ในการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน การพัฒนาส่งเสริมต่าง ๆ ในเมืองนั้น ๆ ซึ่งจะเป็นเครื่องช่วยสนับสนุนให้ภาครัฐและภาคเอกชนบรรลุวัตถุประสงค์ เพราะปัญหาต่าง ๆ ของเมืองหรือชุมชนที่เกิดขึ้นทั้งการใช้ที่ดินที่ขาดระเบียบ จากการไม่มีการวางแผนหลักในการดำเนินการทำให้เกิดการขยายตัวของเมืองหรือชุมชนไม่อยู่ในกรอบที่ถูกต้องและตามขอบเขตของการกำหนดการใช้ที่ดิน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผลกระทบ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีนักวิชาการและผู้ให้ความหมายของผลกระทบไว้หลากหลายและแตกต่างกันดังนี้

เสถียร เหลืองอร่าม (2527) ผลกระทบ หมายถึง ผลประโยชน์และหรือผลเสียหายอันเกิดจากการกระทำเรื่องใด เรื่องหนึ่งโดยตรง

อนันต์ เกตุวงศ์ (2532) ได้ให้ความหมายของผลกระทบว่า ผลที่ตามมาจากผลงาน หรือผลผลิต หรือผลประโยชน์ในระดับประถมของแผนหรือโครงการ ผลกระทบอาจเป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบ และอาจเกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายและมีใช้กลุ่มเป้าหมายทั้งในปัจจุบันและอนาคต

แสวง รัตนมงคลมาศ (2538) ผลกระทบ คือ ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาจเป็นผลที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต เป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบ และอาจเกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายและไม่ใช้กลุ่มเป้าหมาย หรือผลกระทบต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ประสิทธิ์ ตงยิ่งเจริญ (2542) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผลกระทบไว้ว่า ผลกระทบ (Impact) โดยทั่วไปจะหมายถึง ผลของการดำเนินกิจกรรมของมนุษย์ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อม โดยผลกระทบดังกล่าวอาจจำแนกออกตามประเภท ขนาด และระยะเวลา ได้ดังนี้

ประเภทของผลกระทบ ได้แก่ การสูญเสียทางเศรษฐกิจ ความสูญเสียบริการทางสังคมและความสูญเสียเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิต ขนาดของผลกระทบมีตั้งแต่ระดับน้อยถึงมาก และระยะเวลาของผลกระทบมีทั้งระยะสั้นและระยะยาว

สมบัติ อารังธัญวงศ์ (2546) ผลกระทบ คือ ชุดผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการเลือกทางเลือกเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ผลกระทบของแต่ละทางเลือกอาจเป็นได้ทั้งผลกระทบในทางบวกและผลกระทบในทางลบ

เมอร์ฟี (Murphy, 1981) ผลกระทบเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้เสมอด้วยเหตุผลหลายประการ โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ที่เป็นเหตุเป็นผลต่อกันของการเปลี่ยนแปลงระดับประถมศึกษาไปสู่ระดับต่อ ๆ ไป

ไบรอัน และไวน์ (Bryant & White, 1982) ผลกระทบ หมายถึง ผลทั้งหมดของนโยบายที่เกิดขึ้นในความเป็นจริง อันได้แก่ ผลกระทบที่มีต่อสถานการณ์และกลุ่มเป้าหมาย ผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ค่าใช้จ่ายโดยตรงสำหรับทรัพยากรของนโยบาย ค่าใช้จ่ายทางอ้อมต่าง ๆ รวมทั้งค่าเสียโอกาสที่อาจเกิดขึ้นด้วย

ทฤษฎีผลกระทบ (Impact theory) คือ ผลกระทบ หรือผลประโยชน์ทางสังคมที่พึงปรารถนาให้เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายของแผนงาน อันเกิดขึ้นจากการนำแผนงานไปปฏิบัติ โดยทฤษฎีผลกระทบนั้นเป็นทฤษฎีเชิงสาเหตุและผล (Causal theory) มุ่งอธิบายถึงตรรกะหรือลำดับของเหตุและผลของแผนงานว่า การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของแผนงานได้ก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางสังคมที่พึงปรารถนาได้อย่างไร ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทั้ง 2 ส่วน คือ แผนขององค์การกับแผนการให้บริการ เมื่อประกอบกันจะกลายเป็นทฤษฎีกระบวนการและเมื่อประกอบเข้ากับอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งก็คือ ทฤษฎีผลกระทบ ก็จะรวมกันกลายเป็นทฤษฎีแผนงานในที่สุด โดยฐานคิดของทฤษฎีแผนงานนั้นจะมองว่า แผนงานเป็นตัวแปรอิสระที่เมื่อนำเอาไปปฏิบัติแล้วจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบทางสังคม ซึ่งเป็นตัวแปรตามตามมานั่นเอง

จากความหมาย แนวคิด และทฤษฎีของผลกระทบที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าผลกระทบ หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ หรือการกระทำกรณีใดเรื่องหนึ่ง อาจเป็นผลที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต ผลที่เกิดขึ้นอาจเป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบ อาจเกิดขึ้นได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม และอาจเกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายและมีใช้กลุ่มเป้าหมาย สามารถแบ่งผลกระทบได้เป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้ คือ *ผลกระทบตามแง่มุมเนื้อหา* อาจแบ่งออกได้เป็นผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การบริหารด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น ผลกระทบจากการดำเนินนโยบายสร้างเขื่อน ทำให้คนเป็นโรคพยาธิซึ่งไม่เคยเป็นมาก่อนมากขึ้น หรือผลกระทบจากการดำเนินนโยบายโครงการจัดสรรที่ดินทำกินก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านมากขึ้น *ผลกระทบตามแง่มุมความเป็นจริงที่เกิดขึ้น (Reality)* แบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ผลกระทบในเชิงภาวะวิสัย

(Objective Impact) ซึ่งได้แก่ ผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยที่ไม่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกนึกคิดของคน เช่น การดำเนินนโยบายคุมกำเนิดจะทำให้สัดส่วนของผู้สูงอายุสูงขึ้นไม่ว่าใครจะรับรู้หรือไม่เช่นนี้ก็เกิดขึ้น และผลกระทบเชิงอัตวิสัย (Subjective Impact) ได้แก่ ผลกระทบที่เกิดขึ้นในความรู้สึกนึกคิดของคน เช่น การดำเนินนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการขยายตัวของโสเภณีทำให้คนไทยเป็นอันมากรู้สึกอับอายต่างชาติ *ผลกระทบตามแง่มุมของทิศทางที่กระทบ* อาจแบ่งออกได้เป็นผลกระทบโดยตรง (Direction Impact) และผลกระทบทางอ้อม (Indirection Impact) *ผลกระทบตามแง่มุมของคุณค่าของผลกระทบ* อาจแบ่งออกได้เป็นผลกระทบในเชิงบวก (Positive Impact) หมายถึงผลกระทบที่เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาและผลกระทบในเชิงลบ (Negative Impact) ได้แก่ ผลกระทบที่ไม่เป็นที่พึงปรารถนา

แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

ทฤษฎีทางเศรษฐกิจของฮาร์รอด-โดมาร์ (Harrod-Domar Growth Model) ได้พัฒนาทฤษฎีหรือแบบจำลอง การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการเจริญเติบโตในระดับนั้น ๆ มีแนวคิดว่าการลงทุนเป็นหัวใจสำคัญของการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ นอกจากจะเพิ่มรายได้แล้ว ยังมีความสามารถในการผลิตหรือเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของระบบเศรษฐกิจอีกด้วย การรักษาระดับการจ้างงานให้เต็มที่ต้องการ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงพอที่จะดูดซับเงิน ซึ่งเป็นที่ต้องการสำหรับการลงทุนให้เกิดรายได้ในระดับการจ้างงานเต็มที่โดย ตั้งข้อสมมุติฐานของตัวแบบไว้ว่าจะเป็นการผลิตอุตสาหกรรมหรือระบบเศรษฐกิจ โดยส่วนรวมจะขึ้นอยู่กับจำนวนทุนที่ลงทุนในหน่วยเศรษฐกิจนั้น ๆ

2.1.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบด้านสุขภาพ

สุรเชษฐ์ ตาคำ (2554) ผลกระทบทางสุขภาพ มักจำแนกลักษณะของผลกระทบออกเป็นหลาย ๆ ลักษณะคือ

1) *ผลกระทบสุขภาพในแง่บวก* ทำสุขภาพให้ดีขึ้นในด้านหนึ่งหรือหลายด้านและแง่ลบ ผู้ทำให้สุขภาพเสื่อมลงในด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน

2) *ผลกระทบทางสุขภาพที่แสดงออกได้* ทั้งในเรื่องของสุขภาพความเป็นอยู่ที่แย่งสภาพจิตใจที่อ่อนล้า ภาวะความแปรปรวนทางจิต ปัญหาอาชญากรรม วิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป โรคและความผิดปกติต่าง ๆ ไปจนถึงการเสียชีวิตก่อนวัยอันควรหรือการเสียชีวิตด้วยเหตุอันพึงหลีกเลี่ยงไม่ได้

3) *ผลกระทบทางสุขภาพแบบเฉียบพลัน* คือ ผลกระทบที่ทำให้สุขภาพเสื่อมลงในทันที ได้แก่ การได้รับพิษ ผลกระทบซ่อนเร้น คือ ผลกระทบที่มีได้แสดงอาการในทันที แต่อาจมีการสะสมในร่างกายหรือจิตใจเป็นเวลานาน กว่าที่ทราบผลกระทบที่ชัดเจน ได้แก่ การเกิดโรคมะเร็ง ความเครียด

4) *ผลกระทบระยะสั้น* ซึ่งสามารถรักษาฟื้นฟูให้หายได้ในระยะเวลาอันรวดเร็วหรือผลกระทบระยะยาวหรือผลกระทบเรื้อรังซึ่งไม่สามารถบำบัดหรือฟื้นฟูได้ในระยะเวลาอันสั้นหรือไม่อาจฟื้นฟูได้เลย

5) *ผลกระทบทางตรง (Direct Impact)* เป็นผลกระทบทางสุขภาพอันเนื่องมาจากการดำเนินนโยบาย แผนงานหรือโครงการโดยตรง โดยมีปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพทางจิตใจอันเนื่องมาจากความวิตกกังวลในอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นจากการก่อสร้างอาคารสูงขนาดใหญ่ ผลกระทบลักษณะนี้มักง่ายต่อการที่จะวิเคราะห์เชิงปริมาณและการติดตามเฝ้าระวังเพราะตัวแปรที่เข้ามาเกี่ยวข้องน้อย

6) *ผลกระทบทางอ้อม (Undirect Impact)* เป็นผลกระทบที่มีได้เกิดขึ้นกับสุขภาพโดยตรงแต่เกิดขึ้นมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านสุขภาพในที่สุดได้แก่ ผลกระทบต่อสุขภาพที่แย่งเนื่องจากความวิตกกังวลเกี่ยวกับการดำรงชีวิตภายหลังจากที่ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมลงจากการดำเนินโครงการหรือผลกระทบทางสุขภาพจิตที่ดีขึ้น อันเนื่องจากการจ้างงานที่เพิ่มขึ้นการประเมินผลกระทบลักษณะนี้ค่อนข้างยากในการวิเคราะห์เชิงปริมาณเพราะมีปัจจัยประกอบมากจึงจำเป็นต้องใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ เช่น การสังเกตโดยตรง กรณีศึกษาต่าง ๆ เพื่ออธิบายให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ

7) *ผลกระทบสะสม (Cumulative Impact)* เป็นผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมที่สะสมจากการดำเนินนโยบาย แผนงานและโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่เดียวกันหรือในกลุ่มประชากรเดียวกันซึ่งบางครั้งทำให้ผลกระทบทางสุขภาพรุนแรงเกินกว่าที่คาดการณ์ไว้ในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพในแต่ละพื้นที่ของการก่อสร้างอาคารสูงการประเมินผลกระทบสะสมจึงจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในข้อมูลพื้นฐาน รวมถึงสภาพแวดล้อมและโครงสร้างเศรษฐกิจสังคม ของพื้นที่หรือประชากรแต่ละกลุ่มเป็นอย่างดี ตลอดจนต้องสามารถมองทะลุไปสู่ความเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ ที่น่าจะเกิดขึ้นแม้ว่าความเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นจะอยู่นอกเหนือขอบเขตของการก่อสร้างอาคารสูงก็ตาม (สุรเชษฐ์ ตาคำ, 2565)

แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบด้านสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบด้านสังคม โดยทั่วไปสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) *สังคมดั้งเดิม* คือ มีเทคโนโลยีต่ำไม่มีตัวอักษรในการเขียนหนังสือ นักวิชาการเรียกว่าสังคมไม่รู้หนังสือ ไม่ใคร่มีการติดต่อกับสังคมภายนอก ความสัมพันธ์ระหว่างสังคม มีรากฐานอยู่บนความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติเป็นไปอย่างแน่นแฟ้นรักใคร่กลมเกลียวกันและมีความผูกพันกันอย่างใกล้ชิด เพราะเป็นสังคมขนาดเล็กเป็นไปในแบบตระกูลและหมู่บ้านมากกว่าจะเป็นไปในแบบสังคมปัจจุบัน ขนาดของครอบครัวในสังคมแบบนี้มี 2 แบบ คือ ครอบครัวเดี่ยว คือ ครอบครัวที่ประกอบด้วยสามีภรรยาและลูก ๆ และครอบครัวขยายจะประกอบด้วยครอบครัวเดี่ยวหลายครอบครัวอยู่ด้วยกัน เช่น พ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่า ตา ยาย อยู่รวมกันในครอบครัว

2) *สังคมชานนา* มีลักษณะ ดังนี้ ที่ทำกินของครอบครัวเป็นหน่วยพื้นฐานในการจัดระเบียบต่าง ๆ ทางสังคม ส่วนไร่นาจะเป็นตัวชี้วัดถึงฐานะอำนาจทางเศรษฐกิจ อาชีพหลักของคนในสังคมนี้นี้ คือ เกษตรกรรมเป็นชุมชนขนาดเล็กมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ผูกพันกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมและมักอยู่ภายใต้อำណัติของสังคมภายนอกไม่ว่าจะเป็นระบบการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ต้องติดต่อพึ่งพาแลกเปลี่ยนกับสังคมภายนอกเสมอ ขนาดของครอบครัว ลักษณะของครอบครัวแบบนี้มี 2 แบบ คือ ครอบครัวขนาดใหญ่มีลักษณะเป็นครอบครัวใหญ่ นอกจากสามีและภรรยาและลูก ๆ แล้ว อาจจะมีพ่อตาแม่ยายและลูก ๆ พ่อแต่งงานก็อาจจะเอาลูกเมียมาอยู่ด้วยกลายเป็นลูกเขยและลูกสะใภ้และหลาน ๆ เพิ่มขึ้นมามาก และครอบครัวที่มีขนาดเล็กหรือครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบด้วยสามีภรรยาหรือบางที่มีลูกด้วย

3) *สังคมเมืองหรือสังคมสมัยใหม่* ลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นความสัมพันธ์แบบทุติยภูมิ คือ มีความสัมพันธ์แบบฉาบฉวยไม่สนใจในตัวบุคคลความสนิทสนมรักใคร่จริงจังต่อกันก็มีน้อย คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตน ขนาดครอบครัวมักจะมีขนาดเล็กเรียกว่าครอบครัวเดี่ยวซึ่งประกอบด้วยพ่อแม่และลูกเท่านั้น

(1) *สาเหตุการเปลี่ยนแปลงทางสังคม* แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

ก. *การเปลี่ยนแปลงที่มาจากสาเหตุจากตัวการภายนอกทางสังคม* ได้แก่ การบุกรุกจากต่างชาติ การล่าอาณานิคม การอพยพย้ายถิ่นฐานอันเนื่องมาจากสงคราม การติดต่อทางวัฒนธรรมและโรคภัยต่าง ๆ ทั้งหมดนี้เป็นเรื่องที่ไม่สามารถทำนายหรือคาดการณ์ได้ล่วงหน้า แต่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้

ข. *การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเองภายในสังคม* ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 แบบตามระดับความสามารถที่จะทำนายการเกิดการเปลี่ยนแปลงว่ามีมากน้อยเพียงใด คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพียงครั้งคราว การเปลี่ยนแปลงที่ว่ามีพบในสังคม เนื่องจากมีเหตุการณ์บางอย่างเกิดขึ้นเราไม่สามารถทำนายได้แม้จะมีความรู้เรื่องสภาพสังคมเราเป็นอย่างดี การเปลี่ยนแปลงในด้านนี้เราจะมองเห็นได้ในแวดวงของการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ที่มีผลต่อชีวิตคนในสังคมมากมาย เช่น การค้นพบแหล่งน้ำมันเหนือแหล่งก๊าซธรรมชาติ พลังงานปรมาณูและลำแสงเลเซอร์ความจริงการประดิษฐ์ใหม่ ๆ เป็นเรื่องกลาง ๆ คือ ไม่ดี ไม่เลว แต่การนำไปใช้จะเป็นเครื่องชี้วัดว่าสังคมจะก้าวหน้าหรือเสื่อมลงแต่ไม่ว่าเราจะนำไปใช้ในทิศทางใด การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน การเปลี่ยนแปลงแบบมีแบบอย่าง การเปลี่ยนแปลงแบบนี้เราสามารถทำนายการเกิดได้อย่างค่อนข้างแน่นอนและแม่นยำเพราะการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นโดยมีการวางแผนมีเหตุผลโครงการและสอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เช่น การพัฒนาชนบท การพัฒนาเมือง เป็นต้น

(2) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จะเกิดขึ้นในระดับบุคคลและในระดับสังคมทั้งผลกระทบในแง่ดีและแง่เสียหรือผลในทางบวกและผลในทางลบ ดังนี้

ก. ผลในแง่ดี มีหลายประการมองจากแง่ของการพัฒนาตนเองบุคคลอาจจะมี ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อุดมสมบูรณ์ด้วยปัจจัยสี่ สำหรับชีวิตไม่ว่าจะเป็นเครื่องอุปโภคใช้สอยเครื่อง บริโภคอันได้แก่ อาหารการกิน บ้านเรือน ที่อยู่อาศัยรวมทั้งการได้รับบริการสาธารณะสุขต่าง ๆ อย่าง เพียงพอในแง่อื่นบุคคลอาจได้รับการศึกษาที่ดีขึ้นมีความรู้ความคิดเฉียบแหลมคมคายและกว้างไกล ขึ้นอีกนัยหนึ่งบุคคลที่อยู่ในชนชั้นที่ด้อยกว่าก็ขยับขึ้นอยู่ในระดับช่วงชั้นสูงและดีขึ้นมีความมั่นคง ทางเศรษฐกิจและได้รับการยอมรับนับถือในวงสังคมรวมทั้งมีชื่อเสียงในทางการเมืองอีกด้วย

ข. ผลในแง่เสีย กล่าวในแง่ของหลักการการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเกิดขึ้น ณ ที่ใด ย่อม หมายถึงว่าต้องมีการปรับตัวเริ่มตั้งแต่การปรับเปลี่ยนความรู้สึก นึกคิด ทัศนคติ ค่านิยม รวมถึง การต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นค่อนข้างรวดเร็วและมีจำนวนหลากหลาย บางคนก็อาจรู้ทันตามทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจนกลายเป็นการต่อต้านด้านการเปลี่ยนแปลง นั้น ๆ ได้ แต่บางคนอาจจะปรับไม่ทันรวมทั้งไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจนกลายเป็นการ ต่อต้านการเปลี่ยนแปลงนั้นและถ้าหากผู้ที่สามารถปรับเปลี่ยนทันและรับกับความเปลี่ยนแปลงและผู้ ที่ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงนั้นอยู่ในครอบครัวเดียวกันหรือชุมชนเดียวกันและจำเป็นต้องมีการ พบปะสังสรรค์กันอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอผลที่เกิดขึ้นตามมาคือ เป็นล่อยร้ายที่เมื่ออาจเชื่อมต่อกัน ได้ ซึ่งนำไปสู่ปัญหาสังคมได้ไม่อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ปัญหาห้วงวัย ปัญหาความเสื่อมโทรมของ ครอบครัว ฯลฯ

ปัจจัยสำคัญสองประการที่มีผลกระทบต่อแบบแผนความสัมพันธ์ภายในครอบครัว คือ การ กลายสภาพเป็นเมืองและกลายสภาพเป็นอุตสาหกรรม ซึ่งทิศทางการเปลี่ยนแปลงจะดำเนินไปสู่ ความสัมพันธ์ทางบทบาทแบบสมภาพ

สรุปได้ว่า ผลกระทบทางสังคม หมายถึง ผลที่ได้รับการขยายตัวของที่อยู่อาศัยจากเดิมเป็น ชุมชนเล็ก ๆ ที่มีประชาชนอาศัยอยู่ไม่กี่ครัวเรือนจนได้กลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่มาจากประชากร แผงจนวนมาสู่ปัญหาสังคม เช่น คุณภาพชีวิตเปลี่ยนไปจากเดิมเมื่อมีการก่อสร้างคอนโดมิเนียมมาบด บัง เกิดปัญหาอาชญากรรม ภัยคุกคาม ปัญหาคนแย่งที่ทำกินจนได้กลายมาเป็นผลกระทบทางสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อม คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวตัวของมนุษย์ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ทั้งที่จับ ต้องได้และจับต้องไม่ได้ และนามธรรม อย่างวัฒนธรรม แบบแผน ประเพณีความเชื่อ โดยมีอิทธิพล เกี่ยวโยงกันถึงกันเป็นปัจจัยในการเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ผลกระทบจากปัจจัยหนึ่งจะมีเสริมสร้าง หรือทำลายอีกส่วนหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งแวดล้อมเป็นวงจรและวัฏจักรที่เกี่ยวข้องกันไปทั้ง ระบบ สิ่งแวดล้อมอาจแยกออกเป็นลักษณะกว้าง ๆ ได้เป็น 2 ส่วน คือ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองโดย

ธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ภูเขา น้ำ อากาศ ดิน ทรัพยากรทุกประเภทและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ชุมชนเมือง โบราณสถาน ศิลปกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม

สิ่งแวดล้อม หมายถึง สรรพสิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติมนุษย์สร้างขึ้นให้เป็นประโยชน์และโทษเห็นและไม่เห็นด้วยตาเปล่า เป็นรูปธรรมและสิ่งเป็นพิษและไม่เป็นพิษซึ่งสามารถกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเรา เป็นนิยามคำสั้น ๆ ง่าย ต่อการเข้าใจแต่ความหมายนี้ชี้ให้เห็นว่าสิ่งแวดล้อมในโลกใบนี้เป็นทุกสิ่งทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นสิ่งของบ้านเรือน ถนน วัด แม่น้ำ ทะเล ดิน ป่าไม้ น้ำ ภูเขา ระบาย ฯลฯ

สิ่งแวดล้อม คำนี้สะท้อนให้เห็นการถูกใช้ทุกวงการ แต่มีข้อน่าสังเกตว่าสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรานั้นหลายสิ่งหลายอย่างมีทั้งใกล้ตัวเราทั้งแนวตั้งและแนวนอนเป็นทั้งทรัพยากรธรรมชาติเป็นทั้งมลสาร ที่เป็นทั้งคุณและโทษต่อมนุษย์หรือสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง

สรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวที่มองเห็นและมองไม่เห็นที่ธรรมชาติสร้างขึ้นเองโดยเป็นไปตามวัฏจักรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น เช่น สิ่งปลูกสร้าง อาคารสูง

1) ประเภทของสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความเข้าใจง่ายต่อการศึกษาทางสิ่งแวดล้อม ได้จำแนกประเภทของสิ่งแวดล้อม ออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

(1) สิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ แร่ ป่าไม้ สัตว์ มนุษย์ แสงแดด ฯลฯ ต่างก็เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติสามารถจำแนกได้ 2 ประการใหญ่ ๆ คือ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นสามารถมองเห็น ได้แก่ บ้านเรือน ถนน เมือง สะพาน เป็นต้น และสิ่งแวดล้อมทางสังคมหรือนามธรรมสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยความตั้งใจและไม่ตั้งใจหรือเป็นการสร้างขึ้นเพื่อความเป็นระเบียบของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เช่น เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา ระเบียบ กฎหมาย เป็นต้น

(2) สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น บ้านเรือน ถนน เมือง สะพาน เป็นต้น

2) แนวคิดที่สำคัญทางสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย

(1) ระบบนิเวศ (Ecosystem) ว่าโลกเป็นระบบที่มีชีวิตจำกัดในการรองรับสิ่งมีชีวิตที่ได้รับพลังงานจากดวงอาทิตย์และแหล่งพลังงานอื่นที่ได้มาในขบวนการเทคโนโลยีมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ พื้นดิน น้ำ อากาศ โดยมีพื้นดินและทรัพยากรธรรมชาติที่มีจำนวนจำกัดและเป็นตัวกำหนดที่สำคัญต่อความมั่นคงของสังคม ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มีการกระจายไม่สม่ำเสมอ

(2) ประชากรมนุษย์ (Human Population) มีบทบาทเป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคมีความแตกต่างกันไปตามระบบสังคมและวัฒนธรรมของมนุษยชาตินั้น ๆ การเปลี่ยนแปลงบทบาทและผลกระทบดังกล่าวจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคล ค่านิยม พฤติกรรมและหน้าที่ของระบบสังคมอื่น ๆ อัตราเพิ่มของประชากรในโลกเป็นอุปสรรคต่อการดำรงอยู่และการบำรุงรักษาคุณภาพ

สิ่งแวดล้อมผลกระทบจากการเพิ่มประชากรทำให้มีความต้องการทรัพยากรอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองและปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต

(3) เศรษฐกิจและเทคโนโลยี (Economics and Technology) คือ การกระจายตัวของผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาทางเทคโนโลยีมีความเกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรโดยมีปฏิสัมพันธ์ภายในต่อกัน

(4) การตัดสินใจทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Decisions) เป็นกระบวนการที่พิจารณาทางเลือกและผลได้เสียต่อเศรษฐกิจสังคมของส่วนรวมสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ของทางเลือกในนโยบายและกิจกรรมต่าง ๆ กระทำได้ทั้งบุคคล สถาบันหรือองค์การ โดยมุ่งตรงที่จะจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เผชิญอย่างมีประสิทธิภาพมุ่งเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตในทุกๆระดับ

(5) จรรยาบรรณสิ่งแวดล้อม (Environmental Ethics) มีแกนกลางความสำนึกทางนิเวศวิทยาต่อสิ่งแวดล้อมที่สะท้อนถึงความรับผิดชอบของบุคคลแต่ละกลุ่มบุคคล

3) ความหมายของผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อม คือ ระบบของสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตมีความสำนึกทางนิเวศวิทยาและกระบวนการตัดสินใจในการจัดการทางด้านสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์กับมนุษย์เพราะประชากรมนุษย์ซึ่งมีอัตราเพิ่มขึ้นนั้นเป็นผู้ผลิตและผู้บริโภค

ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม (Environment Impact) หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใหม่หรือการจับกลุ่มใหม่ของสิ่งแวดล้อมทั้งที่มนุษย์สร้างขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติมีผลทำให้สิ่งแวดล้อมเดิมหรือสิ่งแวดล้อมอื่นได้รับความกระทบกระเทือนจนมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางใดทางหนึ่งอาจเปลี่ยนแปลงทางเคมีและฟิสิกส์หรือทางชีวภาพที่อาจมีผลร้ายต่อคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมนั้น ๆ

การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment, EIA) หมายถึง การวิเคราะห์ผลกระทบจากโครงการหรือกิจการประเภทต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นต่อสภาพแวดล้อมหรือสภาพแวดล้อมที่อาจจะมีผลกระทบต่อโครงการหรือกิจการนั้นทั้งในทางบวกและทางลบเพื่อเป็นการเตรียมการและควบคุมป้องกันและแก้ไขก่อนตัดสินใจดำเนินโครงการหรือกิจการนั้น ๆ

4) องค์ประกอบของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

(1) ทรัพยากรทางกายภาพ (Physical Resources) คือ การศึกษาผลกระทบ เช่น ดิน น้ำ อากาศ เสี่ยง ว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

(2) ทรัพยากรทางชีวภาพ/นิเวศวิทยา (Ecological Resources) คือ การศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่มีต่อระบบนิเวศ เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า สัตว์น้ำ ปะการัง เป็นต้น

(3) *คุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ (Human use Values)* คือการศึกษาถึงการ
ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทั้งกายภาพและชีวภาพของมนุษย์ เช่น การใช้ประโยชน์ที่ดิน การเกษตร
กรรม ระบบสาธารณสุข โภคกว่าได้รับผลกระทบอย่างไร

(4) *คุณค่าคุณภาพชีวิต (Quality of Life Values)* คือ การศึกษาถึงผลกระทบที่จะ
เกิดต่อมนุษย์ ชุมชน ระบบเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม รวมถึง
ทัศนียภาพ คุณค่า ความสวยงามการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมควรมีการศึกษาประเมินผล
กระทบอย่างเป็นระบบ

สรุปได้ว่า ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ พอจะ
สรุปได้ว่ามนุษย์ เป็นตัวการที่สำคัญ ในด้านการบทบาทต่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสนองตอบ
ต่อความต้องการขั้นพื้นฐานของ ตลอดจนผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ อาทิ เช่น ปัญหา
มลพิษสิ่งแวดล้อม ปัญหาสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ปัญหาผลกระทบด้านทรัพยากรพลังงาน ตลอดจน
ปัญหาผลกระทบจากปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้แก่การเกิดปรากฏการณ์เรือนกระจกการลดลงของชั้น
โอโซนในบรรยากาศ ภาวะฝนกรด และอื่น ๆ ตามมาอีก

เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ลือชัย ครุชน้อย (2541) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลง
พื้นที่สีเขียว ให้มีสิ่งปลูกสร้างประเภททาวน์เฮาส์และอาคารพาณิชย์ กรณีศึกษา ผังเมืองรวม
กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ 1. ศึกษาสภาพการพัฒนาและสภาพแวดล้อมใน
พื้นที่สีเขียวของกรุงเทพมหานคร 2. ศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินประเภทชนบท
และเกษตรกรรมและประเภทอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม 3. ศึกษามาตรการทางด้านผังเมือง
กฎหมาย การควบคุมและการพัฒนาที่ผ่านมา 4. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนานี้เหมาะสม ผลการวิจัย
พบว่า การใช้ที่ดินตามผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2535 ห้ามมิให้มีสิ่งปลูกสร้างที่อยู่อาศัย
ประเภทห้องแถวหรือตึกแถวในพื้นที่สีเขียว ในขณะที่การพัฒนาที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน
จากพื้นที่เกษตรกรรมมาเป็นที่อยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะบริเวณแถบชานเมืองทั้งทางฝั่ง
ตะวันตกและฝั่งตะวันออก ทำให้การปรับปรุงผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1) ใน
ปี พ.ศ. 2541 มีการอนุญาตให้ก่อสร้างบ้านแถวและอาคารพาณิชย์ได้ ดังนั้นการศึกษาคั้งนี้จึงมี
วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงผลกระทบสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงพื้นที่สีเขียวให้มีสิ่งปลูก
สร้างประเภททาวน์เฮาส์และอาคารพาณิชย์ในเขตผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร และในการศึกษา
ผลกระทบดังกล่าวได้ใช้แนวทางการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านที่อยู่อาศัยของสำนักนโยบาย
และแผนสิ่งแวดล้อม โดยศึกษาที่อยู่อาศัยประเภทต่าง ๆ คือ บ้านเดี่ยว บ้านแฝด บ้านแถว อาคาร

พาณิชย์ หอพัก และอาคารชุด ผลการศึกษาปรากฏว่า บ้านแถว อาคารพาณิชย์และหอพัก มีผลกระทบมากที่สุด และผลกระทบด้านการระบายน้ำมีปัญหามากที่สุด เนื่องจากพื้นที่สีเขียวในเขตผังเมืองรวมเป็นพื้นที่เกษตรกรรม และเป็นพื้นที่รับน้ำระบายน้ำลงสู่อ่าวไทย เมื่อมีการก่อสร้าง โดยเฉพาะหมู่บ้านจัดสรร ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะด้านการระบายน้ำอยู่แล้ว ในการศึกษาครั้งนี้ได้นำค่าสัมประสิทธิ์การไหลบนผิวดิน (Coefficient: C) มาพิจารณาในการเปลี่ยนแปลงของการระบายน้ำด้วย การศึกษาการวิจัยครั้งนี้ได้เสนอแนวทางในการเปลี่ยนแปลงอัตรา การระบายน้ำ โดยเพิ่มเติมในหมวดที่ 10 ของข้อกำหนดจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2535 คือ กำหนดให้หมู่บ้านจัดสรรมีพื้นที่ชะลอน้ำประมาณร้อยละ 3 ของพื้นที่จำหน่าย หรือพื้นที่ที่มีความเหมาะสมที่ได้จากการคำนวณปริมาณน้ำฝนในพื้นที่เพื่อบรรเทาปัญหาน้ำท่วมที่เกิดขึ้นในพื้นที่สีเขียวคล้ายกับโครงการแก้มลิงซึ่งเป็นโครงการพระราชดำริ และมาตรการที่จะอนุรักษ์พื้นที่เกษตรกรรมไว้ คือ รัฐควรงดเว้นภาษีที่ดิน และลดเขตชลประทานที่ดินที่มีความแตกต่างที่เกิดจากการที่รัฐใช้มาตรการด้านกฎหมายบังคับใช้ (ลือชัย ครุฑน้อย, 2541)

สมชาย เดชะพรหมพันธุ์ (2548) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพ ปัญหา อุปสรรค และทิศทางการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไปสู่การเป็นเมืองน่าอยู่ โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ 1. เพื่อศึกษาศักยภาพอันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลไปสู่การเป็นเมืองน่าอยู่ 5 ด้าน คือ 1. การบริหาร การจัดการ กายภาพ สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ 2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลไปสู่การเป็นเมืองน่าอยู่ 3. เพื่อศึกษาทิศทางการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลไปสู่การเป็นเมืองน่าอยู่ 4. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเทศบาลเมืองกับเทศบาลตำบลในจังหวัดที่มีการขยายตัวทางอุตสาหกรรมมากของภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลไปสู่การเป็นเมืองน่าอยู่ 5. เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาชุมชนเมืองที่กำกับบริหารจัดการโดยเทศบาลให้เป็นเมืองน่าอยู่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือพร้อมจะเผยแพร่แก่ผู้ใช้ประโยชน์ต่อไป ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพในการพัฒนาไปสู่การเป็นเมืองน่าอยู่ ประกอบด้วย นโยบายเมืองน่าอยู่ของกระทรวงมหาดไทยและนโยบายเมืองน่าอยู่จังหวัด ผังเมือง (ขณะนี้มีการใช้กับเทศบาลเมืองแต่ยังไม่มีการใช้กับเทศบาลตำบล) ประสบการณ์ของผู้บริหาร พื้นฐานประวัติศาสตร์สำหรับบางเทศบาล ปัญหาอุปสรรค การพัฒนาไปสู่การเป็นเมืองน่าอยู่ คือแนวคิดเรื่องเมืองน่าอยู่ยังไม่ชัดเจนในระดับผู้บริหาร บุคลากรของเทศบาลและผู้นำชุมชน ยังไม่มีคณะกรรมการอำนวยการและคณะกรรมการดำเนินเรื่องเมืองน่าอยู่ การประสานงานข้ามฝ่ายหรือข้ามหน่วยงานมีน้อย ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาลน้อย เทศบาลขาดคลังข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ ปัญหาด้านสาธารณูปโภค น้ำประปาไม่เพียงพอกับความต้องการ สถานที่พักผ่อน เช่น สวนสาธารณะ สนามกีฬา กลาง มีในเทศบาลเมืองแต่เทศบาลตำบลมีน้อย การพัฒนาอาคาร

บ้านเรือนคู่ควรกับการปลูกต้นไม้ให้เมืองเป็นเมืองสวน (Garden City) ยังห่างไกล การจราจรบนถนนหลักของเทศบาลเมืองบางแห่งเริ่มติดขัดชัดเจน ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเป็นปัญหาในทุกเทศบาล การสร้างความอบอุ่นและพลังสังคมยังมีน้อย การสร้างความโดดเด่นและความภาคภูมิใจของชุมชนยังไม่ค่อยชัดเจน เพราะขาดพื้นฐานทางประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัญหาขยะมูลฝอยน้ำเสีย พบทุกเทศบาล เสียงดังรบกวน อากาศร้อนเริ่มมีกับเทศบาลเมือง ค่าครองชีพสูงในเทศบาลเมือง และปัญหาการว่างงานมีอยู่ทุกเทศบาลในระดับต่างกัน ทิศทางและจุดเน้นการพัฒนาไปสู่การเป็นเมืองนำอยู่เทศบาลต่าง ๆ มีทิศทางและจุดเน้นต่างกัน ตามพื้นฐานของที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ นโยบายการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกและพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนเมืองในเทศบาลนั้น ๆ (สมชาย เดชะพรหมพันธุ์, 2548)

เมทินา อีสริยานนท์ (2562) ได้วิจัยเรื่อง การทบทวนและปรับยุทธศาสตร์การพัฒนาของโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกสู่การเป็นประเทศอาเซียนในจังหวัดฉะเชิงเทรา: กรณีการจัดการขยะของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรม โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ ทบทวนปัญหาการจัดตั้งโรงงานกำจัดของเสียอันตราย การขยายตัวของปัญหา และนำเสนอมาตรการในการจัดการขยะของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรม ผลการวิจัยพบว่า นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่ภาคตะวันออกในช่วงกว่าสองทศวรรษที่ผ่านมา นำมาสู่ปัญหาทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะที่เกิดจากขยะของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นของเสียที่เกิดจากกระบวนการผลิตและวัสดุที่ไม่ใช้แล้วจากโรงงาน มีทั้งของเสียที่เป็นอันตรายและไม่อันตราย ซึ่งการก่อให้เกิดของเสียอุตสาหกรรมเป็นปริมาณมากในพื้นที่ภาคตะวันออก โดยที่หน่วยงานของรัฐยังไม่สามารถกำกับดูแลให้มีการจัดการให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ดังปรากฏเป็นปัญหาข้อร้องเรียนอย่างต่อเนื่องของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการปล่อยของเสียและมลพิษจากโรงงานทั้งในส่วนที่เป็นโรงงานผู้ก่อกำเนิดของเสียเองและโรงงานผู้รับบำบัดและกำจัดของเสีย ตลอดจนการลักลอบทิ้งของเสียอุตสาหกรรมที่ไม่ผ่านการบำบัดอย่างถูกต้องในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นที่ดินสาธารณะ ที่ดินของเอกชน และบ่อขยะชุมชน อีกทั้งการจัดการขยะของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกยังขาดการวางแผนการสร้างโรงงานกำจัดขยะฯ ตั้งแต่แรกเริ่ม โดยความพยายามในการตั้งโรงงานกำจัดขยะของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมในเวลาต่อมาก็ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากต้องประสบปัญหาการต่อต้านในการใช้พื้นที่ของชุมชนเพื่อสร้างโรงงาน ดังนั้นขยะของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมจึงยังเป็นปัญหาที่สร้างความตระหนกกว่าจะเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และอาชีพของประชาชน ดังนั้น การที่รัฐมุ่งพัฒนาโดยเน้นตัวเลขทางเศรษฐกิจ แต่ละเลยปัญหาสุขภาพ สังคมและสิ่งแวดล้อมในการที่จะป้องกันและแก้ปัญหาขยะของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมอย่างจริงจัง ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ ตามมาอย่างมากมาย ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าปัญหา ขยะอุตสาหกรรม เป็น

ปัญหาหนึ่งที่หน่วยงานภาครัฐและสังคมจะต้องช่วยกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวจากการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศด้วยการพัฒนาอุตสาหกรรม เพื่อให้ประเทศเกิดการพัฒนาที่ดีควบคู่กับสังคม และสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนในอนาคต จากการสังเคราะห์งานวิจัย และการวิเคราะห์สถานการณ์ในภาคสนาม ที่เกี่ยวกับการพัฒนา อุตสาหกรรมในพื้นที่ตะวันออก เราสามารถสรุปได้ว่าตัวแบบการพัฒนาอุตสาหกรรมในปัจจุบันได้มาถึงทางตันแล้ว เนื่องจากสถานการณ์ทางสังคมอยู่ในภาวะที่มีผู้แพ้-ผู้ชนะ (Zero-sum Game) และสถานการณ์การพัฒนามีขีดจำกัดของการเติบโต (Limit to Growth) ดังนั้นจึงต้องกลับมาทบทวนและหาทางเลือกการพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่ในภาคตะวันออก ในเรื่องการพัฒนาที่ว่า พัฒนาเพื่ออะไร พัฒนาอย่างไร และพัฒนาโดยใคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการรองรับกับการพัฒนาอุตสาหกรรมของภาคตะวันออกที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต คือ สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกยุทธศาสตร์การพัฒนา การจัดโครงสร้างพื้นฐาน การจัดการขยะฯ และการจัดการผลกระทบในโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ ตั้งแต่กระบวนการจัดทำแผน การดำเนินการตามแผน และติดตามประเมินผล รัฐจะต้องสร้างความไว้วางใจให้กับประชาชนในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยหากมีปัญหาหรือผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาอุตสาหกรรม รัฐต้องพร้อมที่จะระงับหรือยกเลิกโครงการโดยทันที และโครงการขนาดใหญ่จะต้องได้รับฉันทานุมัติจากประชาชนก่อนมีการดำเนินโครงการ สร้างหลักประกันต่อชุมชนโดยการจัดสรรภาษีจากโรงงานอุตสาหกรรมจัดทำกองทุนด้านสังคม สุขภาพ และสิ่งแวดล้อมชุมชน เพื่อใช้ในการดำเนินการป้องกันและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากอุตสาหกรรม ให้มีการบริหารจัดการในรูปแบบภาคีเครือข่าย ทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในพื้นที่ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนบนหลักความยุติธรรมทางสังคม รัฐต้องมีแผนยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหาของเสียอันตรายจากอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นในอดีตและที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต และจะต้องเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วม ผลักดันไปสู่การที่ของเสียเหลือศูนย์ (Zero waste) เสริมการหมุนเวียนทรัพยากรให้กลับมาใช้ใหม่เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และลดปริมาณของเสียที่เกิดขึ้นให้เหลือน้อยลง และสามารถจัดการได้ในพื้นที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาและมลพิษกับชุมชนและสิ่งแวดล้อม กำหนดขนาดพื้นที่สีเขียวในเขตอุตสาหกรรมให้มีขนาดที่เหมาะสมกับจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่มีในพื้นที่ รวมถึงการมีเขตพื้นที่กันชนระหว่างพื้นที่ตั้งของอุตสาหกรรม และธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับขยะ กับชุมชนที่ชัดเจนและเหมาะสม ส่งเสริมให้เกิดธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมโดยมีมาตรการเชิงบวกในการจูงใจผู้ที่เกี่ยวข้องให้ร่วมดำเนินการ และใช้มาตรการเชิงลบอย่างจริงจังในการจัดการจัดการกับผู้ที่ไม่กระทำตามระเบียบ มาตรการ ข้อกฎหมาย ภายใต้กระแสการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้เกิดความสมดุลใน 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและสุขภาพ และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทบทวนปรับปรุงกฎ ระเบียบ กติกา และข้อบังคับด้านกฎหมายทุกฉบับที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการ

คุ้มครองและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การระงับข้อพิพาททางสิ่งแวดล้อม สุขภาพ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน รวมถึงอาจจะจัดให้มีศาลที่ดูแลด้าน สิ่งแวดล้อมเป็นการเฉพาะ พัฒนาช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสู่ประชาชน ให้หลากหลายและ เข้าถึงได้มากขึ้น (เมทีนา อีสริยานนท์, 2562)

ชินกฤต ถิ่นวงษ์แยะและปฐมพงษ์ ชัยมูล (2556) ได้วิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงการใช้ ประโยชน์ที่ดินที่มีผลต่อการขยายตัวของเมืองในพื้นที่ชานเมือง: กรณีศึกษา ตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้ ประโยชน์ที่ดินที่มีผลต่อการขยายตัวของเมืองบริเวณพื้นที่ชานเมืองในตำบลพลายชุมพล การวิจัย พบว่า จากในปัจจุบันเมืองพิษณุโลกมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องด้วยสาเหตุต่าง ๆ มากมาย เช่น มี ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลพลาซา พิษณุโลก มาตั้งบริเวณตำบลพลายชุมพล จึงอยากทราบว่าปัจจัยใด เป็นสาเหตุของการขยายตัวของเมืองในพื้นที่ที่ศึกษานั้นเพื่อเป็นกรอบแนวทางในการรองรับการ พัฒนาและการขยายตัวของเมืองอย่างมีทิศทางที่สอดคล้องกับสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจและ สังคมของเมืองหรือชุมชนในพื้นที่ รวมถึงการแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ในปัจจุบันและป้องกันปัญหาที่ คาดว่า จะเกิดขึ้นในอนาคตต่อไป ซึ่งได้นำข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินของตำบลพลายชุมพล ปี พ.ศ. 2538, 2545, 2552 และ 2556 มาทำการจำแนกการใช้ที่ดินในแต่ละปีเพื่อที่จะแสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในแต่ละปีและนำไปเปรียบเทียบในแต่ละช่วงปี โดยแบ่งเป็น 3 ช่วงปี คือ ปี พ.ศ. 2538 – 2545, ปี พ.ศ. 2545 – 2552 และปี พ.ศ. 2552 – 2556 ในการเปลี่ยนแปลงช่วงแรกปี พบว่ามีพื้นที่นาข้าวลดลง และยังมีพื้นที่บึงที่หายไป ขณะที่เขตชุมชนขยายตัวเพิ่มขึ้นเล็กน้อยและมีสถานที่ราชการเพิ่มเติมเข้า มาอีก การเปลี่ยนแปลงช่วงที่สองพบว่าพื้นที่นาข้าวยังลดลงจากเมื่อช่วงปีแรก แต่ในขณะเดียวกัน พื้นที่หมู่บ้านมีการเพิ่มขึ้นและยังมีพื้นที่ที่เกิดขึ้นใหม่อีกอย่างเช่น พื้นที่ถมและหมู่บ้านจัดสรร ส่วน พื้นที่ที่หายไปในปีพ.ศ. 2552 เป็นพื้นที่บ่อน้ำในไร่นา และในการเปลี่ยนแปลงช่วงที่สามพบว่าพื้นที่นา ข้าวยังคงลดลงอีก แต่ขณะเดียวกันยังมีพื้นที่ที่เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2552 อย่างพื้นที่ถมตัวเมืองและ ย่านการค้า หมู่บ้านจัดสรรหมู่บ้านและยังมีพื้นที่สถานีบริการน้ำมันหรือปั้มแก๊สที่เกิดขึ้นใหม่และพื้นที่ ที่หายไปในปี พ.ศ. 2556 เป็นพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง การเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงปีพบว่าพื้นที่ เกษตรกรรมที่มีการลดลงเรื่อย ๆ ในขณะที่พื้นที่หมู่บ้าน พื้นที่หมู่บ้านจัดสรร พื้นที่ตัวเมืองและย่าน การค้ามีการเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ แต่ยังมีพื้นที่อื่น ๆ อีกที่มีการเปลี่ยนแปลงแต่ก็เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ทั้งหมดเป็นเพราะการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การค้าขาย การเปลี่ยนแปลงของประชากรของตำบล พลายชุมพล และการขยายตัวของเมืองพิษณุโลก ทำให้อุตสาหกรรมและเศรษฐกิจของสังคม เจริญก้าวหน้า และทำให้ตำบลพลายชุมพลเกิดความเป็นเมือง มีความทันสมัย เป็นย่านอุตสาหกรรม ย่านการค้าและความเจริญรุ่งเรืองมากขึ้นเรื่อย ๆ ได้ในอนาคต (ชินกฤต ถิ่นวงษ์แยะและปฐมพงษ์ ชัย มูล, 2556)

จิตรภณ สุนทร (2561) ได้วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตอำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตอำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ระหว่าง พ.ศ. 2547 - 2557 การวิจัยนี้ วิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียม Landsat 5 TM บันทึกข้อมูลเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ เดือนมิถุนายน และเดือนตุลาคม พ.ศ. 2547 และข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียม Landsat 8 บันทึกข้อมูลเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ เดือนพฤษภาคม และตุลาคม พ.ศ. 2557 ทำการแปลความหมายการใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละช่วงเวลาด้วยวิธีการจำแนกแบบกำกับดูแล โดยจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ พื้นที่สิ่งปลูกสร้าง พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่แปลงดินว่างเปล่า พื้นที่บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ และพื้นที่แหล่งน้ำ ผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน มีค่าความถูกต้องรวมจากการคำนวณค่าความคลาดเคลื่อน (Error Matrix) อยู่ที่ ร้อยละ 62.17 โดยพื้นที่สิ่งปลูกสร้างนั้นมีสัดส่วนของพื้นที่เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 16.36 จากเดิมที่เคยมีสัดส่วนพื้นที่ร้อยละ 11.78 ใน พ.ศ. 2547 และร้อยละ 28.14 ใน พ.ศ. 2557 ในขณะที่การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอื่นนั้นมีสัดส่วนที่ลดลง ได้แก่ พื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งมีสัดส่วนพื้นที่ลดลงค่อนข้างมาก คิดเป็นร้อยละ 10.42 จากเดิมที่เคยมีสัดส่วนพื้นที่ร้อยละ 67.38 ใน พ.ศ. 2547 และร้อยละ 56.96 ใน พ.ศ. 2557 รองลงมาคือ พื้นที่บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ มีสัดส่วนพื้นที่ที่ลดลง คิดเป็นร้อยละ 5.21 จากเดิมที่เคยมีสัดส่วนพื้นที่ร้อยละ 13.16 ใน พ.ศ. 2547 และร้อยละ 7.95 ใน พ.ศ. 2557 (จิตรภณ สุนทร, 2561)

กนกวรรณ เกลี้ยงเกตุ (2559) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาลักษณะการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมในชุมชนชานเมือง กรณีศึกษาเขตลาดกระบัง การวิจัยนี้มีประเด็นปัญหาการวิจัย คือ พื้นที่ชานเมืองมีลักษณะหรือรูปแบบการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมจากอดีตถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2549 - 2559) ว่าเป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทเกษตรกรรมระหว่างปี พ.ศ. 2549 - 2559 และศึกษาการเปลี่ยนแปลงประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินของผังเมืองรวมกรุงเทพฯ พ.ศ. 2549 กับ พ.ศ. 2556 เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ที่กำหนดในผังเมืองรวมที่มีการประกาศบังคับใช้ โดยใช้เขตลาดกระบังเป็นพื้นที่ในการทำวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากเป็นพื้นที่ชานเมืองของกรุงเทพมหานครที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่หลากหลาย เป็นพื้นที่ที่เป็นทั้งชุมชนเมือง และชุมชนเกษตรกรรม นอกจากนี้ ยังเป็นพื้นที่ที่มีนิคมอุตสาหกรรม ศูนย์กระจายสินค้า มหาวิทยาลัย และเป็นพื้นที่ที่มีเส้นทางสายหลักที่สามารถเดินทางไปยังจังหวัดข้างเคียงอย่างจังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดชลบุรีได้อย่างสะดวก ในการวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากอดีตจนถึงปัจจุบัน (ระหว่างปี พ.ศ. 2549 - 2559) เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เกษตรกรรมประกอบกับการศึกษาผังเมืองรวมกรุงเทพฯ พ.ศ. 2549 และ พ.ศ. 2556 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของการกำหนดเขตที่ดินประเภทที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม และวิเคราะห์ระดับความสอดคล้องของการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เกิดขึ้นกับการใช้ประโยชน์ที่ดินในผังเมือง

รวมกรุงเทพฯ เพื่อประเมินประสิทธิภาพในการบังคับใช้ผังเมืองรวมกรุงเทพฯ ผลการวิเคราะห์ พบว่าพื้นที่เกษตรกรรมในอดีตเปลี่ยนเป็นพื้นที่อยู่อาศัยมากที่สุด รองลงมา คือ พื้นที่อุตสาหกรรม และคลังสินค้า สำหรับผังเมืองรวมกรุงเทพฯ พ.ศ. 2556 มีขนาดพื้นที่ของที่ดินประเภทที่เกี่ยวข้อง กับเกษตรกรรมลดลงจากผังเมืองรวมกรุงเทพฯ พ.ศ. 2549 โดยเปลี่ยนเป็นที่ดินที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เมื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องของการใช้ประโยชน์ที่ดินกับผังเมืองรวมฯ พบว่ามีพื้นที่เกษตรกรรมปรากฏอยู่ในเขตที่กำหนดให้ เป็นที่ดินที่เกี่ยวข้องกับชุมชน แสดงให้เห็นว่า เขตที่กำหนดให้เป็นชุมชนตามผังเมืองรวมกรุงเทพฯ พ.ศ. 2556 มีพื้นที่รองรับการขยายตัวเมือง และที่ดินประเภทต่าง ๆ ตามผังเมืองรวมฯ มีสัดส่วนของการใช้ประโยชน์ที่ดินหลักน้อยกว่าสัดส่วนของการใช้ประโยชน์ที่ดินอื่นที่สามารถรองรับการพัฒนาเป็นที่ดินประเภทหลักได้ ดังนั้น การปรับปรุงผังเมืองรวมฯ ในครั้งต่อไป จึงควรรักษาสัดส่วนที่ดินประเภทเกษตรกรรมไว้ไม่น้อยกว่าผังเมืองรวมฯ พ.ศ. 2556 ส่วนพื้นที่ ของการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอื่นสามารถส่งเสริมให้พื้นที่ที่ยังไม่ได้พัฒนาเป็นการพัฒนาที่มีความหนาแน่นเพิ่มขึ้น เป็นการจำกัดการขยายขนาดพื้นที่เหล่านี้เพื่อไม่ให้สูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมในผังเมืองรวมในอนาคต (กนกวรรณ เกลี้ยงเกตุ, 2559a)

กมลรัช ชูไข (2552) ได้วิจัยเรื่อง การติดตามด้านทรัพยากรดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระยะหลังการก่อสร้าง โครงการเขื่อนขุนด่านปราการชล จังหวัดนครนายก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาติดตามด้านทรัพยากรดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระยะก่อนการก่อสร้างจนถึงระยะหลังการก่อสร้างโครงการ ศึกษาความสอดคล้องกับความเหมาะสมของคุณสมบัติดิน ในพื้นที่โครงการเขื่อนขุนด่านปราการชล เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางปรับปรุงมาตรการการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม ด้านทรัพยากรดิน และการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสมกับสภาพในปัจจุบัน ของโครงการเขื่อนขุนด่านปราการชล จังหวัดนครนายก วิธีการศึกษาได้เลือกใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการวิจัยโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชน จำนวน 20 ราย และวิเคราะห์ทรัพยากรดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระยะก่อนการก่อสร้าง พ.ศ. 2541 ระยะหลังการก่อสร้าง พ.ศ. 2549 และทำการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินปี พ.ศ. 2541 และ ปี พ.ศ. 2549 รวมทั้งวิเคราะห์ความสอดคล้องการใช้ประโยชน์ที่ดินกับความเหมาะสมของสมบัติดิน ในพื้นที่โครงการเขื่อนขุนด่านปราการชล ด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ โดยใช้โปรแกรม ArcView 3.2 a ผลการศึกษาพบว่าจากการวิเคราะห์ด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ โดยใช้โปรแกรม ArcView 3.2 a ผลการศึกษาติดตามด้านทรัพยากรดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในพื้นที่ชลประทานท่าด่าน และพื้นที่ชลประทานท่าด่านส่วนขยาย ระหว่างระยะก่อนการก่อสร้างจนถึงระยะหลังการก่อสร้างโครงการแล้วเสร็จ โครงการเขื่อนขุนด่านปราการชล จังหวัดนครนายก พบว่า ด้านทรัพยากรดิน ระยะก่อนการก่อสร้าง พ.ศ. 2541 ได้แก่ พื้นที่ชลประทานท่าด่านเดิม ส่วนใหญ่เหมาะสมในการทำนา และพื้นที่ชลประทานส่วนขยาย เป็นดินตื้นมากและมีหินโผล่ กับเป็นพื้นที่ภูเขา ส่วนระยะหลังการก่อสร้าง

พ.ศ. 2549 พบว่า สภาพพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ พบกลุ่มดินทรายแบ่งไม่เป็นกรดจัด มากที่สุด มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ และสภาพพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อยถึงลูกคลื่นลอนลาดพบกลุ่มดินร่วนละเอียดไม่เป็นกรด มากที่สุด มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ สำหรับการเปรียบเทียบทรัพยากรดิน ระหว่างปี พ.ศ. 2541 และ พ.ศ. 2549 พบว่า ไม่มีการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรดิน ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระยะก่อนการก่อสร้าง พ.ศ. 2541 พบว่า มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพียง 3 ประเภท คือ พื้นที่นาข้าว มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ พื้นที่ป่าดิบชื้น และพื้นที่ไม้ผลผสม ตามลำดับ ส่วนระยะหลังการก่อสร้าง พ.ศ. 2549 แบ่งได้ 5 ประเภท คือ พื้นที่เกษตรกรรม มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง พื้นที่เบ็ดเตล็ด พื้นที่ป่าไม้ และพื้นที่แหล่งน้ำ ตามลำดับ สำหรับการเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ดิน ระหว่างปี พ.ศ. 2541 และ พ.ศ. 2549 พบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากเดิม คือ พื้นที่นาร้าง พื้นที่ไม้ผลผสม พื้นที่ป่าดิบชื้น เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมมากขึ้น รองลงมาเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านที่อยู่อาศัย ไม้ผลผสม พืชหญ้าและป่าละเมาะ ตามลำดับ สำหรับความสอดคล้องการใช้ประโยชน์ที่ดินกับความเหมาะสมของสมบัติดินในพื้นที่โครงการโดยรวมในปี พ.ศ. 2549 มีความสอดคล้องของการใช้ประโยชน์ที่ดินกับความเหมาะสมของสมบัติดินตามแผนการใช้ที่ดินที่กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำขึ้น ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อให้การจัดการทรัพยากรดินและการใช้ประโยชน์ที่ดินเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน หน่วยงานภาครัฐควรจัดทำมาตรการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่การจัดการที่ดิน การป้องกันการเสื่อมสภาพของดิน การให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในการปรับปรุงดิน การส่งเสริมให้ประชาชนใช้ระบบวนเกษตร รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจการอนุรักษ์ทรัพยากรดิน (กมลรัช ขุนไช, 2552)

ชัยณรงค์ เครือนวนและพิมพ์ประไพ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา (2564) ได้วิจัยเรื่อง เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการพัฒนา: ศึกษาการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 3 ประเด็นหลัก ๆ คือ 1. การวิเคราะห์เงื่อนไขเชิงโครงสร้างในฐานะที่เป็นปัจจัยซึ่งมีผลต่อการขับเคลื่อนเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก 2. การวิเคราะห์ผู้กระทำการที่มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการพัฒนา 3. การนำเสนอทางเลือกการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า เงื่อนไขเชิงโครงสร้างที่มีผลต่อการก่อเกิดและขับเคลื่อนการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ประกอบด้วย 3 เงื่อนไข คือ 1. การมีอำนาจพิเศษของรัฐรวมศูนย์ 2. การผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ทุนนิยม และ 3. ความพร้อมและความได้เปรียบเชิงพื้นที่ ส่วนผู้กระทำการที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ในกระบวนการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ประกอบด้วย 4 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ 1. รัฐและกลไกรัฐ 2. กลุ่มทุน ทั้งกลุ่มทุนข้ามชาติ กลุ่มทุนชาติ 3. กลุ่มนักการเมืองระดับชาติและนักการเมืองท้องถิ่น และ 4. กลุ่มเครือข่ายภาคประชาชน โดยผู้กระทำการเหล่านี้มีปฏิสัมพันธ์ ทั้งในรูปของความขัดแย้ง ความร่วมมือเพื่อปฏิบัติการทางสังคม

ตามอุดมการณ์และจุดยืนที่มีต่อการพัฒนา สำหรับทางเลือกการพัฒนาอยู่ภายใต้หลักการที่ว่า จะต้องทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ สามารถอยู่ร่วมกันได้ ดังนั้นทางเลือกจึงประกอบด้วย 1. ให้ความสำคัญกับหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนา 2. ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน 3. แก้ไขพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 4. ปรับปรุงหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการกองทุนพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก 5. เพิ่มสัดส่วนภาคประชาชนเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก 6. ให้ความสำคัญกับการป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมและมลพิษ 7. ปรับกระบวนการตัดสินใจดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อทางสังคม 8. ทบทวนและปรับปรุงแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และ 9. สร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตแก่ประชาชน (ชัยณรงค์ เครือนวนและพิมพ์ประไพ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, 2564)

นิยามศัพท์เฉพาะ

ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor) หรือที่เรียกกันว่า EEC คือ โครงการภายใต้พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกที่ประกาศเริ่มใช้ในปี พ.ศ. 2561 โดยโครงการนี้ส่งผลหลายประการต่อเศรษฐกิจด้วยการยกระดับพื้นที่ชายฝั่งในภาคตะวันออกของประเทศไทยซึ่งต่อยอดความสำเร็จมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก หรือ Eastern Seaboard โดยครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดระยอง จังหวัดชลบุรี และจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อดึงดูดการลงทุนและยกระดับรายได้ของประเทศ ผ่านการผ่อนคลายกฎหมายหรือกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าการลงทุนต่าง ๆ ในพื้นที่ โดยโครงการนี้ นักลงทุนจะได้รับสิทธิประโยชน์ในการส่งเสริมการลงทุนต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก อีกทั้งภาครัฐจะมีการจัดสรรทรัพยากรลงในพื้นที่เป็นกรณีพิเศษ

การใช้ประโยชน์ที่ดิน หมายถึง การใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อประกอบกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามวัตถุประสงค์ของผู้มีอำนาจในกรรมสิทธิ์ที่ดินนั้น ๆ โดยผู้มีอำนาจในกรรมสิทธิ์ที่ดินนั้น ๆ จะทำการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์จากที่ดินตามประเภทต่าง ๆ เช่น เพื่อที่อยู่อาศัย เพื่อการธุรกิจ เพื่อการราชการ หรือเพื่อสาธารณะต่าง ๆ ทั้งนี้ในการเลือกใช้ประโยชน์ที่ดินควรคำนึงถึงลักษณะและความเหมาะสมของพื้นที่นั้น ๆ เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาที่อาจตามมาไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ชุมชนหรือปัญหาระหว่างบุคคลเอง

การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในด้านการบริหารจัดการที่ดิน เป็นผลมาจากการกระทำใด ๆ หรืออาจหมายถึงการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่

นั้น ๆ ซึ่งเกิดโดยมนุษย์ กาลเวลาหรือนโยบายต่าง ๆ ลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปจะเกิดขึ้นตามลักษณะของเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

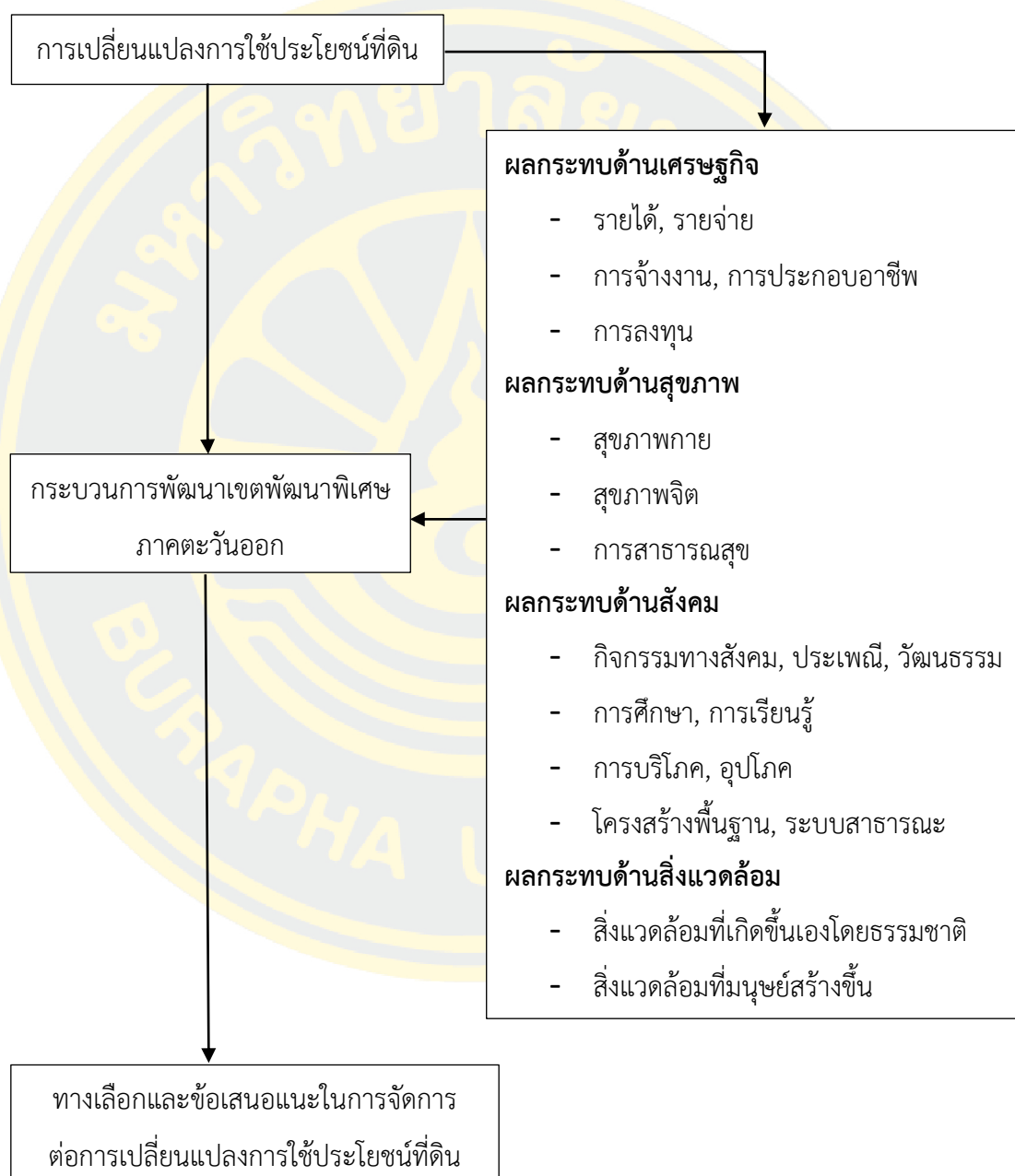
ผลกระทบ หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ หรือการกระทำการณ์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาจเป็นผลที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต ผลที่เกิดขึ้นอาจเป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบ อาจเกิดขึ้นได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม และอาจเกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายและมีใช้กลุ่มเป้าหมาย

ประชากรในพื้นที่ หมายถึง ประชาชน ประชากร บุคคลหรือมนุษย์ที่อาศัยอยู่ร่วมกันในพื้นที่และมีการดำรงชีวิตที่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ในลักษณะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ภายในพื้นที่ของตำบลพนานิคม อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดระยอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาและสำรวจแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางเบื้องต้นในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก กรณีศึกษาตำบลพนานิคม อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง” เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) กล่าวคือ เป็นการผสมผสานวิธีคิดและกระบวนการวิจัย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เข้าด้วยกันเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัย แนวทางการวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

การวิจัยเชิงปริมาณในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะใช้เพื่อสอบถามความคิดเห็นประชากรในพื้นที่ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เกิดขึ้น โดยมีกระบวนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากรที่เป็นเป้าหมายการวิจัยในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ประชากรในพื้นที่ตำบลพนานิคม อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง ตามข้อมูลสถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร (รายเดือน) สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง เฉพาะผู้ที่มีสัญชาติไทย มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในพื้นที่ และมีอายุ 18 ปี บริบูรณ์ ขึ้นไปเท่านั้น จำนวน 379 คน

2. การกำหนดขนาดตัวอย่าง (Sample Size) ใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) โดยการกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม (Sampling Error) อยู่ที่ 5% ดังนี้

$$\begin{aligned}n &= \frac{7312}{1+7312(0.05)^2} \\n &= 379.253112 \\n &= \text{ขนาดตัวอย่าง} \\N &= \text{ขนาดประชากร/จำนวนประชากรทั้งหมด} \\e &= \text{ความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม (Sampling error)}\end{aligned}$$

จากการคำนวณ พบว่า ขนาดตัวอย่างที่จะต้องเก็บแบบสอบถามที่ทั้งหมด 379 ตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้แบ่งสัดส่วนในการเก็บแบบสอบถาม ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ประชากรเป้าหมายในพื้นที่ตำบลพนานิคม

หมู่ที่	จำนวนประชากร (คน)	ขนาดตัวอย่าง
1	1,032	53
2	1,614	84
3	978	51
4	734	38
5	914	47
6	1,049	54
7	537	28
8	454	24
รวม	7,312	379

3. เทคนิคการสุ่มตัวอย่าง (Sample Technique) การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างชนิดที่ไม่ทราบค่าความน่าจะเป็น (Non - probability sampling) ซึ่งเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่เห็นตัวแทนของประชากรที่แท้จริงและประชากรทุกหน่วยไม่มีโอกาสถูกเลือกเป็นตัวอย่าง นักวิจัยจะเป็นผู้ตัดสินใจกำหนดลักษณะขอบเขตตัวอย่างตามความเหมาะสม ด้วยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยการสุ่มจากสมาชิกของกลุ่มประชากรเป้าหมายเท่าที่จะหาได้ตามขนาดตัวอย่างที่กำหนดไว้

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ (Research Instrument) ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) สร้างขึ้นโดยการศึกษานวนคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผลกระทบที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน ประเภทของแบบสอบถามที่ใช้ครั้งนี้ คือ แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของไลเคิร์ต (Likert's Scale) ในลักษณะเรียงลำดับความสำคัญ (Ranking) จากอันดับ 1 ถึง 5 ซึ่งก่อนที่จะมีการเก็บแบบสอบถามจะมีการทดสอบแบบสอบถามเพื่อหาความตรง (Validity) และหาความเชื่อมั่น (Reliability) ตามขั้นตอนและวิธีการที่เหมาะสม ดังนี้

4.1 การทดสอบความตรง (Validity) คือ การให้ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยจำนวน 3 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบเนื้อหาว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์/ประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาหรือไม่ หลังจากนั้นจะนำความเห็นของผู้วิจัยมาวิเคราะห์เพื่อประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item - Objective Congruency Index) โดยตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา ความถูกต้อง และความ

ชัดเจนของข้อคำถาม ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ วัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) และความเชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ผศ.ดร.ธนิต โตอติเทพย์ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านสังคมวิทยา, ผศ.พิมพ์ประไพ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมาย และดร.สิตางค์ เจริญวงศ์ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญลงความเห็นและให้คะแนนความความถูกต้อง สามารถวัดได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ 3 ระดับ คือ

ให้คะแนน +1 หมายถึง ข้อความนี้เหมาะสม มีความถูกต้องสามารถวัดได้ตาม วัตถุประสงค์

ให้คะแนน 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อกำหนดนี้มีความถูกต้องสามารถวัดได้ตาม วัตถุประสงค์

ให้คะแนน -1 หมายถึง ข้อความนี้ไม่เหมาะสม ไม่สามารถวัดได้ตามวัตถุประสงค์

จากนั้นนำคะแนนแต่ละข้อมาคำนวณและวิเคราะห์ข้อคำถาม โดยมีเกณฑ์ตัดสินที่ยอมรับ ได้ที่ 0.50 – 1.00 ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์การประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน พบว่า ข้อคำถามมี ค่า IOC อยู่ที่ 1.00 ถือว่าข้อคำถามหรือข้อความนี้เหมาะสม มีความถูกต้องสามารถวัดได้ตาม วัตถุประสงค์ หมายถึง ข้อคำถามนี้สามารถนำไปใช้ได้กับประชากรกลุ่มตัวอย่าง

4.2 การหาความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่จะใช้ในงานวิจัย ทดลอง ใช้กับประชากรที่ทำการวิจัยก่อน (Pre - Test) จำนวนประมาณ 30 ชุดกับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับ กลุ่มประชากรของการศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงของการวิจัยครั้งนี้ และนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์ อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัยมีค่าอยู่ ระหว่าง 0.00 – 1.00 ค่าที่ยิ่งเข้าใกล้ 1.00 เพียงใด ความเชื่อมั่นยิ่งสูงมากขึ้นเท่านั้น (วัฒนา สุนทรชัย และวนิดา คูชัยสิทธิ์, 2558) จากชุดการทดลองกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ความ เชื่อมั่นพบว่าได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาเท่ากับ 0.905

การให้คะแนนแบบสอบถาม มีดังต่อไปนี้

มากที่สุด	ให้	5	คะแนน
มาก	ให้	4	คะแนน
ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
น้อย	ให้	2	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

ทั้งนี้การสร้างเกณฑ์การตีความหรือแปลความหมายแบบสอบถาม จะใช้หลักการกระจาย แบบปกติ (Normal Distribution) ที่มีลักษณะระฆังคว่ำซึ่งจะทำให้แต่ละช่วงห่างไม่เท่ากัน ซึ่งหากใช้

ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จะพบว่าในแต่ละช่วงทั้ง 5 ช่วง จะมีการกระจาย เป็น 1 S.D., 2 S.D., 2 S.D., 2 S.D., 1 S.D. ดังนั้นจึงสามารถสร้างเกณฑ์การตีความ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	การตีความ
1.00 - 1.49	น้อยที่สุด
1.50 - 2.49	น้อย
2.50 - 3.49	ปานกลาง
3.50 - 4.49	มาก
4.50 - 5.00	มากที่สุด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) สำหรับการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ซึ่งสถิติที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ คือ สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistic) เป็นสถิติที่ใช้อธิบายคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบไปด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ในส่วนของการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยจะทำการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาเอกสาร เอกสารที่จะใช้ในงานวิจัยครั้งนี้มี 2 ประเภท คือ การศึกษา ทั้ง เอกสารขั้นต้น (Primary Data) และเอกสารชั้นรอง (Secondary Data) ที่เกี่ยวข้องกับประกาศเรื่อง แผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินและแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณสุขอำเภอ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2562 โดยคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ตำบลพนานิคม อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัด ระยอง ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของประชากรในพื้นที่ เช่น วิธีการดำเนินชีวิต, คุณภาพชีวิต, การประกอบอาชีพ, รายได้, ระบบสาธารณสุขอำเภอ และผลกระทบด้านต่าง ๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้าน สุขภาพ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์ การวิจัยครั้งนี้จะใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เครื่องมือที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or Guided Interview) โดยอาศัยแนวการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้มีผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-informants) คือ

- 1) กลุ่มผู้บริหารระดับท้องถิ่น ได้แก่ ข้าราชการส่วนท้องถิ่น
- 2) ผู้นำท้องที่ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ที่มีอิทธิพลในพื้นที่
- 3) บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทางตรงและ

ทางอ้อม

- 4) กลุ่มภาคเอกชน ได้แก่ ผู้ประกอบกิจการต่าง ๆ ในพื้นที่

3. การตรวจสอบข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลมีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยจะใช้หลักการสามเส้า (Triangulation) โดยใช้วิธีการดังนี้

3.1 การตรวจสอบสามเส้าโดยการทบทวนข้อมูล (Reviews Triangulation) โดยให้บุคคลต่าง ๆ ที่ไม่ใช่ผู้วิจัยทำการทบทวนข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ของผู้วิจัย ซึ่งบุคคลเหล่านั้นอาจเป็นบุคคลหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสนามวิจัย

3.2 การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บข้อมูล (Method triangulation) โดยการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้มาจากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีการที่แตกต่างกัน แล้วนำมาพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้สอดคล้องกันหรือไม่

4. การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการนำเอาข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าวิจัย มาจัดกระทำให้เป็นระบบและหาความหมาย แยกแยะองค์ประกอบ รวมทั้งเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูล โดยอาศัยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งมีกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 การจัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing) เป็นกระบวนการจัดการด้วยกรรมวิธีต่าง ๆ เพื่อให้ข้อมูลเป็นระเบียบ ทั้งในทางกายภาพและในเชิงเนื้อหา เพื่อเป็นพื้นฐานในการนำเสนอข้อมูลอย่างเป็นระบบในขั้นตอนต่อไป

4.2 การแสดงข้อมูล (Data Display) เป็นกระบวนการนำเสนอข้อมูล จะนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาซึ่งเกิดขึ้นจากการเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน ตามตัวแบบการวิเคราะห์เพื่อป้องกันเรื่องราวหรือรายละเอียดของสิ่งที่ศึกษาตามความหมายที่ข้อมูลแสดงออกมา

4.3 การหาข้อสรุป การตีความและการตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็นของผลการวิจัย (Conclusion, Interpretation and Verification) เป็นกระบวนการหาข้อสรุปและการตีความหมายของผลการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อค้นพบการวิจัย รวมถึงการตรวจสอบว่าข้อสรุปหรือความหมายที่ได้นั้นมีความถูกต้อง ตรงประเด็นและน่าเชื่อถือเพียงใด ข้อสรุปและสิ่งที่ตีความออกมาอาจจะอยู่ในรูปแบบคำอธิบาย ตัวแบบการวิเคราะห์และแนวคิดทฤษฎี

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การนำเสนอผลงานวิจัยเรื่อง “ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก กรณีศึกษาตำบลพนานิคม อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดระยอง” เนื่องจากการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) กล่าวคือ เป็นการผสมผสานวิธีคิดและกระบวนการวิจัยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เข้าด้วยกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงแบ่งหัวข้อในการนำเสนอตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก กรณีศึกษาตำบลพนานิคม อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดระยอง
2. เพื่อสร้างข้อเสนอแนะต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก กรณีศึกษาตำบลพนานิคม อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดระยอง

แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 2 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ ($n = 379$)

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	164	43.27
หญิง	215	56.73
รวม	379	100.00

จากตารางที่ 2 ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 379 คน เป็นเพศชาย 164 คน (คิดเป็นร้อยละ 43.27) และเป็นเพศหญิง 215 คน (คิดเป็นร้อยละ 56.73)

ตารางที่ 3 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามช่วงอายุ 18 ปีบริบูรณ์ ขึ้นไป
($n = 379$)

ช่วงอายุ (ปี)	จำนวน	ร้อยละ
18 - 22	64	16.89
23 - 27	32	8.44
28 - 32	36	9.50
33 - 37	69	18.21
38 - 42	37	9.76
43 - 47	31	8.18
48 - 52	35	9.23
53 - 57	33	8.71
58 - 62	18	4.75
63 - 67	24	6.33
รวม	379	100.00

จากตารางที่ 3 ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 379 คน ส่วนมากเป็นคนในช่วงอายุ 33 – 37 ปี คน จำนวน 69 คน (คิดเป็นร้อยละ 18.21) รองลงมาเป็นคนในช่วงอายุ 18 – 22 ปี จำนวน 64 คน (คิดเป็นร้อยละ 16.89), ช่วงอายุ 38 – 42 ปี จำนวน 37 คน (คิดเป็นร้อยละ 9.76), ช่วงอายุ 28 – 32 ปี จำนวน 36 คน (คิดเป็นร้อยละ 9.50), ช่วงอายุ 48 – 52 ปี จำนวน 35 คน (คิดเป็นร้อยละ 9.23), ช่วงอายุ 53 – 57 ปี จำนวน 33 คน (คิดเป็นร้อยละ 8.71), ช่วงอายุ 23 – 27 ปี จำนวน 32 คน (คิดเป็นร้อยละ 8.44), ช่วงอายุ 43 – 47 ปี จำนวน 31 คน (คิดเป็นร้อยละ 8.18), ช่วงอายุ 63 – 67 ปี จำนวน 24 คน (คิดเป็นร้อยละ 6.33) และสุดท้ายเป็นคนในช่วงอายุ 58 – 62 ปี จำนวน 18 คน (คิดเป็นร้อยละ 4.75) พบว่าช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้นั้นส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยทำงาน และ นักเรียน นักศึกษาหรือวัยผู้ใหญ่ตอนต้นถึงวัยผู้ใหญ่ตอนกลาง

ตารางที่ 4 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษา $n = 379$)

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	109	28.76
มัธยมศึกษา	126	33.25
ปวช./ปวส.	88	23.22
ปริญญาตรี	50	13.19
สูงกว่าปริญญาตรี	6	1.58
รวม	379	100.00

จากตารางที่ 4 ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 379 คน พบว่าผู้ที่ผ่านการศึกษาในระดับมัธยมศึกษามากที่สุดที่จำนวน 126 คน (คิดเป็นร้อยละ 33.25) รองลงมาคือ ระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา จำนวน 109 คน (คิดเป็นร้อยละ 28.76), ระดับปวช./ปวส. จำนวน 88 คน (คิดเป็นร้อยละ 23.22) ถัดมาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 50 คน (คิดเป็นร้อยละ 13.19) และระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 6 คน (คิดเป็นร้อยละ 1.58) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการประกอบอาชีพ ($n = 379$)

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรกร	180	47.49
พนักงานบริษัท/เอกชน	79	20.85
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	22	5.80
นักเรียน/นักศึกษา	64	16.89
อาชีพอิสระ	34	8.97
รวม	379	100.00

จากตารางที่ 5 ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 379 คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 180 คน (คิดเป็นร้อยละ 47.49) รองลงมาประกอบอาชีพพนักงานบริษัท/เอกชน จำนวน 79 คน (คิดเป็นร้อยละ 20.84), นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 64 คน (คิดเป็นร้อยละ 16.89) ถัดมาประกอบอาชีพอิสระ จำนวน 34 คน (คิดเป็นร้อยละ 8.97) และสุดท้ายอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 22 คน (คิดเป็นร้อยละ 5.80) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามช่องทางการรับรู้การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ($n = 379$)

ช่องทางการรับรู้	จำนวน	ร้อยละ
ชุมชน/เวทีประชาคม	148	39.05
รายการทีวี/โทรทัศน์/วิทยุ	79	20.84
อินเทอร์เน็ต/สื่อออนไลน์	152	40.11
รวม	379	100.00

จากตารางที่ 6 ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 379 คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากรับรู้ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินผ่านทางช่องทางอินเทอร์เน็ต/สื่อออนไลน์ จำนวน 152 คน (คิดเป็นร้อยละ 40.11) รองลงมารับรู้ผ่านทางของชุมชน/เวทีประชาคม จำนวน 148 คน (คิดเป็นร้อยละ 39.05) และสุดท้ายรับรู้ผ่านทางรายการทีวี/โทรทัศน์/วิทยุ จำนวน 79 คน (คิดเป็นร้อยละ 20.84)

ตารางที่ 7 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะของการใช้ประโยชน์ที่ดิน ($n = 379$)

ลักษณะของการใช้ประโยชน์ที่ดิน	จำนวน	ร้อยละ
ที่อยู่อาศัย	299	78.89
แหล่งเพาะปลูก/ประกอบอาชีพ	80	21.11
รวม	379	100.00

จากตารางที่ 7 ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 379 คน ส่วนมากถือครองที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยจำนวน 299 คน (คิดเป็นร้อยละ 78.89) และส่วนน้อยที่ถือครองที่ดินเพื่อการประกอบอาชีพ จำนวน 80 คน (คิดเป็นร้อยละ 21.11) พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นประชากรที่ต้องการถือครองที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยมากกว่าการถือครองที่ดินเพื่อการประกอบอาชีพ

ตารางที่ 8 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ($n = 379$)

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่	จำนวน	ร้อยละ
1 -10	138	36.41
11 - 20	66	17.41
21 - 30	59	15.57
31 - 40	41	10.82
41 - 50	33	8.71
51 - 60	17	4.48
61 - 70	25	6.60
รวม	379	100.00

จากตารางที่ 8 ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 379 คน ส่วนมากอาศัยอยู่ในพื้นที่ในระยะเวลา 1 – 10 ปี จำนวน 138 คน (คิดเป็นร้อยละ 36.41) รองลงมาเป็นระยะเวลา 11 – 20 ปี จำนวน 66 คน (คิดเป็นร้อยละ 17.41), ในระยะเวลา 21 -30 ปี จำนวน 59 คน (คิดเป็นร้อยละ 15.57), ในระยะเวลา 31 – 40 ปี จำนวน 41 คน (คิดเป็นร้อยละ 10.82), ในระยะเวลา 41 – 50 ปี จำนวน 33 คน (คิดเป็นร้อยละ 8.71), ระยะเวลา 61 - 70 ปี จำนวน 25 คน (คิดเป็นร้อยละ 6.60) และระยะเวลา 51 – 60 ปี จำนวน 17 คน (คิดเป็นร้อยละ 4.49) ตามลำดับ พบว่าช่วงระยะเวลา 1 – 10 ปี ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้นับว่าส่วนใหญ่เป็นประชากรที่เกิดใหม่และประชากรที่ย้ายมาทำงานและสร้างครอบครัวใหม่ในพื้นที่

ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระเบียบ
เศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ในพื้นที่ตำบลพนานิคม อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัด
ระยอง

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเรื่อง/ประเด็นเกี่ยวกับ
ผลกระทบ ($n = 379$)

ผลกระทบ ด้าน	ประเด็นเกี่ยวกับผลกระทบ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน ($S.D.$)	การ ตีความ	ลำดับ ที่
เศรษฐกิจ	1. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอาจ ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของ ประชาชนในพื้นที่	3.61	0.49	มาก	13
	2. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอาจ เป็นเงื่อนไขให้ประชาชนในพื้นที่สูญเสียที่ดินทำ กินมากขึ้น	3.98	0.71	มาก	7
	3. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอาจ เป็นเงื่อนไขให้นายทุนเข้ามาครอบครองที่ดินใน พื้นที่ง่ายขึ้น	4.15	0.66	มาก	5
	4. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจะทำ ให้ประชาชนในพื้นที่มีโอกาสใน การประกอบอาชีพที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น	3.62	0.66	มาก	12
	5. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินตาม ประกาศ แผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินและ แผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณูปโภค เขตพัฒนาพิเศษภาค ตะวันออก พ.ศ. 2562 ส่งผลเชื่อมโยงต่อมูลค่า ที่ดินโดยรอบที่เพิ่มและคาดว่าจะสูงขึ้น	4.19	0.58	มาก	4
สังคม	6. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินทำให้ เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ส่งผลต่อ ความเจริญในพื้นที่	3.80	0.61	มาก	10

	7. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินทำให้ความขัดแย้งระหว่างประชาชนหน่วยงานรัฐและภาคเอกชนมีความรุนแรงขึ้น	3.62	0.61	มาก	11
	8. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินส่งผลต่อความร่วมมือในการดำเนินการระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน	3.97	0.69	มาก	8
	9. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นเงื่อนไขที่ส่งผลให้เกิดประชากรแฝงในพื้นที่เพิ่มขึ้น	4.30	0.63	มาก	1
	10. ประชากรแฝงที่เพิ่มขึ้นเป็นผลจาก ประกาศแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินและแผนผังการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณูปโภค เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2562 จะเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิด ปัญหาอาชญากรรม ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	4.28	0.59	มาก	2
	11. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความ เป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่	3.85	0.63	มาก	9
	12. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และเศรษฐกิจระหว่างประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่	3.59	0.54	มาก	14
สิ่งแวดล้อม	13. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอาจเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดมลพิษทางดิน น้ำ อากาศ และเสียง	4.12	0.58	มาก	6
	14. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่	4.22	0.48	มาก	3
	15. การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินส่งผลกระทบต่อสายพันธุ์พืชพื้นถิ่นในพื้นที่	3.57	0.57	มาก	15

สุขภาพ	16. ที่ดินจะได้รับการปรับปรุงและการพัฒนาให้เป็นพื้นที่ที่สามารถจัดการเกี่ยวกับ การพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ดีมากยิ่งขึ้น	3.51	0.50	มาก	16
--------	--	------	------	-----	----

จากตารางที่ 9 พบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ในพื้นที่ตำบลพนานิคมอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นเงื่อนไขที่ส่งผลให้เกิดประชากรแฝงในพื้นที่เพิ่มขึ้น ($\bar{X}=4.30$, $S.D.=0.63$) และประชากรแฝงที่เพิ่มขึ้นนี้เป็นผลจากประกาศ แผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินและแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณูปโภค เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2562 จะเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ($\bar{X}=4.28$, $S.D.=0.59$) เนื่องจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหรือการจัดตั้งเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกนี้ เป็นการดึงดูดนักลงทุนและแรงงานให้มาประกอบกิจการและประกอบอาชีพในพื้นที่มากขึ้น เพื่อสร้างเศรษฐกิจ สร้างสังคม สร้างการจ้างงาน สร้างการแข่งขัน สร้างการพัฒนา เพื่อส่งเสริมให้สังคม เศรษฐกิจและพื้นที่นี้จะเติบโตทั้งทางตรงต่อพื้นที่และทางอ้อมไปถึงพื้นที่ใกล้เคียงด้วย เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินนี้ขึ้นแล้ว จะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ($\bar{X}=4.22$, $S.D.=0.48$) ประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อตรงกับทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศในพื้นที่ การตัดไม้ทำลายป่า การปรับพื้นที่ดิน การปรับพื้นที่ป่าหรือพื้นที่ทางการเกษตรเพื่อมาสร้างหมู่บ้านจัดสรรหรือการทำธุรกิจห้องเช่าเกิดขึ้นในพื้นที่มากขึ้นและต่อเนื่องอย่างก้าวกระโดด การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินตามประกาศ แผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินและแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณูปโภค เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2562 ส่งผลเชื่อมโยงต่อมูลค่าที่ดินโดยรอบที่เพิ่มและคาดว่าจะสูงขึ้น ($\bar{X}=4.19$, $S.D.=0.58$) นายทุนทั้งในและนอกพื้นที่มีความต้องการที่ดินในพื้นที่มากขึ้น ส่งผลให้ราคาหรือมูลค่าที่ดินในพื้นที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างมากตามความต้องการของตลาดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อัตรามูลค่าที่ดินที่เพิ่มขึ้นสามารถสร้างความต้องการให้กับชาวบ้านที่มีสิทธิในการครอบครองที่ดินเดิมยอมเปลี่ยนมือหรือขายที่ดินให้กับนายทุนเพิ่มมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอาจเป็นเงื่อนไขให้นายทุนเข้ามาครอบครองที่ดินในพื้นที่ง่ายขึ้น ($\bar{X}=4.15$, $S.D.=0.66$) เมื่อมูลค่าที่ดินเพิ่มขึ้นการเข้ามากว้านซื้อที่ดินโดยนายทุนจึงเกิดขึ้นมากในพื้นที่เช่นกัน ทั้งการซื้อเพื่อเก็งกำไร ซื้อเพื่อประกอบอาชีพ ล้วนแล้วเกิดขึ้นมากมายในพื้นที่ในระยะเวลาเพียงไม่กี่ปีก็สามารถสร้างมูลค่าที่ดินขึ้นไปเท่าตัว การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอาจเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดมลพิษทางดิน น้ำ อากาศและเสียง ($\bar{X}=4.12$, $S.D.=0.58$) ทั้งนี้การเพิ่มขึ้นของประชากรทั้งประชากรพื้นเพเดิมและประชากรแฝง การเปลี่ยนมือถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน การจัดตั้งเขตพัฒนาเพื่อการ

ลงทุน การเติบโตของธุรกิจที่อยู่อาศัยเพื่อตอบสนองความต้องการของประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ล้วนมีผลให้เกิดการใช้ที่ดินไม่ได้มาตรฐาน ทรัพยากรน้ำไม่เพียงพอ ระบบการบำบัดน้ำเสียยังไม่ครอบคลุม อากาศจากฝุ่นการปรับพื้นที่ การก่อสร้าง การเผาไร่ทางการเกษตร การเผาป่าเพื่อปรับที่ดิน เสียและฝุ่นจากงานก่อสร้าง เสียงรบกวนจากภาคอุตสาหกรรมล้วนเกิดขึ้นมาการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอาจเป็นเงื่อนไขให้ประชาชนในพื้นที่สูญเสียที่ดินทำกินมากขึ้น ($\bar{X}=3.98, S.D.=0.71$) จากเดิมประชากรพื้นเพประกอบอาชีพเกษตรเป็นหลัก แต่ละครัวเรือนมีกรรมสิทธิในที่ดินถือครอบจำนวนมากพอที่จะประกอบอาชีพเลี้ยงดูคนในครอบครัว ทว่าปัจจุบันราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำ ต้นทุนในการประกอบอาชีพทางการเกษตรเพิ่มสูงขึ้น เป็นส่วนสำคัญให้ลูกหลานคนรุ่นใหม่ในพื้นที่หันไปประกอบอาชีพอื่นและอาชีพในภาคอุตสาหกรรมกันมากขึ้น ทำให้ที่ดินทำกินเดิมจากการเกษตรเป็นขายให้นายทุนเป็นส่วนใหญ่ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินส่งผลต่อความร่วมมือในการดำเนินการระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน ($\bar{X}=3.97, S.D.=0.69$) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ล้วนผ่านหน่วยงานหลักอย่างภาครัฐและส่งตรงถึงภาคประชาชน เนื่องจากผลที่จะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลโดยตรงกับประชาชนในพื้นที่ การประสานงาน การให้ข้อมูล การติดตามและการยินยอมข้อตกลงต่าง ๆ ต้องเกิดขึ้นอย่างจริงจังในพื้นที่ ภาครัฐมีการกระจายข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงมาสู่ประชาชนในพื้นที่โดยการผ่านทางผู้นำชุมชนหรือตัวแทนต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ ($\bar{X}=3.85, S.D.=0.63$) การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชากรในพื้นที่ย่อมมีการพัฒนาให้ควบคู่กับการพัฒนาเขตพื้นที่นั้น ๆ เพื่อส่งเสริมให้พื้นที่มีความพร้อมทั้งการรองรับนักลงทุน รองรับแรงงาน และรองรับการเติบโตต่าง ๆ มากขึ้น การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินทำให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ส่งผลต่อความเจริญในพื้นที่ ($\bar{X}=3.80, S.D.=0.61$) ระบบสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาเขตพื้นที่อย่างมาก การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินทำให้ความขัดแย้งระหว่างประชาชนหน่วยงานรัฐและภาคเอกชนมีความรุนแรงขึ้น ($\bar{X}=3.62, S.D.=0.61$) อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ประชาชนบางส่วนยังมีข้อกังวลใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงและการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ ประชาชนบางส่วนยังไม่พร้อมที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจึงเกิดข้อร้องเรียนต่อหน่วยงานรัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องแต่กลับไม่ได้รับการแก้ไขหรือชี้แจงข้อกังวลใจใด ๆ ให้แก่ประชาชนเลย การประสานงานที่ล่าช้า เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เกิดขึ้นภายใต้ระยะเวลาการดำเนินงาน กระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ เป็นไปด้วยระบบราชการและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง และยังพบข้อจำกัดหลายอย่าง เช่น รัฐบาลซึ่งมีผลต่อการขับเคลื่อนโครงการ โดยเฉพาะด้านงบประมาณและคณะทำงานของโครงการ และการไม่ตอบสนองข้อร้องเรียนจากประชาชนสร้างความเดือดร้อนให้ประชาชนในพื้นที่

บางส่วนไม่สามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ที่เกิดขึ้นนี้ได้ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจะทำให้ประชาชนในพื้นที่มีโอกาสในการประกอบอาชีพที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ($\bar{X}=3.62$, $S.D.=0.66$) การพัฒนาเขตพื้นที่นี้จะสามารถดึงดูดนักลงทุนเพื่อสร้างงานในภาคอุตสาหกรรมได้ เขตพัฒนาพื้นที่นี้จะสามารถสร้างรายได้และเกิดการจ้างงานจำนวนมากให้แก่ประชาชนได้ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอาจส่งผลกระทบต่อประกอบอาชีพของประชาชนในพื้นที่ ($\bar{X}=3.61$, $S.D.=0.49$) หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่อาชีพเกษตรกรเดิมที่จะได้รับผลกระทบชัดเจน ปัจจุบันมีการลดจำนวนลงไปมากทั้งผลประกอบการที่ตกต่ำ ต้นทุนที่สูงขึ้น ภาคอุตสาหกรรมสร้างรายได้และดึงแรงงานจากประชาชนไปได้มากกว่า การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจระหว่างประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่ ($\bar{X}=3.59$, $S.D.=0.54$) เมื่อประชากรเยอะขึ้นจึงเกิดความหลากหลายมากยิ่งขึ้นเช่นกัน การแข่งขันการดำเนินชีวิตจึงเกิดขึ้น ใครมีกำลังมากกว่าย่อมได้เปรียบ ใครที่มีกำลังน้อยกว่าย่อมเสียเปรียบเป็นธรรมดาในสังคมไทย เหตุนี้จึงเป็นช่องโหว่หนึ่งของสังคมที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ผู้คนบางส่วนไม่มีที่ดินทำกิน ไม่มีงานทำ รายได้ไม่มากพอที่จะเลี้ยงดูครอบครัว และปัญหานี้ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินส่งผลกระทบต่อสายพันธุ์พืชพื้นถิ่นในพื้นที่ ($\bar{X}=3.57$, $S.D.=0.57$) การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในเชิงระบบนิเวศของพื้นที่แน่นอนว่าพื้นที่ที่เป็นภาคการเกษตรจะลดลง เดิมประชาชนพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรจะมีการเก็บรักษาและอนุรักษ์พันธุ์พืชทางการเกษตรเอง ทว่าปัจจุบันการประกอบอาชีพทางการเกษตรลดน้อยลงส่งผลให้การสืบสานพันธุ์พืชทางการเกษตรจึงลดน้อยลงตามไปด้วย ทั้งนี้ประชาชนในพื้นที่หวังเป็นอย่างยิ่งว่า เขตพัฒนาที่เกิดขึ้นนี้จะสามารถส่งผลให้ที่ดินได้รับการปรับปรุงและการพัฒนาให้เป็นพื้นที่ที่สามารถจัดการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ดีมากยิ่งขึ้น ($\bar{X}=3.51$, $S.D.=0.50$)

จากผลการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ในพื้นที่ตำบลพนา นิคมให้ความสำคัญกับเรื่องการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เป็นเงื่อนไขส่งผลให้เกิดประชากรแฝงเพิ่มขึ้นและส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ และเห็นด้วยมากที่สุดเป็นลำดับที่หนึ่งในส่วนการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นเงื่อนไขที่ส่งผลให้เกิดประชากรแฝงในพื้นที่เพิ่มขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เกิดขึ้นนี้ ประชาชนและพื้นที่จะได้รับผลประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงนี้ ทั้งผลประโยชน์โดยตรง คือ การเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรมหรือผลประโยชน์ทางอ้อมที่จะเกิดขึ้นจากการให้บริการแก่แรงงานหรือผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรม ซึ่งปัจจุบันแหล่งรายได้จากภาคอุตสาหกรรมหรือการให้บริการแก่ภาคอุตสาหกรรมถือเป็นรายได้ที่มีความมั่นคงมากกว่าการประกอบอาชีพในภาคการเกษตร โดยเฉพาะการมีรายได้ประจำ การได้รับสวัสดิการ และการได้รับโบนัส ในส่วนนี้จึงเป็นเหตุจูงใจสำคัญที่ดึงดูดให้ประชาชน

ต่างพื้นที่หรือที่เรียกกันว่าประชากรแฝงเข้ามาประกอบอาชีพในพื้นที่มากขึ้น ทั้งนี้ประชากรแฝงที่เกิดขึ้นไม่ได้มีเพียงชาวไทยเพียงอย่างเดียว แรงงานต่างด้าวก็มีจำนวนมากขึ้นเช่นกัน ในขณะที่ชุมชนหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะได้รับผลประโยชน์เชิงเชื่อมโยง ทั้งในรูปแบบของภาษีหรือประโยชน์จากโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมต่าง ๆ ที่ผู้ประกอบการภาคเอกชนแต่ละแห่งดำเนินการ ดังคำสนับสนุนจากชาวบ้านในพื้นที่ว่า

“ประชากรแฝงในหมู่บ้านเพิ่มขึ้น ทุกคนไทยจากต่างจังหวัดเองและแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานด้วย แรงงานต่างด้าวเท่าที่พบเห็นมีทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย ในส่วนแรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมาย กรณีที่เขาเจ็บป่วยสามารถเข้ารับรักษาพยาบาลใช้สิทธิได้จริงเปรียบเสมือนคนไทยคนหนึ่งเลย” (บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง, สัมภาษณ์ 1 กรกฎาคม 2566)

ประชากรแฝงที่เพิ่มขึ้นนี้เป็นผลจากประกาศ แผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินและแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณสุขปก เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2562 เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างก้าวกระโดดส่งผลให้ส่วนงานที่เกี่ยวข้องอย่างองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถดูแลประชากรได้อย่างทั่วถึง เกิดเป็นผลกระทบที่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ในพื้นที่

“ประชากรในพื้นที่เพิ่มขึ้นทั้งประชากรพื้นเพและประชากรแฝง การที่คนเพิ่มขึ้นแต่ระบบและการจัดการดูแลยังไม่ได้ครอบคลุมและไม่ได้มาตรฐานย่อมส่งผลเสียต่อประชาชนและสังคมอย่างยิ่ง จากชุมชนชนบทที่คอยช่วยเหลือเกื้อกูลกันเริ่มกลายเป็นสังคมเมืองที่ต่างคนต่างอยู่มากขึ้น การปฏิสัมพันธ์ของผู้คนที่เริ่มขาดหาย การไม่ไว้วางใจเชื่อใจของความเป็นมนุษย์ด้วยกันเองเกิดขึ้นในพื้นที่มากขึ้น แม้ว่าปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ยังไม่ได้พบเห็นมาก แต่ก็เกิดขึ้นบาง ซึ่งส่วนนี้จริง ๆ แล้ว ไม่ควรเกิดขึ้นเลยในสังคม” (บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง, สัมภาษณ์ 25 มิถุนายน 2566)

การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินนี้ จะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากการเปลี่ยนพื้นที่ป่าและพื้นที่ทางการเกษตรไปเป็นพื้นที่ของภาคอุตสาหกรรมจะก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศจากการเผาหน้าดินและการก่อสร้าง มลพิษทางน้ำ เนื่องจากพื้นที่ตำบลพนานิคมและอำเภอนิคมน้ำจืด พื้นที่เป็นดินทรายและมีลักษณะเป็นเนินตลอดทั้งพื้นที่ จากการเปลี่ยนแปลงและปรับพื้นที่เพื่อสร้างโครงการต่าง ๆ มีหลายโครงการในพื้นที่ที่สร้างขัดขวางการเคลื่อนที่โดยธรรมชาติของกระแสน้ำและการเคลื่อนที่ของทราย ส่งผลให้กระแสน้ำเปลี่ยนทิศทางและหาทิศทางทางการไหลตามธรรมชาติเดิมไม่พบ ส่งผลให้เกิดน้ำท่วมฉับพลันในพื้นที่มากขึ้น ปัญหาเหล่านี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ความหลากหลายทางชีวภาพลดลงและระบบนิเวศเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

“เห็นได้ชัดอย่างมลพิษทางน้ำ เนื่องจากประชากรในพื้นที่ ๆ เพิ่มมากขึ้น ทรัพยากรน้ำที่ใช้ อุปโภคและบริโภคจึงไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน อีกทั้งการปล่อยน้ำเสียจากครัวเรือน หรือจากแคมป์คนงานก่อสร้างต่างด้าวที่ไม่ได้มาตรฐานในพื้นที่ลุ่มต่ำและแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยตรง โดยที่ไม่มีชั้นตอนหรือกระบวนการบำบัดน้ำเสียก่อนเลย ทั้งนี้ น้ำเสียที่ปล่อยทิ้งโดยพลการ นั้นในอนาคตอันใกล้อาจก่อให้เกิดระบบนิเวศของแหล่งน้ำและมวลน้ำนั้นเสียหายได้ ทั้งนี้ น้ำส่วนนี้ยังได้ ถูกนำมาให้ประชาชนใช้ใหม่อีกครั้ง ซึ่งก็วนเวียนแบบนี้เป็นวัฏจักรเรื่อยไป ข้อกังวลใจจากน้ำที่ไม่ สะอาดและอาจสร้างความเสียหายเพิ่มมากขึ้นหากไม่ได้รับการแก้ไข” (ผู้นำท้องถิ่น, สัมภาษณ์ 1 กรกฎาคม 2566)

การขับเคลื่อนเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกที่ผ่านมาได้มีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับ การพัฒนา ทั้งการจัดทำนโยบายและแผนภาพรวมเพื่อการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก แผนการใช้ประโยชน์ในที่ดิน แผนผังการใช้ประโยชน์ในที่ดินเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก แผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค แผนการดำเนินงาน และแผนการให้บริการ ภาครัฐแบบครบวงจร เป็นต้น แผนการพัฒนาที่เกิดขึ้นส่วนสำคัญเพื่อเอื้อประโยชน์แก่กลุ่มทุน อาทิ ผลประโยชน์จากการเพิ่มขึ้นของราคาที่ดินในพื้นที่อย่างก้าวกระโดด และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ การใช้ประโยชน์ที่ดินจากพื้นที่สีเขียวให้เป็นพื้นที่สีม่วง โดยสำนักโยธาธิการและผังเมือง เพื่อรองรับ การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมและการพัฒนาเมืองและพื้นที่ต่าง ๆ ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินตามประกาศ แผนผังการใช้ประโยชน์ในที่ดินและแผนผังการ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณูปโภค เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2562 จึง ส่งผลเชื่อมโยงต่อมูลค่าที่ดินโดยรอบที่เพิ่มและคาดว่าจะสูงขึ้นอย่างก้าวโตภายในระยะเวลาอันสั้น บุคคลบางกลุ่มมองว่าเป็นโอกาสทองในการสร้างเงิน และบุคคลบางกลุ่มมองว่าเป็นข้อกังวลใจ เกี่ยวกับการเปลี่ยนกรรมสิทธิ์จากชาวบ้านสู่นายทุน ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจึงเป็น เงื่อนไขหนึ่งที่ทำให้เอื้อให้นายทุนเข้ามาครอบครองที่ดินในพื้นที่ที่งายขึ้น ทั้งในด้านราคาที่สร้างแรงจูงใจใน ชาวบ้านอยากขายที่ดินมากขึ้นและสถานะการกีดกันในพื้นที่ในลักษณะการกว้านซื้อที่ดินแปลงใหญ่ และรอบข้างแล้วมาโนมน้าวซื้อในพื้นที่ข้างเคียงต่อไปเรื่อย ๆ อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ ที่ดินจึงเป็นเงื่อนไขให้ประชาชนในพื้นที่สูญเสียที่ดินทำกินมากขึ้น โดยพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นประเภท ชนบทและเกษตรกรรมหรือพื้นที่ผังเมืองสีเขียว และผู้คนในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีฐานการผลิตเป็นที่ดินทำกินในพื้นที่เป็นหลัก

“ชาวบ้านชอบที่ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น ในชุมชนเนี้ย ที่ดินติดถนนดำ ตอนนี้อยู่ละ 2.7 ล้านบาท ถ้าขายยกแปลงทั้งหมด 24 ไร่ ราคาจะอยู่ที่ไร่ละ 1.5 - 2 ล้านบาท สำหรับในชุมชน กรรมสิทธิ์ในการ ถือครองที่ดินส่วนใหญ่ยังคงเป็นของชาวบ้านเอง อย่างของลุง เดิมทีมรดกจากพ่อ แปลงเต็มจะมี 24 ไร่ จากนิคมจัดสรรรุ่นดั้งเดิม จากนั้นก็แบ่งให้ลูกหลานเป็นที่ดินมรดกตกทอดสืบทอดกันมา เมื่อ 50 ปี

ที่แล้วราคาที่ดินยกแปลงตรงนี้ 24 ไร่ ราคาหนึ่งหมื่นบาท แต่ตอนนี้ราคานี้ไม่มีแล้วนะ” (ผู้นำท้องถิ่น, สัมภาษณ์ 1 กรกฎาคม 2566)

การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เกิดขึ้น ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่หลายด้าน อย่างที่ดินสำหรับภาคการเกษตรเปลี่ยนไปเป็นที่ดินสำหรับภาคอุตสาหกรรม การขยายตัวของที่ดินสำหรับภาคอุตสาหกรรมที่ขยายและเติบโตอย่างก้าวกระโดด ทั้งการเปลี่ยนแปลงประเภทที่ดินจากประเภทชุมชนชนบทและเกษตรกรรมไปเป็นประเภทอุตสาหกรรมและเขตพัฒนาพิเศษ การเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดการใช้ที่ดินสำหรับภาคการเกษตร และการส่งเสริมให้ประกอบกิจการภาคอุตสาหกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพมากขึ้น เช่นเดียวกับความเดือดร้อนเสียหายจากการส่งเสริมภาคอุตสาหกรรม เกี่ยวกับผลกระทบและมลพิษต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ปัญหาขยะและกากของเสียจากภาคอุตสาหกรรม ทั้งการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะจากการเพิ่มขึ้นของภาคครัวเรือนและภาคอุตสาหกรรม การลักลอบทิ้งกากของเสียจากภาคอุตสาหกรรม หรือความเดือดร้อนจากการแย่งชิงทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคของภาคครัวเรือนและเพื่อภาคอุตสาหกรรม นอกจากนี้ประกาศ แผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินและแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณูปโภค เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2562 ยังมีลักษณะในเชิงไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะไม่ได้ดำเนินการในส่วนการให้ข้อมูลและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายอย่างจริงจัง เพื่อให้ถูกต้องตามหลักวิชาการผังเมืองและตามที่กฎหมายกำหนด รวมถึงการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต่อแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน และแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค ไม่ได้เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และชี้แจงอย่างเปิดเผยและชัดเจนให้แก่ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การดำเนินการไม่ถูกต้องตามรูปแบบขั้นตอนหรือวิธีการอันเป็นสำคัญ ขณะเดียวกันการจัดทำแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกไม่ได้สำรวจและไม่ได้คำนึงถึงความเหมาะสมและศักยภาพของพื้นที่โดยแท้จริง อย่างระบบนิเวศ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งตามหลักวิชาการผังเมืองและหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนจะต้องมีกระบวนการและขั้นตอนที่ชัดเจนอย่างมาก ประกอบกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ไม่ครอบคลุม จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินนี้จะป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดมลพิษทางดิน น้ำ อากาศและเสียงในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น

“มลพิษทางเสียง มีเสียงดังตลอดจากพื้นที่ก่อสร้างหรือโรงงานในพื้นที่เอง อย่างในพื้นที่มีการร้องเรียนและแจ้งไปยังผู้รับเหมาและโรงงานในพื้นที่แล้ว ช่วงที่มีการแจ้งเสียงที่ดังจะเจ็บหายไปพักนึง ทว่าผ่านไประยะหนึ่งก็กลับมีเสียงดังกลับมาเป็นเหมือนเดิม จนเหนื่อยที่จะร้องเรียนแล้ว อีกอย่างที่เกิดขึ้น คือ การก่อสร้างหรือการดำเนินการใด ๆ ที่จะส่งผลให้เกิดมลพิษต่าง ๆ ในพื้นที่ ไม่มีการแจ้งหรือชี้แจงให้ชาวบ้านรับทราบก่อนเลย เมื่อดำเนินการไปแล้วเกิดผลกระทบ ชาวบ้านต้อง

วิ่งเต้นร้องเรียนกันเองก่อนถึงได้ออกมาชี้แจงเป็นกรณี ๆ ไป” (ผู้นำท้องถิ่น, สัมภาษณ์ 1 กรกฎาคม 2566)

“ในพื้นที่ได้รับผลกระทบด้านกลิ่นและเสียง เนื่องจากโดยรอบพื้นที่มีโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านในพื้นที่จะประกอบอาชีพเกษตร ซึ่งปกติเวลากลางคืนจะเป็นเวลาพักผ่อน ของชาวบ้าน ทว่าช่วงเวลาประมาณเที่ยงคืนเป็นต้นไป ชาวบ้านจะได้กลิ่นคล้ายการเผาขยะซึ่งไม่ทราบว่ามีมาจากไหนและได้ยินเสียงดังลักษณะคล้ายเสียงกระแทก ชาวบ้านได้มีการร้องเรียนกับผู้นำชุมชนว่าได้กลิ่นเหม็นและเสียงดังในช่วงเวลากลางคืน ความถี่ของกลิ่นและเสียงที่เกิดขึ้นประมาณ 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ ผู้นำชุมชนที่รับเรื่องร้องเรียนได้นำข้อร้องเรียนนี้ไปดำเนินการต่อที่องค์การบริหารส่วนตำบล ทว่าก็ไม่ได้รับการแก้ไขหรือชี้แจงใด ๆ กลับมา ชาวบ้านได้รับผลกระทบแต่ยังไม่ได้เดือดร้อนขนาดถึงขั้นใช้ชีวิตไม่ได้ แต่ข้อกังวลใจหลัก ๆ คือ เสียงที่ดังเกรงว่าจะสร้างความตกใจให้กับผู้สูงอายุในพื้นที่จนกลายเป็นการสูญเสียที่เราไม่คาดคิด” (บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง, สัมภาษณ์ 1 กรกฎาคม 2566)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับทางเลือกและข้อเสนอการใช้ประโยชน์ที่ดินจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ในพื้นที่ตำบลพนานิคม อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเรื่อง/ประเด็นเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน ($n = 379$)

ผลกระทบด้าน	ประเด็นเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	การตีความ	ลำดับที่
เศรษฐกิจ	1. การจัดหรือแบ่งแยก (Zoning) ระหว่างพื้นที่เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นที่เพื่อการพัฒนาเกษตรกรรม รวมถึงพื้นที่เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยอย่างชัดเจน	2.98	0.51	ปานกลาง	9
เศรษฐกิจ	2. ให้สินเชื่อเพื่อการจัดหาและพัฒนาที่ดินแก่เกษตรกรที่อาจได้รับผลกระทบ	2.43	0.55	น้อย	19
	3. มีมาตรการหรือแนวทางป้องกันการผูกขาดการใช้ประโยชน์ที่ดินของกลุ่มนายทุน เช่น การ	2.92	0.29	ปานกลาง	12

	ปรับภาษีที่ดิน จัดเก็บภาษีที่ดินในอัตราก้าวหน้าตามขนาด การถือครองที่ดิน เป็นต้น				
	4. มาตรการสนับสนุนอาชีพจากโครงการที่จัดตั้งในระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เพื่อรองรับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน	3.06	0.47	ปานกลาง	6
	5. มีแนวทางหรือมาตรการที่ช่วยลดผลกระทบทางเศรษฐกิจแก่ประชาชนในพื้นที่	2.92	0.45	ปานกลาง	13
	6. ปรับปรุงหรือแก้ไขรายละเอียดของแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน และแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณูปโภค เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2562	2.80	0.61	ปานกลาง	17
สังคม	7. เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างทั่วถึงและชัดเจนรอบด้านแก่ประชาชนในพื้นที่	3.27	0.62	ปานกลาง	2
	8. สร้างพื้นที่สาธารณะหรือพื้นที่กลางเพื่อก่อให้เกิดกระบวนการปรึกษาหารือ ในการใช้ประโยชน์ที่ดินของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย	2.92	0.69	ปานกลาง	15
	9. แสวงหามาตรการหรือกลไกที่ส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน	3.07	0.76	ปานกลาง	5
	10. ส่งเสริมให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มองค์กรภาคประชาชน ภาคประชาสังคม เพื่อตรวจสอบและถ่วงดุล การดำเนินการเกี่ยวกับ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน	2.93	0.63	ปานกลาง	11
สังคม	11. ส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนในการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน	3.11	0.54	ปานกลาง	4
	12. ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการเปลี่ยนแปลง	3.13	0.61	ปานกลาง	3

	การใช้ประโยชน์ที่ดินที่ได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน			กลาง	
	13. แสวงหามาตรการเพื่อให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิมหรือเท่าเดิม	3.05	0.61	ปานกลาง	7
	14. บังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายภายใต้หลักความยุติธรรม	2.92	0.77	ปานกลาง	16
	15. ตระหนักถึงการปกป้องและคุ้มครองสิทธิชุมชน สิทธิมนุษยชนที่อาจได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน	2.58	0.49	ปานกลาง	18
สิ่งแวดล้อม	16. มีแนวทางหรือมาตรการที่ช่วยลดผลกระทบทางมลพิษทางดิน น้ำ อากาศและเสียงที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน	3.00	0.70	ปานกลาง	8
	17. หน่วยงานรัฐต้องวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ที่เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน	3.54	0.78	มาก	1
	18. จัดตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนแนวทางป้องกันแก้ไขและฟื้นฟูผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่	2.96	0.56	ปานกลาง	10
สุขภาพ	19. มีแนวทางหรือมาตรการที่ช่วยลดผลกระทบทางสังคม โดยเฉพาะการป้องกันปัญหาอาชญากรรม ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	2.92	0.46	ปานกลาง	14

จากตารางที่ 10 พบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ตำบลพนานิคมอยู่ในหลายระดับซึ่งมีตั้งแต่ระดับน้อย ปานกลาง ไปจนถึงระดับมาก และส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ เรื่องหน่วยงานรัฐต้องวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ที่เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ($\bar{X}=3.54$, $S.D.=0.78$) รองลงมาควรเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างทั่วถึงและชัดเจนรอบด้านแก่

ประชาชนในพื้นที่ ($\bar{X}=3.27$, $S.D.=0.62$) เมื่อการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมและมีคุณภาพก็จะส่งผลให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินได้รับผลประโยชน์ร่วมกันทุก ๆ ฝ่าย ($\bar{X}=3.13$, $S.D.=0.61$) โดยการส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนในการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ($\bar{X}=3.11$, $S.D.=0.54$) เพื่อสร้างความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งการแสวงหามาตรการหรือกลไกที่ส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ($\bar{X}=3.07$, $S.D.=0.76$) จะสร้างความราบรื่นและสร้างเข้มแข็งให้กับ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่มากขึ้น เมื่อมีมาตรการสนับสนุนอาชีพจากโครงการที่จัดตั้งในระเปียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เพื่อรองรับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ($\bar{X}=3.06$, $S.D.=0.47$) จะเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยเยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบด้วยการสร้างประโยชน์อย่างยั่งยืนได้อีกด้วย ทั้งนี้การแสวงหามาตรการเพื่อทำให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิมหรือเท่าเดิม ($\bar{X}=3.05$, $S.D.=0.61$) เป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นที่ควรเกิดขึ้นในพื้นที่ นอกจากนี้มาตรการเยียวยาประชาชนในพื้นที่แล้ว การมีแนวทางหรือมาตรการที่ช่วยลดผลกระทบทางมลพิษทางดิน น้ำ อากาศและเสียงที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ($\bar{X}=3.00$, $S.D.=0.70$) เป็นสิ่งสำคัญที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจะต้องมีการสร้างมลพิษต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย หากไม่ได้รับการป้องกันที่เหมาะสมก็จะส่งผลกระทบมากมายกับประชาชน สิ่งแวดล้อมและสังคม ทั้งนี้การจัดหรือแบ่งแยก (Zoning) ระหว่างพื้นที่เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นที่เพื่อการพัฒนาเกษตรกรรมรวมถึงพื้นที่เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยอย่างชัดเจน ($\bar{X}=2.98$, $S.D.=0.51$) เป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เหมาะสม การจัดตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนแนวทางป้องกัน แก้ไขและฟื้นฟูผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ ($\bar{X}=2.96$, $S.D.=0.56$) เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนเพื่อการอยู่ร่วมกันของทุก ๆ ฝ่ายอย่างสันติ การส่งเสริมให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มองค์กรภาคประชาชน ภาคประชาสังคม เพื่อตรวจสอบและถ่วงดุลการดำเนินการเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ($\bar{X}=2.93$, $S.D.=0.63$) เป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ขั้นตอนหรือกระบวนการเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีความเหมาะสม โปร่งใสและมีคุณภาพล้วนพร้อมให้ทุกฝ่ายเข้าไปมีส่วนร่วมได้ในทุกขั้นตอน การมีมาตรการหรือแนวทางป้องกันการผูกขาดการใช้ประโยชน์ที่ดินของกลุ่มนายทุน เช่น การปรับภาษีที่ดิน การจัดเก็บภาษีที่ดินในอัตราก้าวหน้าตามขนาด การถือครองที่ดิน เป็นต้น ($\bar{X}=2.92$, $S.D.=0.29$) การร่วมรักษาและหวงแหนที่ดินย่อมเป็นผลดีให้กับสังคมและสิ่งแวดล้อม การมองถึงประโยชน์ที่คุ้มค่ากว่าการสร้างกำไรที่เม็ดเงินเป็นส่วนหนึ่ง

ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ในที่ดินที่ยั่งยืน การมีแนวทางหรือมาตรการที่ช่วยลดผลกระทบทางเศรษฐกิจแก่ประชาชนในพื้นที่ ($\bar{X}=2.92$, $S.D.=0.45$) ทั้งนี้การมีแนวทางหรือมาตรการที่ช่วยลดผลกระทบทางสังคม โดยเฉพาะการป้องกันปัญหาอาชญากรรม ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ($\bar{X}=2.92$, $S.D.=0.46$) เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญมากกับประชาชนในพื้นที่ ทั้งนี้ควรมีความจริงจังและชัดเจนกับแนวทางที่จะช่วยลดผลกระทบต่าง ๆ การสร้างพื้นที่สาธารณะหรือพื้นที่กลางเพื่อก่อให้เกิดกระบวนการปรึกษาหารือในการใช้ประโยชน์ที่ดินของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ($\bar{X}=2.92$, $S.D.=0.69$) เป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นในพื้นที่ การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายภายใต้หลักความยุติธรรม ($\bar{X}=2.92$, $S.D.=0.77$) กฎหมายเป็นส่วนสำคัญที่ต้องบังคับใช้อย่างเป็นธรรมเพื่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การเอื้อและหาใช้ช่องโหว่ของกฎหมายเพื่อประโยชน์ให้กับคนบางกลุ่มไม่ควรเกิดขึ้น ทุกขั้นตอน ทุกกระบวนการต้องได้รับการปรับปรุงหรือแก้ไขรายละเอียดของแผนผังการใช้ประโยชน์ในที่ดินและแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณูปโภค เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2562 ($\bar{X}=2.80$, $S.D.=0.61$) อย่างตรงไปตรงมาจนถึงต้องตระหนักถึงการปกป้องและคุ้มครองสิทธิชุมชน สิทธิมนุษยชนที่อาจได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ($\bar{X}=2.58$, $S.D.=0.49$) ซึ่งแน่นอนว่า เราจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ในที่ดินที่เกิดขึ้นจะไม่สร้างผลกระทบเลย เมื่อโครงการและการเปลี่ยนแปลงได้เกิดขึ้นแล้ว ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายต้องตระหนักถึงสิทธิของทุกฝ่าย ๆ เป็นสำคัญ ทั้งนี้การใช้ประโยชน์ในที่ดินและแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณูปโภค เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2562 ยังไม่มีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการให้สินเชื่อเพื่อการจัดหาและพัฒนาที่ดินแก่เกษตรกรที่อาจได้รับผลกระทบ ($\bar{X}=2.43$, $S.D.=0.55$) จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

จากผลการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ในพื้นที่ตำบลพานานิคมให้ความสำคัญกับเรื่องการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ให้มีความเหมาะสมและโปร่งใส และอีกเรื่องที่ประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญคือ มาตรการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และเห็นด้วยมากที่สุดเป็นลำดับที่หนึ่งในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานรัฐต้องวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ให้เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน การกำหนดพื้นที่และประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินของแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินต้องมีการกำหนดพื้นที่ให้มีความสมดุลระหว่างพื้นที่พัฒนาเมือง พื้นที่พัฒนาอุตสาหกรรม พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยหน่วยงานรัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต้องมีกระบวนการที่สามารถวิเคราะห์บทบาทและความเหมาะสมของพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม พร้อมทั้งต้องวิเคราะห์เชิงพื้นที่ ทั้งปัจจัยทางด้าน

กายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ระบบสาธารณสุข ภูมิภาค สาธารณูปการ โดยขณะเดียวกันก็ต้องมีการวางแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสมกับบทบาทและศักยภาพของพื้นที่เป็นหลัก การประเมินและวิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพเป็นส่วนสำคัญ เพื่อให้ได้พื้นที่ ๆ เหมาะสมในการรองรับการพัฒนาเมืองเกษตรกรรม และอุตสาหกรรมควบคู่กับการอนุรักษ์พื้นที่ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม อย่างพื้นที่ตำบลพนานิคม อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

“ก่อนการประกาศเป็นพื้นที่อีอีซี มีหน่วยงานลงพื้นที่มาจัดทำข้อมูล ทำประชาวิจารณ์หลายครั้ง ชาวบ้านในพื้นที่ที่มีการคัดค้านบ้างบางส่วนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เพราะชาวบ้านมองว่าคัดค้านไปอย่างจริงจังก็ไม่สามารถทำอะไรได้ เนื่องจากพื้นที่ ๆ สร้างเป็นที่ของเขาเอง (นิคมอุตสาหกรรมดับบลิวเอชเอ ระยอง 36) ทั้งก่อนและหลังประกาศพื้นที่อีอีซี ยังคงหน่วยงานต่าง ๆ ลงพื้นที่มาอย่างสม่ำเสมอ มีการชี้แจงโครงการที่จะทำ ชี้แจงประโยชน์ต่าง ๆ ที่ประชาชนในพื้นที่จะได้รับ ชี้แจงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นว่ามีการสร้างแผนป้องกันไว้อย่างไรบ้าง โดยในการลงประชารัฐวิจารณ์หนึ่งครั้งจะมีหนังสือเชิญประชาชนทุกหมู่บ้านมาทางผู้นำชุมชน โดยขอตัวแทนหมู่บ้านละ 20 – 30 คน ไปร่วมประชุมประชารัฐวิจารณ์ ประชาชนให้ความสนใจไปเพราะได้ค่าพาหนะคนละ 300 บาทต่อครั้งต่อคน ประชาชนที่ไป ไปเพียงลงชื่อและนั่งฟัง ไม่มีส่วนคัดค้านจริงจัง มีบ้างที่แจ้งปัญหาที่เกิดขึ้นและสอบถามการแก้ปัญหาที่ควรจะได้รับจากการแก้ไขจากตัวโครงการอีอีซี” (กลุ่มผู้บริหารระดับท้องถิ่น, สัมภาษณ์ 25 มิถุนายน 2566)

“การวางแผนที่ดีควรมีการดำเนินการที่ชัดเจนในทุกขั้นตอน อย่างในพื้นที่มีการลงประชามติหลายครั้งนะ ทุกครั้งที่ทำประชามติทุกอย่างล้วนดีไปหมด แต่เมื่อผลกระทบที่เกิดขึ้นกลับไม่ได้เป็นไปอย่างตอนที่มีการประชามติ ชาวบ้านมองว่าประชามติไม่มีความทั่วถึง เขาทำตามหลักของกฎหมายเพียงเท่านั้น หากความจริงใจไม่ได้เลย อีกทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้นมีการร้องเรียนไปที่นั่น ชาวบ้านมองว่าอุตสาหกรรมจะขึ้นก็ต้องปล่อยเราห้ามหรือคัดค้านไม่ได้เพราะเขาวางแผนไว้หมดแล้ว เพียงแต่แผนเขาเอื้อประโยชน์ให้เขา เขาไม่ได้เอื้อประโยชน์ให้ชาวบ้าน แต่ควรมีการแบ่งโซนพื้นที่และควบคุมให้ชัดเจน อย่างอำเภอนิคมพัฒนาและอำเภอบ้านฉางมีผังเมืองเป็นสีเขียวส่วนใหญ่ซึ่งเป็นหลักในพื้นที่ที่อยู่อาศัยรองรับคนจากอำเภอเมืองและปลวกแดงที่เป็นพื้นที่อุตสาหกรรมเป็นหลัก ในพื้นที่มีหมู่บ้านจัดสรรมากกว่าห้องเช่า คนต่างถิ่นมาอาศัยแน่นซื้อผ่อนมากกว่าเช่าจ่ายรายเดือน เนื่องจากปัจจุบันราคาผ่อนค่อนข้างต่ำจึงเป็นที่นิยมมากขึ้น” (กลุ่มภาคเอกชน, สัมภาษณ์ 1 กรกฎาคม 2566)

ในส่วนที่เห็นด้วยมากที่สุดเป็นลำดับที่สองคือ การเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ทราบ ทั้งนี้ทุกกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นควรมีเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างทั่วถึงและชัดเจนรอบด้านแก่ประชาชนในพื้นที่ การให้ความสำคัญต่อการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง ที่เกี่ยวกับการ

พัฒนาให้ประชาชนได้รับทราบ เป็นความโปร่งใสอย่างหนึ่งที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมาก ทั้งนี้ข้อมูลที่จะถูกเปิดเผยนั้นต้องเป็นข้อมูลที่เผยแพร่ทั้งหมดในทุกแง่มุม เป็นข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นทั้งด้านบวกและด้านลบ รวมทั้งเป็นข้อมูลที่มีความทันสมัย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ สามารถตอบคำถาม สามารถตอบข้อกังวลใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ทั้งหมด กระบวนการจัดทำแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินต้องเป็นไปอย่างความโปร่งใส ตามหลักวิชาการผังเมือง และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยไม่มีผลประโยชน์ใด ๆ ต่อกัน ขณะเดียวกันก็ต้องไม่มีนโยบายเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้ประกอบการใด ๆ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะการรับฟังความคิดเห็น ที่ไม่ใช่ทำตามขั้นตอนหรือกระบวนการที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น ตรงกันข้ามขอเสนอจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งการสนับสนุนและโต้แย้งกลับมาทบทวน พิจารณา และจากประสบการณ์การพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ที่ผ่านมา สำหรับการเปิดเผยข้อมูลต้องมีการเผยแพร่ข้อมูลให้ประชาชนและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียรับทราบเป็นระยะ ตามข้อกำหนดของกฎหมายอย่างชัดเจนจะสร้างให้พื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกที่กำลังดำเนินการนี้เป็นไปได้ด้วยดี

“การชี้แจงเกี่ยวกับโครงการอีอีซีชาวบ้านมองว่าสำคัญนะ การประชาคมที่เกิดขึ้นมีการแจ้งและชี้แจงเงื่อนไขต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ แต่ชาวบ้านมองว่าเป็นเพียงข้อมูลเดิน ๆ อย่างเปิดโอกาสให้คนในพื้นที่มีสิทธิ์เข้าทำงานในภาคอุตสาหกรรมที่กำลังจะเกิดขึ้น ทว่าคุณสมบัติของพนักงานนั้น ๆ ที่แท้จริงแล้วจะมีการกำหนดว่าเป็นไปตามความรู้และความสามารถ ซึ่งความเป็นจริงก็ยังไม่เห็นว่ามีที่ไหนกำหนดในคุณสมบัติของการสมัครงานว่าต้องเป็นคนในพื้นที่อะไร ยังไงอย่างชัดเจน” (กลุ่มผู้บริหารระดับท้องถิ่น, สัมภาษณ์ 2 กรกฎาคม 2566)

“การดำเนินการหลายอย่างในพื้นที่ของอีอีซีไม่ได้มีการชี้แจงให้ชาวบ้านทราบ อยากทำอะไรก็ทำเลย ชาวบ้านมารู้อีกทีคือตอนกำลังดำเนินการไปแล้ว หลายอย่างอยากให้ชี้แจงกับชาวบ้าน ให้ชาวบ้านได้ตั้งรับกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงหรือสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นหน่อย ชาวบ้านไม่ได้คัดค้านใด ๆ แค่ออยากรับรู้เพื่อปรับตัวมากกว่า” (บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง, สัมภาษณ์ 24 มิถุนายน 2566)

การทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายได้รับผลประโยชน์ร่วมกันเป็นหลักสำคัญของการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ทั้งนี้ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกยังเป็นความสำคัญที่จะขับเคลื่อนความเติบโตทางเศรษฐกิจ และเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการพัฒนามิติตามมา แต่ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงกลับเกิดขึ้นอย่างเชื่องช้า และมีแนวโน้มกระจุกตัวอยู่ที่กลุ่มชนชั้นนำทางเศรษฐกิจเพียงไม่กี่กลุ่ม ด้วยเหตุนี้การพัฒนาจึงนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มต่าง ๆ แม้ว่าชุมชนหรือประชาชนในพื้นที่จะไม่ได้รับผลประโยชน์อย่างที่ควรจะเป็น ทั้งนี้ภาคอุตสาหกรรมและชุมชนท้องถิ่นต่างพยายามแสวงหากลไกเพื่อการอยู่ร่วมกัน แต่แนวทางการพัฒนาที่มีจุดมุ่งหมายให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุข บนพื้นฐานของกฎหมายและความยุติธรรมของสังคมกลับกลายเป็น

จุดอ่อนของการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ซึ่งสอดคล้องกับประชากรกลุ่มตัวอย่าง ที่ให้ความสำคัญเห็นด้วยมากที่สุดเป็นลำดับที่สามคือ ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

“ชาวบ้านมองว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่สร้างเศรษฐกิจที่ดีขึ้นให้กับพื้นที่นะ แต่ก็ยังมีส่งผลเสียให้กับคุณภาพชีวิตของชาวบ้านเช่นกัน การเปลี่ยนแปลงและความเจริญเกิดขึ้นในพื้นที่ แต่ความเป็นสังคมความเป็นชนบทที่คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความเอื้ออาทรที่มีต่อกันกลับลดน้อยลง” (กลุ่มภาคเอกชน, สัมภาษณ์ 24 มิถุนายน 2566)

“พื้นที่รอบข้างอุตสาหกรรม WHA ยังเป็นกรรมสิทธิ์ของชาวบ้าน แต่มีนายทุนมาทาบทามขอซื้อบ้างแล้ว ประชากรเพิ่มมากขึ้น อย่างประชากรแฝงที่เป็นต่างดาวเข้ามาเป็นแรงงานก่อสร้างโรงงานในภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่ ภายใต้การจ้างงานของนายทุนหรือผู้รับเหมา ส่วนคนไทยทั้งประชากรในพื้นที่และประชากรแฝงจะเลือกไปทำงานในภาคอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่ มีงานทำทุกวัน มีรายได้ทุกวัน ตอนนี้ชาวบ้านมองว่ายังคงดี แต่อากาศอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงที่จะเห็นผลกระทบเพิ่มขึ้น ทั้งการเปลี่ยนการถือครองกรรมสิทธิ์ในที่ดินจะตกเป็นของนายทุนและคนต่างถิ่นที่มีกำลังซื้อเป็นส่วนใหญ่และกังวลว่าจะทำให้ประชาชนชาวพื้นเพไม่มีที่อยู่อาศัยและไม่มีที่ทำกินมากขึ้น” (ผู้นำท้องถิ่น, สัมภาษณ์ 25 มิถุนายน 2566)

ข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามในประเด็นข้อเสนอแนะในการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ในพื้นที่ตำบลพนานิคม อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง จากมุมมองของภาคประชาชนมีความหลากหลายมาก ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลจากแบบสอบถามได้ดังนี้ การเสนอแนวทางในด้านการเปลี่ยนแปลงและการจัดการแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินรวมไปถึงการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของพื้นที่ให้มีการพัฒนาควบคู่ไปกับความยุติธรรม ความเท่าเทียม ความโปร่งใส ความสำนึกรับผิดชอบ การถ่วงดุลอำนาจและการตรวจสอบ ผ่านการมีส่วนร่วมสาธารณะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย เริ่มจากการกำหนดทิศทางพัฒนาผ่านความถูกต้องตามหลักกฎหมายและหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาตั้งแต่การสำรวจ จัดการพื้นที่เพื่อสร้างความยุติธรรม เท่าเทียมและความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ทั้งนี้ควรคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชากรในพื้นที่และผู้คนที่ควรจะได้รับเป็นหลัก เพื่อสร้างความชัดเจนต่อการพัฒนาและเพื่อนความโปร่งใสของการดำเนินงาน รวมไปถึงต้องเปิดเผยข้อมูลและสร้างการรับรู้ให้กับประชากรในพื้นที่รับทราบข้อมูลอย่างต่อเนื่องและมีความชัดเจน อย่างตรงไปตรงมา ทั้งนี้รัฐบาลและหน่วยงานผู้ดำเนินโครงการระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกควรให้ความสำคัญแก่ภาคประชาชนและชุมชน โดยเริ่มต้นจากการให้ความรู้ตั้งแต่เรื่องของกฎหมายที่เกี่ยวข้องโครงการ การเปลี่ยนแปลง การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก การดำเนินโครงการควรเป็นไปด้วยความเป็นธรรมแก่ประชากรในพื้นที่ โดยการเปิดโอกาสให้ประชากรและชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกด้านของการดำเนินการหรือมี

ส่วนเข้าไปปรับปรุงแผนการพัฒนาในจุดบอดสำหรับข้อมูลที่ควรได้รับจากฝั่งประชาชนในพื้นที่ เพื่อขยายขอบเขตของการพัฒนาที่จะช่วยแก้ไขปัญหอย่างตรงไปตรงมาและความพร้อมในการพัฒนา ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง ไม่ใช่เพียงแค่การส่งตัวแทนเข้าไปนั่งรับฟังแต่เป็นการผลักดันประชาชนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการดำเนินโครงการ ทั้งนี้การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ทั้งที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงหรือโดยอ้อม เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจ จะเปรียบเสมือนส่วนหนึ่งของกระบวนการนโยบายที่จะทำ ให้นโยบายตอบสนองการมีส่วนร่วมสาธารณะได้อย่างแท้จริงเช่นกัน รวมถึงเปิดโอกาสให้ประชาชน หรือเครือข่ายพัฒนาต่าง ๆ ในพื้นที่สร้างองค์กรเพื่อสนับสนุน ส่งเสริม ตรวจสอบและแก้ไขการ ดำเนินงานของภาครัฐผ่านกระบวนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานความเป็นจริง รวมไปถึงการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาต้นตอของเรื่องการเปลี่ยนแปลงการใช้ ประโยชน์ที่ดิน เพื่อควบคุมให้การดำเนินงานของโครงการเป็นไปด้วยความต่อเนื่อง ไม่สร้างอคติและ ความเห็นต่างจากข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากผลกระทบ เพราะชุมชนถือเป็นเสาหลักที่สำคัญของการ กระจายข้อมูลข่าวสารหรือการส่งคืนข้อมูลให้กับภาครัฐ ทั้งนี้ผู้นำชุมชนมีบทบาทมากที่สุดในทุกช่วง ของระยะการพัฒนา ผู้นำชุมชนและภาคประชาสังคมที่เข้มแข็งจะเป็นสิ่งหนึ่งสร้างความเข้มแข็ง ให้กับพื้นที่ นำไปสู่การปิดกั้นการเอารัดเอาเปรียบจากนายทุนและภาคเอกชนที่พึงจะแสวงหาแต่ กำไรจากพื้นที่ อีกทั้งนำชุมชนและภาคประชาสังคมที่เข้มแข็งจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ใช้เป็นช่องทางใน การมีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับตัวและร่วมแก้ไขปัญหามาจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ เกิดขึ้นในพื้นที่

แนวทางในการจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลด้านเอกสารและ มุมมองของภาคประชาชนที่ได้จากการสัมภาษณ์ ซึ่งข้อมูลที่ได้ค่อนข้างเป็นไปในทิศทางเดียวกันตาม ด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ จากผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจะนำไปสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจใน พื้นที่ ซึ่งจุดมุ่งหมายของการเจริญเติบโตนั้น มีแนวคิดว่าการลงทุนเป็นหัวใจสำคัญของการ เจริญเติบโตของเศรษฐกิจ นอกจากจะเพิ่มรายได้แล้ว ยังมีความสามารถในการผลิตหรือเพิ่ม ประสิทธิภาพการผลิตของระบบเศรษฐกิจอีกด้วย การรักษาระดับการจ้างงานให้เต็มที่ต้องอาศัยการ เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงพอที่จะดูดซับเงินจากนายทุนและแหล่งเงินทุนต่าง ๆ เมื่อเกิดการจ้าง งานก็จะเกิดการสร้างรายได้ซึ่งก็เป็นวัฏจักรของอุปสงค์และอุปทานในสังคมเช่นกัน ทั้งนี้การ เจริญเติบโตของเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่คาดว่าจะนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาและ เปลี่ยนแปลงเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่กำลังเกิดขึ้นและอาจเกิดขึ้นอย่างก้าวกระโดดในอนาคต จึง มีทิศทางของการเสนอแนะแนวทางดังนี้ ภาครัฐควรมีความเข้มงวด ยุติธรรมและโปร่งใสในทุก กระบวนการดำเนินงาน อาจจะเป็นทั้งการสร้างข้อตกลงร่วมกัน ภายใต้ข้อเสนอแนะของผู้มีส่วนได้

ส่วนเสียทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างเท่าเทียม อาจสร้างข้อกำหนดการตกลงที่จะนำไปสู่ข้อกฎหมายหรือข้อบังคับใช้จากรัฐบาลเพื่อเอื้อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในทุกด้าน ทั้งด้านการรับรู้ การรับฟัง การเข้าถึง การรับมือ การปรับตัว การร่วมมือกับการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของทุกกระบวนการ เนื่องจากในระบบเศรษฐกิจและสังคมประชาชนธรรมดาจะมีพื้นที่และโอกาสน้อยกว่าผู้ที่มีอำนาจและกำลังทางเศรษฐกิจ จึงจะส่งผลกระทบต่อกลไกโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมที่จะลดทอนความเป็นคนในระดับฐานะปานกลางไปสู่ฐานะยากจนและชายขอบมากขึ้น จากข้อความแตกต่างทางโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม โดยสิ่งที่เป็นแนวทางป้องกันและแนวทางการแก้ไขจะเป็นข้อกำหนดและสร้างแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาที่เราควรเริ่มจากจุดไหน โดยเรื่องพื้นฐานนี้หากถูกเพิกเฉยหรือถูกลุกล้ำก็จะเป็นการสร้างปัญหาได้ ทว่าหากมองเรื่องพื้นฐานนี้ให้เป็นเรื่องสำคัญของการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงก็จะสามารถสร้างและขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่นั้น ๆ ได้

ด้านสุขภาพ จากผลกระทบทางด้านสุขภาพ ซึ่งก็จะเกิดขึ้นได้อีกหลายด้านหลายมุมมอง ในแง่บวกอาจส่งผลทำสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ดีขึ้นทั้งสุขภาพกายและสุขภาพใจ ในแง่ลบก็อาจทำให้สุขภาพของประชาชนในพื้นที่เสื่อมลงได้เช่นกัน ทั้งนี้ผลกระทบทางด้านสุขภาพที่แสดงออกได้ อาจเป็นทั้งในเรื่องของสุขภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงของพื้นที่และระบบสาธารณสุขโรค หรืออาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตที่อ่อนแอ สภาวะความแปรปรวนทางจิต ปัญหาอาชญากรรม วิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป โรคและความผิดปกติต่าง ๆ ไปจนถึงการเสียชีวิตก่อนวัยอันควรหรือการเสียชีวิตด้วยเหตุอันพึงหลีกเลี่ยงไม่ได้จากสภาพแวดล้อมหรือสังคมที่พัฒนาและเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ผลกระทบทางด้านสุขภาพแบบเฉียบพลันที่ทำให้สุขภาพเสื่อมลงในทันที อย่างเช่น การได้รับพิษจากการทำงานและการใช้ชีวิตประจำวันในสภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย ผลกระทบซ่อนเร้นที่ไม่ได้แสดงอาการในทันที แต่อาจมีการสะสมในร่างกายหรือจิตใจเป็นเวลานานกว่าจะทราบผลอย่างเช่น การเกิดโรคมะเร็ง หรือความเครียดจากการทำงานและการใช้ชีวิตในปัจจุบัน ทั้งนี้ผลกระทบด้านสุขภาพในระยะสั้นจะสามารถรักษาให้หายได้ในระยะเวลาอันรวดเร็วหรือผลกระทบระยะยาวหรือผลกระทบเรื้อรังซึ่งไม่สามารถบำบัดหรือรักษาให้หายได้ในระยะเวลาอันสั้นหรือไม่อาจฟื้นฟูได้เลย ผลกระทบทางตรงเป็นผลกระทบทางด้านสุขภาพอันเนื่องมาจากการดำเนินการโดยตรง โดยมีปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพทางจิตใจอันเนื่องมาจากความวิตกกังวลในอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงาน ผลกระทบทางอ้อมเป็นผลกระทบที่ไม่ได้เกิดขึ้นกับสุขภาพโดยตรงแต่เกิดขึ้นมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านสุขภาพในที่สุด ได้แก่ ผลกระทบต่อสุขภาพที่แยกลงเนื่องจากความวิตกกังวลเกี่ยวกับการดำรงชีวิตภายหลังจากที่เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เสื่อมลงจากการดำเนินโครงการหรือผลกระทบทางสุขภาพจิตที่ดีขึ้น อันเนื่องมาจากการจ้างงานที่เพิ่มขึ้น ผลกระทบสะสมเป็นผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมที่สะสมจาก

การดำเนินการนโยบาย แผนงานหรือโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่เดียวกันหรือในกลุ่มประชากรเดียวกันซึ่งบางครั้งส่งผลให้ผลกระทบทางด้านสุขภาพรุนแรงเกินกว่าที่คาดการณ์ไว้ในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพในแต่ละพื้นที่ จึงจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในข้อมูลพื้นฐาน รวมถึงสภาพแวดล้อมและโครงสร้างเศรษฐกิจสังคมของพื้นที่หรือประชากรแต่ละกลุ่มนั้น ๆ ให้เป็นอย่างดี ตลอดจนต้องสามารถมองทะลุไปสู่ความเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ ที่น่าจะเกิดขึ้นแม้ว่าความเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นจะอยู่นอกเหนือขอบเขตของการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงก็ตาม จึงมีทิศทางของการเสนอแนะแนวทางดังนี้ ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการโดยพึงถึงประชาชนในพื้นที่เป็นสำคัญ การพัฒนาการเปลี่ยนแปลง ในมิติเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ต้องเป็นไปอย่างเป็นธรรมและตรงตามหลักของกฎหมายและข้อบังคับ การป้องกันความเสี่ยงทางสังคมและปัญหามลพิษที่อาจเกิดขึ้นเป็นหลักสำคัญที่จะหลีกเลี่ยงเพื่อสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ การพัฒนาเขตอุตสาหกรรมเป็นส่วนหนึ่งที่จะสร้างความเชื่อมโยงโทรคมนาคมของทรัพยากรธรรมชาติและสร้างปัญหามลพิษที่ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ทั้งนี้ให้ความสำคัญต่อการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA) หรือการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Health Impact Assessment: HIA) เนื่องจากมีข้อจำกัดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิแสดงความคิดเห็นและควรนำความคิดเห็นนั้นมาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษที่อาจเกิดขึ้นได้ต่อการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ

ด้านสังคม จากผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน พบว่าพื้นที่จะถูกแทนที่ด้วยความเป็นเมืองและสังคมนรูปแบบใหม่ รวมถึงผู้คนก็จะถูกแทนที่เองเช่นเดียวกัน จากการคาดการณ์สถานะของคนในพื้นที่หลังจากประกาศการเปลี่ยนแปลงมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิถีชีวิตจากที่ดินเพื่อการประกอบอาชีพ วัฒนธรรมของชุมชน การประกอบอาชีพ เป้าหมายเหล่านี้จะเป็นส่วนหนึ่งที่สร้างความห่างและสร้างการเปลี่ยนแปลงจากชุมชนชนบทไปสู่สังคมเมืองอุตสาหกรรมด้วยหลากหลายปัจจัย รวมถึงการถูกแทนที่ด้วยประชากรแฝงทั้งในและชาวต่างชาติ บทบาทของประชาชนในพื้นที่จะถูกลดทอนไป โครงสร้างทางสังคม กลุ่มเครือญาติจะเริ่มห่างหายและหายไป ทั้งนี้การถูกแทรกแซงด้วยบทบาทของภาครัฐและกลุ่มนายทุนที่เข้ามามีบทบาทและความสำคัญมากที่สุดในวัฏจักรของการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ ทว่ากระบวนการต่าง ๆ ควรถูกแทรกแซงจากประชาชนและภาคประชาสังคม เพื่อให้ทุกคนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแท้จริง การทำงานภายใต้ความร่วมมืออย่างเป็นเครือข่ายนี้จะช่วยลดข้อพิพาทที่จะเกิดขึ้นตามมาได้เป็นอย่างดี รวมไปถึงการมีส่วนร่วมนี้จะสร้างความกระตือรือร้นให้ประชาชนสนใจต่อการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ผ่านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การสร้างความเข้าใจและอาจสร้างเป็นข้อเสนอต่อการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงอย่างบูรณาการที่หลากหลายและต่อเนื่องได้

ด้านสิ่งแวดล้อม ผลกระทบที่ประชาชนในพื้นที่คาดว่าจะเกิดขึ้นนั้น เลี่ยงไม่ได้กับเรื่องของมลภาวะที่เป็นพิษทางสิ่งแวดล้อมทั้งทางดิน น้ำและอากาศ กฎหมายและข้อบังคับที่ประกาศใช้นั้นมีความสำคัญอย่างมากต่อผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม กรณีการเปลี่ยนแปลงผังเมืองต่าง ๆ ในเขตพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อเป็นการรองรับและสนับสนุนการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและกำลังจะเกิดขึ้นเพิ่มเติม โดยการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่เกิดขึ้นนี้ไม่แน่ใจว่าจะส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่มากน้อยเพียงใด ทว่าส่วนหนึ่งที่เราเห็นอย่างชัดเจนคือผู้ที่มีกำลังหรือทุนที่สามารถกอบโกยผลประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในครั้งนี้ได้มากกว่าผู้ที่มีกำลังหรือทุนที่น้อยกว่า ทั้งนี้ผู้ที่มีกำลังหรือทุนที่น้อยนั้นอาจเป็นส่วนที่สูญเสียผลประโยชน์หรือได้รับผลประโยชน์อย่างไม่เป็นธรรม การเอื้อประโยชน์แก่นายทุนเพื่อสร้างเม็ดเงินกับประชาชนที่เรียกเรื่องเพียงสิทธิที่เป็นธรรมของตนเอง เสียงของการเรียกร้องยอมมีอิทธิพลต่างกันเสมอ การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เกิดขึ้นอาจส่งผลเสียต่อสิ่งอื่น ๆ ตามมา ทั้งเรื่องของสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่ค่อนข้างละเอียดอ่อนมาก เนื่องจากสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ธรรมชาติสร้างขึ้นด้วยการสั่งสมและใช้เวลายาวนาน ทว่าการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเมื่อไปกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแน่นอนว่าใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลงเพื่อเอื้อประโยชน์แก่โครงการใช้เวลาเพียงน้อยนิด และกว่าสิ่งแวดล้อมที่โดนทำลายไปนั้นจะได้รับการฟื้นฟูจนกลับมา มีความอุดมสมบูรณ์เช่นเดิมนั้นย่อมใช้เวลาและทรัพยากรอย่างอื่นประกอบอย่างยาวนานและมหาศาล หรือเมื่อสิ่งแวดล้อมที่โดนทำลายไปแล้วนั้นอาจไม่สามารถฟื้นฟูให้กลับมาดีได้อย่างเดิมก็ได้ อย่างการปรับพื้นที่โดยการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ทางการเกษตรให้เป็นพื้นที่ส่งเสริมทางภาคอุตสาหกรรมจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ดังนั้นควรมีการปรับปรุงให้เกิดกระบวนการที่ทุกคนมีส่วนร่วม อย่างเช่น การแสดงความคิดเห็นเพื่อสื่อให้เห็นถึงความจริงที่เกิดขึ้นและสามารถพัฒนาและต่อยอดให้เกิดเป็นข้อบังคับของสังคมได้ โดยผ่านกระบวนการปรับแก้ข้อบังคับ ข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับที่ดินหรือผังเมือง เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแก้ไขหรือร่างผังเมือง พร้อมทั้งการสร้างมาตรการที่มีความสร้างสรรค์ก่อนการทำลายพื้นที่และสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยเพิ่มการป้องกันสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ให้ถูกทำลายน้อยที่สุด ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ในที่ดินว่างเปล่าหรือที่ดินสาธารณะเพื่อเป็นส่วนกลางในการใช้ประโยชน์ของผู้คน รวมถึงมีมาตรการการจัดเก็บภาษีที่ดินที่เหมาะสมและเป็นธรรม เมื่อเกิดการขับเคลื่อนทางสังคมและเศรษฐกิจแล้ว การสร้างประโยชน์จากที่ดินนี้ย่อมสามารถนำไปต่อยอดและสร้างมูลค่าเพิ่มหรือสร้างประโยชน์สูงสุดให้กับที่ดินนั้น ๆ ได้อย่างแท้จริง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษางานวิจัยเรื่อง “ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก กรณีศึกษาตำบลพนานิคม อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง” เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ของงานวิจัยในครั้งนี้ โดยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก กรณีศึกษาตำบลพนานิคม อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง และวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อสร้างข้อเสนอแนะต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก กรณีศึกษาตำบลพนานิคม อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเพื่อมาวิเคราะห์และประมวลผลผู้วิจัยจึงได้ทำการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรที่มีอายุ 18 ปี บริบูรณ์ ขึ้นไป เฉพาะผู้มีสัญชาติไทยและมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในพื้นที่ตำบลพนานิคม อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยองเท่านั้น ตามข้อมูลสถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร (รายเดือน) สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง จำนวน 379 คน ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้วยการจำแนกข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างเพื่อง่ายต่อการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงจำแนกข้อมูลออกเป็น 1. การจำแนกตามเพศ จากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด เป็นเพศชาย ร้อยละ 43.27 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 56.73 2. จำแนกตามช่วงอายุ 18 ปีบริบูรณ์ ขึ้นไป ส่วนมากเป็นคนในช่วงอายุ 33 – 37 ปี คน รองลงมาเป็นคนในช่วงอายุ 18 – 22 ปี, ช่วงอายุ 38 – 42 ปี, ช่วงอายุ 28 – 32 ปี, ช่วงอายุ 48 – 52 ปี, ช่วงอายุ 53 – 57 ปี, ช่วงอายุ 23 – 27 ปี, ช่วงอายุ 43 – 47 ปี, ช่วงอายุ 63 – 67 ปี และสุดท้ายเป็นคนในช่วงอายุ 58 – 62 ปี โดยช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยทำงานและ นักเรียน นักศึกษาหรือวัยผู้ใหญ่ตอนต้นถึงวัยผู้ใหญ่ตอนกลาง 3. จำแนกตามระดับการศึกษา จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 379 คน พบว่าผู้ที่ผ่านการศึกษาในระดับมัธยมศึกษามากที่สุด รองลงมาคือระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา, ระดับปวช./ปวส. ถัดมาอยู่ในระดับปริญญาตรี และระดับสูงกว่าปริญญาตรีตามลำดับ 4. จำแนกตามการประกอบอาชีพ จากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกร รองลงมาประกอบอาชีพพนักงานบริษัท/เอกชน, นักเรียน/นักศึกษา ถัดมาประกอบอาชีพอิสระ และสุดท้ายอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ ตามลำดับ 5. จำแนกตามช่องทางการรับรู้การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากรับรู้ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินผ่านทางช่องทางอินเทอร์เน็ต/สื่อออนไลน์ รองลงมารับรู้ผ่านทางของชุมชน/เวที

ประชาคม และสุดท้ายรับรู้ผ่านทางรายการทีวี/โทรทัศน์/วิทยุ 6. จำแนกตามลักษณะของการใช้ประโยชน์ที่ดิน จากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ส่วนมากถือครองที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยและส่วนน้อยที่ถือครองที่ดินเพื่อการประกอบอาชีพ โดยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นประชากรที่ต้องการถือครองที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยมากกว่าการถือครองที่ดินเพื่อการประกอบอาชีพ และ 7. จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 379 คน ส่วนมากอาศัยอยู่ในพื้นที่ในระยะเวลา 1 – 10 ปี รองลงมาเป็นระยะเวลา 11 – 20 ปี, ระยะเวลา 21 -30 ปี, ระยะเวลา 31 – 40 ปี, ระยะเวลา 41 – 50 ปี, ระยะเวลา 61 - 70 ปี และระยะเวลา 51 – 60 ปี ตามลำดับ โดยพบว่าช่วงระยะเวลา 1 – 10 ปีที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้นับเป็นประชากรที่เกิดใหม่และประชากรที่ย้ายมาทำงานและสร้างครอบครัวใหม่ในพื้นที่

ในส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ในพื้นที่ตำบลพนานิคม อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง พบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ในพื้นที่ตำบลพนานิคมให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นเงื่อนไขที่ส่งผลให้เกิดประชากรแฝงในพื้นที่เพิ่มขึ้นและประชากรแฝงที่เพิ่มขึ้นนี้เป็นผลจากประกาศ แผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินและแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณูปโภค เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2562 จะเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิด ปัญหาอาชญากรรม ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เนื่องจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหรือการจัดตั้งเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกนี้ เป็นการดึงดูดนักลงทุนและแรงงานให้มาประกอบกิจการและประกอบอาชีพในพื้นที่มากขึ้น เพื่อสร้างเศรษฐกิจและพื้นที่นี้ให้เติบโตทั้งทางตรงและทางอ้อม เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินนี้ขึ้นแล้ว จะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ โดยประชากรที่เพิ่มมากขึ้นจะส่งผลกระทบต่อตรงกับทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศในพื้นที่ ทรัพยากรน้ำไม่เพียงพอ การตัดไม้ทำลายป่า การปรับพื้นที่ดิน การปรับเปลี่ยนพื้นที่ป่าหรือพื้นที่ทางการเกษตรเพื่อมาสร้างหมู่บ้านจัดสรรหรือการทำธุรกิจห้องเช่าเกิดขึ้นในพื้นที่มากขึ้นและเติบโตต่อเนื่องอย่างก้าวกระโดด การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินตามประกาศ แผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินและแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณูปโภค เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2562 ส่งผลเชื่อมโยงต่อมูลค่าที่ดินโดยรอบที่เพิ่มและคาดว่าจะสูงขึ้น อัตรามูลค่าที่ดินที่เพิ่มขึ้นสามารถสร้างความต้องการให้กับชาวบ้านที่มีสิทธิในการครอบครองที่ดินเดิมยอมเปลี่ยนมือหรือขายที่ดินให้กับนายทุนเพิ่มมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอาจเป็นเงื่อนไขให้นายทุนเข้ามาครอบครองที่ดินในพื้นที่ง่ายขึ้นเช่นกัน ทั้งการซื้อเพื่อเก็งกำไร ซื้อเพื่อประกอบอาชีพ ล้วนแล้วเกิดขึ้นมากมายในพื้นที่ในระยะเวลาเพียงไม่กี่ปีก็สามารถสร้างมูลค่าที่ดินขึ้นได้ไปเท่าตัว การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอาจเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดมลพิษทางดิน น้ำ อากาศและเสียง ทั้งนี้การเพิ่มขึ้นของประชากรทั้งประชากรพื้นเพเดิมและ

ประชากรแฝง การเปลี่ยนมือถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน การจัดตั้งเขตพัฒนาเพื่อการลงทุน การเติบโตของธุรกิจที่อยู่อาศัยเพื่อตอบสนองความต้องการของประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ล้วนมีผลให้เกิดการใช้ที่ดินไม่ได้มาตรฐาน ทรัพยากรน้ำไม่เพียงพอ ระบบการบำบัดน้ำเสียยังไม่ครอบคลุม มลพิษทางอากาศจากฝุ่นการปรับพื้นที่ การก่อสร้าง การเผาไร่ทางการเกษตร การเผาป่าเพื่อปรับที่ดิน เสียงและฝุ่นจากงานก่อสร้าง เสียงรบกวนจากภาคอุตสาหกรรมล้วนเกิดขึ้นมาการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอาจเป็นเงื่อนไขให้ประชาชนในพื้นที่สูญเสียที่ดินทำกินมากขึ้น จากเดิมประชากรพื้นเพประกอบอาชีพเกษตรเป็นหลัก แต่ละคร้วเรือนมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินถือครอบจำนวนมากพอที่จะประกอบอาชีพเลี้ยงดูคนในครอบครัว ทว่าปัจจุบัน ราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำ ต้นทุนในการประกอบอาชีพทางการเกษตรเพิ่มสูงขึ้น เป็นส่วนสำคัญให้ลูกหลานคนรุ่นใหม่ในพื้นที่หันไปประกอบอาชีพอื่นและอาชีพในภาคอุตสาหกรรมกันมากขึ้น ทำให้ที่ดินทำกินเดิมจากการเกษตรเป็นขายให้นายทุนเป็นส่วนใหญ่ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินส่งผลต่อความร่วมมือในการดำเนินการระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ล้วนผ่านหน่วยงานหลักอย่างภาครัฐและส่งตรงถึงภาคประชาชน เนื่องจากผลที่จะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลโดยตรงกับประชาชนในพื้นที่ การประสานงาน การให้ข้อมูล การติดตามและการยินยอม ข้อตกลงต่าง ๆ ต้องเกิดขึ้นอย่างจริงจังในพื้นที่ ภาครัฐมีการกระจายข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงมาสู่ประชาชนในพื้นที่โดยการผ่านทางผู้นำชุมชนหรือตัวแทนต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชากรในพื้นที่ย่อมมีการพัฒนาให้ควบคู่กับการพัฒนาเขตพื้นที่นั้น ๆ เพื่อส่งเสริมให้พื้นที่มีความพร้อมทั้งการรองรับนักลงทุน รองรับแรงงาน และรองรับการเติบโตต่าง ๆ มากขึ้น การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินทำให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ส่งผลต่อความเจริญในพื้นที่ ระบบสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาเขตพื้นที่อย่างมาก การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินทำให้ความขัดแย้งระหว่างประชาชนหน่วยงานรัฐและภาคเอกชนมีความรุนแรงขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ประชาชนบางส่วนยังมีข้อกังวลใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงและการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ ประชาชนบางส่วนยังไม่พร้อมที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจึงเกิดข้อร้องเรียนต่อหน่วยงานรัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องแต่กลับไม่ได้รับการแก้ไขหรือชี้แจงข้อกังวลใจใด ๆ ให้แก่ประชาชนเลย การประสานงานที่ล่าช้า เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เกิดขึ้นภายใต้ระยะเวลาการดำเนินงาน กระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ เป็นไปด้วยระบบราชการและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง และยังพบข้อจำกัดหลายอย่าง เช่น รัฐบาลซึ่งมีผลต่อการขับเคลื่อนโครงการ โดยเฉพาะด้านงบประมาณและคณะทำงานของโครงการ และการไม่ตอบสนองข้อร้องเรียนจากประชาชนสร้างความเดือดร้อนให้ประชาชนในพื้นที่บางส่วนไม่สามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ที่เกิดขึ้นนี้ได้ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจะทำให้ประชาชนในพื้นที่มีโอกาสในการ

ประกอบอาชีพที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น การพัฒนาเขตพื้นที่นี้จะสามารถดึงดูดนักลงทุนเพื่อสร้างงานในภาคอุตสาหกรรมได้ เขตพัฒนาพื้นที่นี้จะสามารถสร้างรายได้และเกิดการจ้างงานจำนวนมากให้แก่ประชาชนได้ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอาจส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของประชาชนในพื้นที่ หลีกเลียงไม่ได้ อย่างอาชีพเกษตรกรเดิมที่จะได้รับผลกระทบชัดเจน ปัจจุบันมีการลดจำนวนลงไปมากทั้งผลประกอบการที่ตกต่ำ ต้นทุนที่สูงขึ้น ภาคอุตสาหกรรมสร้างงาน สร้างรายได้ และดึงแรงงานจากประชาชนไปได้มากกว่า การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจระหว่างประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่ เมื่อประชากรเยอะขึ้นจึงเกิดความหลากหลายมากยิ่งขึ้นเช่นกัน การแข่งขันการดำเนินชีวิตจึงเกิดขึ้น ใครมีกำลังมากกว่าย่อมได้เปรียบ ใครที่มีกำลังน้อยกว่าย่อมเสียเปรียบเป็นธรรมดาในสังคมไทย เหตุนี้จึงเป็นช่องโหว่หนึ่งของสังคมที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ผู้คนบางส่วนไม่มีที่ดินทำกิน ไม่มีงานทำ รายได้ไม่มากพอที่จะเลี้ยงดูครอบครัว และปัญหานี้ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินส่งผลกระทบต่อสายพันธุ์พืชพื้นถิ่นในพื้นที่ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในเชิงระบบนิเวศของพื้นที่แน่นอนว่าพื้นที่ที่เป็นภาคการเกษตรจะลดลง เดิมประชาชนพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรจะมีการเก็บรักษาและอนุรักษ์พันธุ์พืชทางการเกษตรเอง ทว่าปัจจุบันการประกอบอาชีพทางการเกษตรลดน้อยลงส่งผลให้การสืบสานพันธุ์พืชทางการเกษตรจึงลดน้อยลงตามไปด้วย ทั้งนี้ประชาชนในพื้นที่หวังเป็นอย่างยิ่งว่า เขตพัฒนาที่เกิดขึ้นนี้จะสามารถส่งผลให้ที่ดินได้รับการปรับปรุงและการพัฒนาให้เป็นพื้นที่ที่สามารถจัดการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ดีมากยิ่งขึ้น

ในส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับทางเลือกหรือข้อเสนอแนะการใช้ประโยชน์ที่ดินจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในระยะเชิงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ในพื้นที่ตำบลพนานิคม อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดระยอง พบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ตำบลพนานิคมให้ความสำคัญในประเด็นที่หลากหลาย ได้แก่ เรื่องหน่วยงานรัฐต้องวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ให้เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รองลงมาควรเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างทั่วถึงและชัดเจนรอบด้านแก่ประชาชนในพื้นที่ เมื่อการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่มีความเหมาะสมและมีคุณภาพก็จะส่งผลให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินได้รับผลประโยชน์ร่วมกันทุก ๆ ฝ่าย โดยการส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนในการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อสร้างความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งการแสวงหามาตรการหรือกลไกที่ส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน จะสร้างความราบรื่นและสร้างเข้มแข็งให้กับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่มากขึ้น เมื่อมีมาตรการสนับสนุนอาชีพจาก

โครงการที่จัดตั้งในระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เพื่อรองรับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน จะเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยเยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบ ด้วยการสร้างประโยชน์อย่างยั่งยืนได้อีกด้วย ทั้งนี้การแสวงหามาตรการเพื่อทำให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิมหรือเท่าเดิมเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นที่ควรเกิดขึ้นในพื้นที่ นอกจากมาตรการเยียวยาประชาชนในพื้นที่แล้ว การมีแนวทางหรือมาตรการที่ช่วยลดผลกระทบทางมลพิษทางดิน น้ำ อากาศและเสียงที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นสิ่งสำคัญที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจะต้องมีการสร้างมลพิษต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย หากไม่ได้รับการป้องกันที่เหมาะสมก็จะส่งผลกระทบมากมายกับประชาชน สิ่งแวดล้อมและสังคม ทั้งนี้การจัดหรือแบ่งแยก (Zoning) ระหว่างพื้นที่เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นที่เพื่อการพัฒนาเกษตรกรรมรวมถึงพื้นที่เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยอย่างชัดเจน เป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เหมาะสม การจัดตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนแนวทางป้องกัน แก้ไขและฟื้นฟูผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนเพื่อการอยู่ร่วมกันของทุก ๆ ฝ่ายอย่างสันติ การส่งเสริมให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มองค์กรภาคประชาชน ภาคประชาสังคม เพื่อตรวจสอบและถ่วงดุลการดำเนินการเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน เป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ขั้นตอนหรือกระบวนการเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีความเหมาะสม โปร่งใสและมีคุณภาพล้วนพร้อมให้ทุกฝ่ายเข้าไปมีส่วนร่วมได้ในทุกขั้นตอน การมีมาตรการหรือแนวทางป้องกันการผูกขาดการใช้ประโยชน์ที่ดินของกลุ่มนายทุน เช่น การปรับภาษีที่ดิน การจัดเก็บภาษีที่ดินในอัตราก้าวหน้าตามขนาด การถือครองที่ดิน เป็นต้น การร่วมรักษาและหวงแหนที่ดินย่อมเป็นผลดีให้กับสังคมและสิ่งแวดล้อม การมองถึงประโยชน์ที่คุ้มค่ากว่าการสร้างกำไรที่เม็ดเงินเป็นส่วนหนึ่งส่งเสริมการใช้ประโยชน์ในที่ดินที่ยั่งยืน การมีแนวทางหรือมาตรการที่ช่วยลดผลกระทบทางเศรษฐกิจแก่ประชาชนในพื้นที่ ทั้งนี้การมีแนวทางหรือมาตรการที่ช่วยลดผลกระทบทางสังคม โดยเฉพาะการป้องกันปัญหาอาชญากรรม ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญมากกับประชาชนในพื้นที่ ทั้งนี้ควรมีความจริงจังและชัดเจนกับแนวทางที่จะช่วยลดผลกระทบต่าง ๆ การสร้างพื้นที่สาธารณะหรือพื้นที่กลางเพื่อก่อให้เกิดกระบวนการปรึกษาหารือในการใช้ประโยชน์ที่ดินของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย เป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นในพื้นที่ การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายภายใต้หลักความยุติธรรม กฎหมายเป็นส่วนสำคัญที่ต้องบังคับใช้อย่างเป็นธรรมเพื่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การเอื้อและหาใช้ช่องโหว่ของกฎหมายเพื่อประโยชน์ให้กับคนบางกลุ่มไม่ควรเกิดขึ้น ทุกขั้นตอน ทุกกระบวนการต้องได้รับการปรับปรุงหรือแก้ไขรายละเอียดของแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินและแผนผังการพัฒนาโครงสร้าง

พื้นฐาน และระบบสาธารณสุขปโภค เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2562 อย่างตรงไปตรงมา จนถึงต้องตระหนักถึงการปกป้องและคุ้มครองสิทธิชุมชน สิทธิมนุษยชนที่อาจได้รับผลกระทบ จากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งแน่นอนว่า เราจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ในที่ดินที่เกิดขึ้นจะไม่สร้างผลกระทบเลย เมื่อโครงการและการเปลี่ยนแปลงได้เกิดขึ้นแล้ว ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายต้องตระหนักถึงสิทธิของทุกฝ่าย ๆ เป็นสำคัญ ทั้งนี้การใช้ประโยชน์ในที่ดิน และแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณสุขปโภค เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2562 ยังไม่มีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการให้สินเชื่อเพื่อการจัดหาและพัฒนาที่ดินแก่เกษตรกรที่ อาจได้รับผลกระทบ จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

การเสนอแนวทางในด้านการเปลี่ยนแปลงและการจัดการแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินรวม ไปถึงการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของพื้นที่ให้มีการพัฒนาควบคู่ไปกับความยุติธรรม ความเท่าเทียม ความโปร่งใส ความสำนึกรับผิดชอบ การถ่วงดุลอำนาจและการตรวจสอบ ผ่านการมีส่วนร่วม สาธารณะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย เริ่มจากการกำหนดทิศทางพัฒนาผ่านความถูกต้องตาม หลักกฎหมายและหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาตั้งแต่การสำรวจ จัดการพื้นที่เพื่อสร้างความยุติธรรม เท่าเทียมและความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ทั้งนี้ควรคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชากรในพื้นที่และผู้คนที่ ควรจะได้รับเป็นหลัก เพื่อสร้างความชัดเจนต่อการพัฒนาและเพื่อนความโปร่งใสของการดำเนินงาน รวมไปถึงต้องเปิดเผยข้อมูลและสร้างการรับรู้ให้กับประชากรในพื้นที่ที่รับทราบข้อมูลอย่างต่อเนื่องและ มีความชัดเจน อย่างตรงไปตรงมา ทั้งนี้รัฐบาลและหน่วยงานผู้ดำเนินโครงการระเบียบเศรษฐกิจพิเศษ ภาคตะวันออกควรให้ความสำคัญแก่ภาคประชาชนและชุมชน โดยเริ่มต้นจากการให้ความรู้ตั้งแต่เรื่องของ กฎหมายที่เกี่ยวข้องโครงการ การเปลี่ยนแปลง การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาค ตะวันออก การดำเนินโครงการควรเป็นไปด้วยความเป็นธรรมแก่ประชากรในพื้นที่ โดยการเปิดโอกาส ให้ประชากรและชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกด้านของการดำเนินการหรือมีส่วนเข้าไปปรับปรุง แผนการพัฒนาในจุดบอดสำหรับข้อมูลที่ควรได้รับจากฝั่งประชาชนในพื้นที่ เพื่อขยายขอบเขตของ การพัฒนาที่จะช่วยแก้ไขปัญหอย่างตรงไปตรงมาและความพร้อมในการพัฒนาระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง ไม่ใช่เพียงแค่การส่งตัวแทนเข้าไปนั่งรับฟังแต่เป็นการ ผลักดันประชาชนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการดำเนินโครงการ ทั้งนี้การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียทุกฝ่าย ทั้งที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงหรือโดยอ้อม เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจ จะเปรียบเสมือนส่วนหนึ่งของกระบวนการนโยบายที่จะทำให้นโยบาย ตอบสนองการมีส่วนร่วมสาธารณะได้อย่างแท้จริงเช่นกัน รวมถึงเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือเครือข่าย พัฒนาต่าง ๆ ในพื้นที่สร้างองค์กรเพื่อสนับสนุน ส่งเสริม ตรวจสอบและแก้ไขการดำเนินงานของ ภาครัฐผ่านกระบวนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานความเป็นจริง รวมไปถึง การจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาต้นตอของเรื่องการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อ

ควบคุมให้การดำเนินงานของโครงการเป็นไปด้วยความต่อเนื่อง ไม่สร้างอคติและความเห็นต่างจากข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากผลกระทบ เพราะชุมชนถือเป็นเสาหลักที่สำคัญของการกระจายข้อมูลข่าวสารหรือการส่งคืนข้อมูลให้กับภาครัฐ ทั้งนี้ผู้นำชุมชนมีบทบาทมากที่สุดในช่วงของระยะการพัฒนา ผู้นำชุมชนและภาคประชาสังคมที่เข้มแข็งจะเป็นสิ่งหนึ่งที่สร้างความเข้มแข็งให้กับพื้นที่นำไปสู่การปิดกั้นการเอาเปรียบจากนายทุนและภาคเอกชนที่พึงจะแสวงหากำไรจากพื้นที่ อีกทั้งผู้นำชุมชนและภาคประชาสังคมที่เข้มแข็งจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ใช้เป็นช่องทางในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและร่วมแก้ไขปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เกิดขึ้นในพื้นที่

อภิปรายผล

การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เกิดขึ้นล้วนมีทั้งทางบวกและทางลบ มีการดำเนินงานที่ถูกต้องและบางการดำเนินงานมีความคลุมเครือ ทว่าการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เกิดขึ้นเป็นกระบวนการหนึ่งที่ชัดเจนต่อการเปลี่ยนแปลงและการเติบโตของพื้นที่ด้วยผลที่ตามมาจากผลงาน หรือผลผลิต หรือผลประโยชน์ในระดับของแผนหรือโครงการ ผลกระทบอาจเป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบ และอาจเกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายและที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายทั้งในปัจจุบันและอนาคต (อนันต์ เกตุวงศ์, 2532) จากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เกิดขึ้นนี้ ประชาชนและพื้นที่จะได้รับผลประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงนี้ ทั้งผลประโยชน์โดยตรง คือ การเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรมหรือผลประโยชน์ทางอ้อมที่จะเกิดขึ้นจากการให้บริการแก่แรงงานหรือผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรม ซึ่งปัจจุบันแหล่งรายได้จากภาคอุตสาหกรรมหรือการให้บริการแก่ภาคอุตสาหกรรมถือเป็นรายได้ที่มีความมั่นคงมากกว่าการประกอบอาชีพในภาคการเกษตร โดยเฉพาะการมีรายได้ประจำ การได้รับสวัสดิการ และการได้รับโบนัส ในส่วนนี้จึงเป็นเหตุจูงใจสำคัญที่ดึงดูดให้ประชาชนต่างพื้นที่หรือที่เรียกกันว่าประชากรแฝงเข้ามาประกอบอาชีพในพื้นที่มากขึ้น ทั้งนี้ประชากรแฝงที่เกิดขึ้นไม่ได้มีเพียงชาวไทยเพียงอย่างเดียว แรงงานต่างด้าวก็มีจำนวนมากขึ้นเช่นกัน ในขณะที่ชุมชนหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ได้รับผลประโยชน์เชิงเชื่อมโยง ทั้งในรูปแบบของภาษีหรือประโยชน์จากโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมต่าง ๆ ที่ผู้ประกอบการภาคเอกชนแต่ละแห่งดำเนินการ ทั้งนี้ผลกระทบที่ประชาชนในพื้นที่คาดว่าจะเกิดขึ้นนั้น เลี่ยงไม่ได้กับเรื่องของมลภาวะที่เป็นพิษทางสิ่งแวดล้อมทั้งทางดิน น้ำและอากาศ กฎหมายและข้อบังคับที่ประกาศใช้นั้นมีความสำคัญอย่างมากต่อผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม กรณีการเปลี่ยนแปลงผังเมืองต่าง ๆ ในเขตพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อเป็นการรองรับและสนับสนุนการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและกำลังจะเกิดขึ้นเพิ่มเติม โดยการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เกิดขึ้นนี้ไม่แน่ใจว่าจะส่งผลประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่มากน้อยเพียงใด ทว่าส่วนหนึ่งที่เห็นอย่างชัดเจนคือผู้ที่มีกำลังหรือทุน

ที่สามารถกอบโกยผลประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในครั้งนี้ได้มากกว่าผู้ที่มีกำลังหรือทุนที่น้อยกว่า ทั้งนี้ผู้ที่มีกำลังหรือทุนที่น้อยนั้นอาจเป็นส่วนที่สูญเสียผลประโยชน์หรือได้รับผลประโยชน์อย่างไม่เป็นธรรม การเอื้อประโยชน์แก่นายทุนเพื่อสร้างเม็ดเงินกับประชาชนที่เรียกว่า ร้องเพียงสิทธิที่เป็นธรรมของตนเอง เสียงของการเรียกร้องย่อมมีอิทธิพลต่างกันเสมอ การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เกิดขึ้นอาจส่งผลเสียต่อสิ่งอื่น ๆ ตามมา ทั้งเรื่องของสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องที่ค่อนข้างละเอียดอ่อนมาก ด้วยผลของการดำเนินงานต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและมีต่อการเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อม โดยผลกระทบดังกล่าวอาจจำแนกออกตามประเภท ขนาด และระยะเวลา ได้ดังนี้ ประเภทของผลกระทบ ได้แก่ การสูญเสียทางเศรษฐกิจ ความสูญเสียบริการทางสังคมและความสูญเสียเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิต ขนาดของผลกระทบมีตั้งแต่ระดับน้อยถึงมาก และระยะเวลาของผลกระทบมีทั้งระยะสั้นและระยะยาว (ประสิทธิ์ ตงยิ่งเจริญ, 2542) อีกทั้งผลทั้งหมดของนโยบายที่เกิดขึ้นในความเป็นจริง อันได้แก่ ผลกระทบที่มีต่อสถานการณ์และกลุ่มเป้าหมาย ผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ค่าใช้จ่ายโดยตรงสำหรับทรัพยากรของนโยบาย ค่าใช้จ่ายทางอ้อมต่าง ๆ รวมทั้งค่าเสียโอกาสที่อาจเกิดขึ้นด้วย (Bryant & White, 1982)

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ พบว่ากลุ่มประชากรตัวอย่างให้ความสำคัญกับเรื่อง การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ตามประกาศแผนผังการใช้ประโยชน์ในที่ดินและแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณูปโภค เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2562 (ประกาศคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2562) ส่งผลเชื่อมโยงต่อมูลค่าที่ดินโดยรอบที่เพิ่มและคาดว่าจะสูงขึ้น ทั้งนี้จึงส่งผลสอดคล้องให้การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอาจเป็นเงื่อนไขให้นายทุนเข้ามาครอบครองที่ดินในพื้นที่ง่ายขึ้นเช่นกัน ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจะนำไปสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในพื้นที่ ซึ่งจุดมุ่งหมายคือ แนวคิดของการลงทุนเป็นหัวใจสำคัญในการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจ นอกจากจะเพิ่มรายได้แล้ว ยังมีความสามารถในการผลิตหรือเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของระบบเศรษฐกิจอีกด้วย การรักษาระดับการจ้างงานให้เต็มที่ต้องอาศัยการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงพอที่จะดูดซับเงินจากนายทุนและแหล่งเงินทุนต่าง ๆ เมื่อเกิดการจ้างงานก็จะเกิดการสร้างรายได้ซึ่งก็เป็นวัฏจักรของอุปสงค์และอุปทานในสังคมเช่นกัน ทั้งนี้การเจริญเติบโตของเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่คาดว่าจะนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่กำลังเกิดขึ้นและอาจเกิดขึ้นอย่างก้าวกระโดดในอนาคต ทั้งนี้นายทุนและแหล่งเงินทุนต่าง ๆ มองเห็นโอกาสในการสร้างเม็ดเงินเข้ากระเป๋าตนเองจากการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ เริ่มต้นจากการซื้อที่ดินจากชาวบ้านในราคาที่สูงมากพอ ทั้งการซื้อสะสมเป็นแปลง ๆ จนสามารถรวมเป็นแปลงใหญ่ใหญ่ในพื้นที่ล่วงหน้าก่อนการประกาศแผนผังการใช้ประโยชน์ในที่ดินและแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณูปโภค เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2562 มากกว่า 10 ปี ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางข้อมูลและกำลังทรัพย์ในการ

ทำธุรกิจและส่อคล้าย ๆ ให้สิทธิแก่ผู้ที่มีอำนาจหรือผู้ที่มีอิทธิพลในการเข้าถึงข้อมูลของภาครัฐก่อนประชาชน เพื่อวางแผนกว้านซื้อที่ดินทางการเกษตรเพื่อรองรับการประกาศแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินและแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณูปโภค เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2562 เพื่อรองรับและสนับสนุนให้เป็นที่ดินเพื่อภาคอุตสาหกรรม การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในครั้งนี้จึงส่งผลเชื่อมโยงให้มูลค่าที่ดินโดยรอบเพิ่มขึ้นและคาดว่าจะสูงขึ้นกว่านี้ไปอีกเรื่อย ๆ ทั้งนี้จึงส่งผลให้เป็นเงื่อนไขให้นายทุนเข้ามาครอบครองที่ดินในพื้นที่ง่ายขึ้นเช่นกัน สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีผลต่อการขยายตัวของเมืองในพื้นที่ชานเมือง: กรณีศึกษา ตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก (ชินกฤต ถิ่นวงษ์แยและปฐมพงศ์ ชัยมูล, 2556) การที่มีห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลพลาซา พิษณุโลก มาตั้งบริเวณตำบลพลายชุมพล เป็นสาเหตุของการขยายตัวของเมืองอย่างมีทิศทางที่สอดคล้องกับสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมของเมืองหรือชุมชนในพื้นที่ การเปลี่ยนแปลงในสามช่วงปีพบว่าพื้นที่เกษตรกรรมมีการลดลงเรื่อย ๆ ในขณะที่พื้นที่หมู่บ้าน หมู่บ้านจัดสรร พื้นที่ตัวเมืองและย่านการค้ามีการเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งหมดเป็นผลมาจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การค้าขาย การเปลี่ยนแปลงของประชากรของตำบลพลายชุมพลและการขยายตัวของเมืองพิษณุโลก ทำให้อุตสาหกรรมและเศรษฐกิจของสังคมเจริญก้าวหน้าและทำให้ตำบลพลายชุมพลเกิดความเป็นเมือง มีความทันสมัย เป็นย่านอุตสาหกรรม ย่านการค้าและความเจริญรุ่งเรืองมากขึ้นเรื่อย ๆ และการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตอำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม (จิตรภณ สุนทร, 2561) โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากปี พ.ศ. 2547 และ พ.ศ. 2557 พบว่าพื้นที่สิ่งปลูกสร้างมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น ในขณะที่การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอื่นนั้นมีสัดส่วนที่ลดลง ได้แก่ พื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งมีสัดส่วนพื้นที่ลดลงค่อนข้างมาก รองลงมาคือ พื้นที่ปอเลี้ยงสัตว์น้ำ และการศึกษาลักษณะการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมในชุมชนชานเมือง กรณีศึกษาเขตลาดกระบัง (กนกวรรณ เกลี้ยงเกตุ, 2559b) พบว่าพื้นที่เกษตรกรรมในอดีตเปลี่ยนเป็นพื้นที่อยู่อาศัยมากที่สุด รองลงมาคือ พื้นที่อุตสาหกรรมและคลังสินค้า

ผลกระทบต่อด้านสุขภาพ พบว่ากลุ่มประชากรตัวอย่างให้ความสำคัญกับเรื่อง การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่อาจเป็นเงื่อนไขทำให้เกิดมลพิษทางดิน น้ำ อากาศส่งผลให้คุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งในแง่บวกที่จะส่งผลให้สุขภาพของประชาชนในพื้นที่ดีขึ้นทั้งสุขภาพกายและสุขภาพใจไม่ว่าจะเป็นจากการจ้างงาน การมีและสร้างรายได้ การมีระบบสาธารณูปโภคที่ทันสมัยขึ้น และในแง่ลบก็อาจทำให้สุขภาพของประชาชนในพื้นที่เสื่อมลงได้เช่นกัน อย่างสภาพจิตใจที่อ่อนล้าจากการทำงาน ปัญหาอาชญากรรมจากประชากรที่เพิ่มขึ้น วิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป โรคและความผิดปกติต่าง ๆ การได้รับพิษจากการทำงานและการใช้ชีวิตประจำวันในสภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย ไปจนถึงการเสียชีวิตก่อนวัยอันควรหรือการเสียชีวิตด้วยเหตุอันพึงหลีกเลี่ยงไม่ได้จากสภาพแวดล้อมหรือสังคมที่พัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปอย่างก้าว

กระโดด สอดคล้องกับการทบทวนและปรัชญาศาสตร์การพัฒนาของโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกสู่การเป็นประเทศอาเซียนในจังหวัดฉะเชิงเทรา: กรณีการจัดการขยะของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรม (เมทินา อีสริยานนท์, 2562) ด้วยความพยายามในการตั้งโรงงานกำจัดขยะของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นขยะของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมจึงเป็นปัญหาที่สร้างความตระหนักว่าจะเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และอาชีพของประชาชน ดังนั้น การที่รัฐมุ่งพัฒนาโดยเน้นตัวเลขทางเศรษฐกิจแต่ละเลยปัญหาสุขภาพ สังคมและสิ่งแวดล้อม ในการที่จะป้องกันและแก้ปัญหาขยะของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมอย่างจริงจัง ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ ตามมาอย่างมากมาย และการศึกษาศักยภาพ ปัญหา อุปสรรค และทิศทางการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในภาคตะวันออกไปสู่การเป็นเมืองน่าอยู่ (สมชาย เดชะพรหมพันธุ์, 2548) ปัญหาด้านสาธารณสุขปศุสัตว์น้ำประปาไม่เพียงพอกับความต้องการส่งผลให้เกิดความกังวลใจในการดำรงชีวิตทั้งทางร่างกายและจิตใจ การจราจรบนถนนหลักของเทศบาลเมืองบางแห่งเริ่มติดขัดขัดเจนสร้างความวิตกกังวลในอุบัติเหตุจากการขับขี่ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเป็นปัญหา ปัญหาขยะมูลฝอย น้ำเสียและเสียงดังรบกวนจากสภาพแวดล้อม สังคมและประชากรที่เพิ่มมากขึ้น การพัฒนา การเปลี่ยนแปลง ในมิติเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ต้องเป็นไปอย่างเป็นธรรมและตรงตามหลักของกฎหมายและข้อบังคับ การป้องกันความเสี่ยงทางสังคมและปัญหามลพิษที่อาจเกิดขึ้นเป็นหลักสำคัญที่จะหลีกเลี่ยงเพื่อสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ การพัฒนาเขตอุตสาหกรรมเป็นส่วนหนึ่งที่จะสร้างความเชื่อมโยงของทรัพยากรธรรมชาติและสร้างปัญหามลพิษที่ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ทั้งนี้ให้ความสำคัญต่อการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA) หรือการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Health Impact Assessment: HIA) เนื่องจากมีข้อจำกัดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิแสดงความคิดเห็นและควรถูกนำความคิดเห็นนั้นมาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษที่อาจเกิดขึ้นได้ต่อการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ

ผลกระทบด้านสังคม พบว่ากลุ่มประชากรตัวอย่างให้ความสำคัญกับเรื่อง การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นเงื่อนไขที่ส่งผลให้เกิดประชากรแฝงในพื้นที่เพิ่มขึ้นและประชากรแฝงที่เพิ่มขึ้นนี้เป็นผลจากประกาศ แผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินและแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณสุขภาค เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2562 เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเพิ่มขึ้นเช่นกัน โครงสร้างเศรษฐกิจที่เปลี่ยนจากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่เป็นพื้นที่รองรับการกระจายกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การเคลื่อนย้ายประชากรจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑล นอกจากนี้ยังมีความพยายามยกระดับพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกให้เป็นประตูเศรษฐกิจ โดยเชื่อมโยงการขนส่งรูปแบบต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ตามประกาศดังกล่าว สอดคล้องกับเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการพัฒนา: ศึกษาการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (ชัยณรงค์ เครือนวนและพิมพ์ประไพ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, 2564) ว่าด้วยกลไกรัฐที่มีบทบาทในเชิงเชื่อมโยงกับเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกอีกหลากหลายหน่วยงานที่สำคัญ อาทิเช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค สาธารณูปการ เพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมและประชากรที่จะเพิ่มขึ้น และการเข้ามาของโรงงานอุตสาหกรรมจะก่อให้เกิดการจ้างงานและการสร้างโอกาสให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ขณะที่ประชากรวัยแรงงานก็ไม่จำเป็นต้องออกไปหางานนอกพื้นที่ ส่วนประชาชนที่ไม่สามารถเข้าสู่การเป็นแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมได้ ก็จะได้รับผลประโยชน์เชิงเชื่อมโยงจากการเข้ามาของแรงงาน เช่น การค้าขาย การประกอบธุรกิจการให้บริการแก่แรงงาน เป็นต้น และจากประกาศดังกล่าว ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิถีชีวิตจากที่ดินเพื่อการประกอบอาชีพเกษตร วัฒนธรรมของชุมชนชนบท ไปสู่ที่ดินเพื่อส่งเสริมสังคมเมืองอุตสาหกรรมด้วยหลากหลายปัจจัยรวมถึงการถูกแทนที่ด้วยประชากรแฝงทั้งในประเทศและชาวต่างชาติ บทบาทของประชาชนในพื้นที่จะถูกลดทอนลง โครงสร้างทางสังคม กลุ่มเครือญาติจะเริ่มห่างหายและลดหายไป ทั้งนี้การถูกแทรกแซงด้วยบทบาทของภาครัฐและกลุ่มนายทุนที่เข้ามามีบทบาทและความสำคัญมากที่สุดในวัฏจักรของการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม พบว่ากลุ่มประชากรตัวอย่างให้ความสำคัญกับเรื่อง การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินนี้ขึ้นแล้ว จะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้เลยกับเรื่องของมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมทั้งทางดิน น้ำและอากาศที่จะเกิดขึ้น ทั้งนี้กฎหมายและข้อบังคับที่ประกาศใช้ประกอบการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงนี้มีความสำคัญอย่างมากต่อผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เรื่องของสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่ค่อนข้างละเอียดอ่อนและมีความสำคัญอย่างมาก สอดคล้องกับการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงพื้นที่สีเขียว ให้มีสิ่งปลูกสร้างประเภททาวน์เฮาส์และอาคารพาณิชย์ กรณีศึกษา ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร (ลือชัย ครุฑน้อย, 2541) โดยบ้านแถว อาคารพาณิชย์และหอพัก มีผลกระทบมากที่สุดและผลกระทบด้านการระบายน้ำมีปัญหามากที่สุด เนื่องจากพื้นที่สีเขียวในเขตผังเมืองรวมนี้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมและเป็นพื้นที่รับน้ำและระบายน้ำลงสู่อ่าวไทย เมื่อมีการก่อสร้างโดยเฉพาะหมู่บ้านจัดสรรย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะด้านการระบายน้ำอยู่แล้ว และได้เสนอแนวทางในการเปลี่ยนแปลงอัตราการระบายน้ำ โดยกำหนดให้หมู่บ้านจัดสรรมีพื้นที่ชะลอน้ำประมาณร้อยละ 3 ของพื้นที่จำหน่าย หรือพื้นที่ที่มีความเหมาะสมที่ได้จากการคำนวณปริมาณน้ำฝนในพื้นที่เพื่อบรรเทาปัญหาน้ำท่วมที่เกิดขึ้นในพื้นที่สีเขียวคล้ายกับโครงการแก้มลิงซึ่งเป็นโครงการพระราชดำริ และมาตรการที่จะอนุรักษ์พื้นที่เกษตรกรรมไว้ คือ รัฐควรจัดเวนคืนที่ดินและชดเชยมูลค่าที่ดินที่มีความแตกต่างที่เกิดจากการที่รัฐใช้มาตรการด้านกฎหมายบังคับใช้ และการทบทวนและปรับปรุงศาสตร์การพัฒนาของโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกสู่การเป็นประเทศอาเซียนในจังหวัดฉะเชิงเทรา: กรณี

การจัดการขยะของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรม (เมทีนา อีสริยานนท์, 2562) ว่าด้วยนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงนำมาสู่ปัญหาทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะที่เกิดจากขยะของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นของเสียที่เกิดจากกระบวนการผลิตและวัสดุที่ไม่ใช้แล้วจากโรงงาน มีทั้งของเสียที่เป็นอันตรายและไม่อันตราย ซึ่งการก่อให้เกิดของเสียอุตสาหกรรมเป็นปริมาณมากในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียง โดยที่หน่วยงานของรัฐยังไม่สามารถกำกับดูแลให้มีการจัดการให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ดังปรากฏเป็นปัญหาข้อร้องเรียนอย่างต่อเนื่องของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการปล่อยของเสียและมลพิษจากโรงงานทั้งในส่วนที่เป็นโรงงานผู้ก่อกำเนิดของเสียเองและโรงงานผู้รับบำบัดและกำจัดของเสีย ตลอดจนการลักลอบทิ้งของเสียอุตสาหกรรมที่ไม่ผ่านการบำบัดอย่างถูกต้องในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นที่ดินสาธารณะที่ดินของเอกชน และบ่อขยะชุมชน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.2.1 ภาครัฐและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กำหนดทิศทางการพัฒนาและบังคับใช้ข้อกำหนดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องผ่านความถูกต้องตามหลักกฎหมายและหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาตั้งแต่การสำรวจ ตลอดจนการจัดการพื้นที่เพื่อสร้างความยุติธรรม เท่าเทียมและความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ทั้งนี้ควรคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชากรในพื้นที่และผู้คนที่ควรจะได้รับเป็นหลักอย่างเป็นธรรมเป็นหลัก เพื่อยุติข้อขัดแย้งและปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ที่จะตามมา

5.2.2 สร้างความชัดเจนต่อการพัฒนาและเพื่อความโปร่งใสของการดำเนินงาน รวมไปถึงต้องเปิดเผยข้อมูลและสร้างการรับรู้ให้กับประชากรในพื้นที่รับทราบข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ตรงไปตรงมา และทั่วถึง ส่งเสริมให้ประชากรในพื้นที่มีความกระตือรือร้นและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยศักยภาพของประชากรในพื้นที่เองอย่างแท้จริง โดยผ่านเวทีทางสังคมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการต่อสู้และสนับสนุนแนวทางในด้านการสร้างเครือข่ายของชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

5.2.3 เปิดโอกาสให้ประชากรในพื้นที่และชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกด้านของการดำเนินการหรือมีส่วนเข้าไปในการปรับปรุงแผนการพัฒนาในจุดบอดที่เกิดขึ้นของการดำเนินการ เนื่องด้วยข้อมูลที่จะได้รับจากฝั่งประชาชนในพื้นที่จะสามารถช่วยให้เห็นถึงมุมมองที่กว้างขึ้น ส่งเสริมให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายทั้งทางตรงและทางอ้อมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การร่วมตัดสินใจ เปรียบเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการที่จะทำให้การดำเนินการตอบสนองการมีส่วนร่วมสาธารณะได้อย่างแท้จริงเช่นกัน

5.2.4 ลดการดำเนินการที่ให้ความสำคัญแก่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพื่อสร้างและจัดสรรอำนาจในการพัฒนาที่เท่าเทียมและมีความยุติธรรม รวมไปถึงลดความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการ ควรเปิดกว้างและส่งเสริมให้พื้นที่มีบทบาทมากขึ้น ทั้งการรับฟังและยอมรับในแนวทางการดำเนินงาน ตามสภาพความเป็นจริงของพื้นที่ เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาที่เกิดขึ้นอย่างมั่นคงและต่อเนื่อง จากความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในการสนับสนุนและการร่วมแก้ไขปัญหาคืออาจจะเกิดขึ้น

5.2.5 ปรับแผนการพัฒนาและข้อกำหนดของนโยบายใหม่ โดยเพิ่มและอาศัยการมีส่วนร่วมของกลุ่มประชาชนในพื้นที่รวมถึงองค์กรเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการอื่น ๆ เพิ่มเติม ทั้งนี้ควรเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ได้สร้างข้อเสนอในมิติใหม่ ๆ ร่วมในการพัฒนา เพื่อหนีออกจากกฎของระบบราชการที่เน้นการบริหารเงินแต่ขาดการพัฒนาด้านการจัดสรรคุณภาพของทรัพยากรและคุณภาพชีวิตที่แท้จริง

5.2.6 ลดทอนอำนาจเชิงโครงสร้างทางการเมืองและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นทั้งในและนอกพื้นที่ เพื่อป้องกันความขัดแย้งและปัญหาความเหลื่อมล้ำ

บรรณานุกรม

กรณีศึกษา : วิทยานิพนธ์/งานนิพนธ์

กนกวรรณ เกลี้ยงเกตุ. (2559). การศึกษาลักษณะการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมในชุมชนชนานเมือง กรณีศึกษาเขตลาดกระบัง. งานวิจัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กมลรัช ชุนไซ. (2552). การติดตามด้านทรัพยากรดินและการใช้ประโยชน์ที่ดินระยะหลัง การก่อสร้าง โครงการเขื่อนขุนด่านปราการชล จังหวัดนครนายก. งานวิจัย, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

จิตรภณ สุนทร. (2561). การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตอำเภอเมือง นครปฐม จังหวัดนครปฐม. งานวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

ชัยณรงค์ เครือนวนและพิมพ์ประไพ สนิทวงศ์ ณ ออยุธยา. (2564). เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการพัฒนา: ศึกษาการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. งานวิจัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชินกฤต ถิ่นวงษ์แยและปฐมพงศ์ ชัยมูล. (2556). การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีผลต่อการขยายตัวของเมืองในพื้นที่ชานเมือง. งานวิจัย, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

เมทินา อีสริยานนท์. (2560). การทบทวนและปรับยุทธศาสตร์การพัฒนาของโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกสู่การเป็นประเทศอาเซียนในจังหวัดฉะเชิงเทรา: กรณีการจัดการขยะของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรม. งานวิจัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ลือชัย ครุฑน้อย. (2541). การศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงพื้นที่สีเขียว ให้มีสิ่งปลูกสร้างประเภททาว์นเฮาส์และอาคารพาณิชย์ กรณีศึกษา ผังเมืองรวม กรุงเทพมหานคร. งานวิจัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมชาย เดชะพรหมพันธุ์. (2548). การศึกษาศักยภาพ ปัญหา อุปสรรค และทิศทางการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในภาคตะวันออกไปสู่การเป็นเมืองน่าอยู่. งานวิจัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

- กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย. (2562). ข้อกำหนด/มาตรการ การใช้บังคับผังเมือง
การพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. ประกาศ, คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนา
พิเศษภาคตะวันออก.
- ด็บบลิวเอชเอ อินดัสเตรียล ดีเวลลอปเม้นท์. (2562). นิคมอุตสาหกรรมด็บบลิวเอชเอ ระยอง 36 -
WHA Rayong 36. [ออนไลน์] : [https://www.wha-industrialestate.com/
th/projects/industrial-estates/](https://www.wha-industrialestate.com/th/projects/industrial-estates/)
- ด็บบลิวเอชเอ อินดัสเตรียล ดีเวลลอปเม้นท์. (2561). โครงการระเบียงเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออก.
[ออนไลน์] : [https://www.wha-industrialestate.com/th/why-
thailand/eastern-economic-corridor-eec](https://www.wha-industrialestate.com/th/why-thailand/eastern-economic-corridor-eec)
- นิพนธ์ วิเชียรน้อย. (2562). Factors Affecting the Land Use Changes along
Charansanitwong Road in Bangkok Noi District, Bangkok. วารสาร.
กรุงเทพมหานคร.
- ประกาศคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2562). แผนผังการใช้ประโยชน์ใน
ที่ดินและแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค เขตพัฒนา
พิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2562. ราชกิจจานุเบกษา, [ออนไลน์] :
https://oldweb.dpt.go.th/wan/lawdpt/data/06/2563/T_0001.pdf
- พระราชบัญญัติ การผังเมือง. (2562). พระราชบัญญัติ การผังเมือง พ.ศ. 2562. Retrieved from
https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/A/071/T_0027.PDF
- พระราชบัญญัติ การผังเมือง. (2518). แผนผังการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินตามการจำแนก
ประเภทตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518. Retrieved from
<https://download.asa.or.th/03media/04law/cpa/cpa18-upd04.pdf>
- พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2561). พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาค
ตะวันออก. ราชกิจจานุเบกษา, [ออนไลน์] : [https://www.eeco.or.th/th/
filedownload/1198/f5620a3344b45ba678cb557dfd905ca4.pdf](https://www.eeco.or.th/th/filedownload/1198/f5620a3344b45ba678cb557dfd905ca4.pdf)
- ภาสกร ชุมหอไร. (2532). คำอธิบายกฎหมายที่ดิน : ฉบับพิมพ์ปี 2532 ตามประมวลกฎหมายที่ดิน
พ.ศ. 2497 และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน. วารสาร.ธนา สุนทรชัยและ
วนิดา คูชัยสิทธิ์. (2015). ความเชื่อมั่นแบบวัดที่มีเป้าหมายของการวัดแตกต่างกัน กรณีศึกษา
แบบประเมินผลการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. งานวิจัย, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

- วุฒิชัย มุระดา. (2556). ผลกระทบที่มีต่อประชาชนจากการขยายตัวของคอนโดมิเนียมเพื่อการพักอาศัยในเขตพื้นที่ชุมชนบางแสนบน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. งานวิจัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุรเชษฐ์ ตาคำ. (2565). ADAPTATION OF GROCERY STORES TO THE IMPACT OF THE COVID-19 EPIDEMIC IN THAIYAWAT SUBDISTRICT, NAKHON CHAI SI DISTRICT, NAKHON PATHOM PROVINCE. วารสาร, Retrieved from <https://so03.tci-thaijo.org/indx.php/husoskru/article/view/260077>
- สมชาย เดชะพรหมพันธุ์. (2548). การศึกษาศักยภาพ ปัญหา อุปสรรค และทิศทางการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในภาคตะวันออกเฉียงใต้ไปสู่การเป็นเมืองน่าอยู่. งานวิจัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง . (2566). สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร. รายงาน, [ออนไลน์] : <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/view>
- DDproperty Editorial Team. (2564). EEC คืออะไร ส่งผลอย่างไรต่อเศรษฐกิจและตลาดอสังหา 3 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงใต้. รายงาน, [ออนไลน์] : <https://www.ddproperty.com/%E0%B8%84%E0%B8%B9%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%8B%E0%B8%B7%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%82%E0%B8%B2%E0%B8%A2/eec-%E0%B8%84%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%AD%E0%B8%B0%E0%B9%84%E0%B8%A3%E0%B9%83%E0%B8%99%E0%B8%A7%E0%B8%87%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%AD%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%AB%E0%B8%B2%E0%B8%A3-15168>

บรรณานุกรม

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	สุพรรณษา ดาทอง
วัน เดือน ปี เกิด	29 สิงหาคม 2540
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลจอมพระ จังหวัดสุรินทร์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	79/20 ซอยโป่งล่าง 4 หมู่ 3 ตำบลโป่ง อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี 20150
ตำแหน่งและประวัติการทำงาน	พ.ศ.2566-ปัจจุบัน พนักงานเอกชน ตำแหน่ง Logistic Staff 1 บริษัทอูซูอิ อินเทอร์เน็ตเซ็นแนล คอร์ปอเรชั่น จำกัด จังหวัดชลบุรี พ.ศ.2664-พ.ศ.2565 พนักงานเอกชน ตำแหน่ง Customer Service บริษัทออีซี ไลน์ จำกัด จังหวัดระยอง พ.ศ.2563-พ.ศ.2564 พนักงานจ้างเหมาบริการ ตำแหน่งบัณฑิตอาสา ต้นแบบ ประจำสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง
ประวัติการศึกษา	พ.ศ.2564-ปัจจุบัน กำลังศึกษาในระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการจัดการปกครอง) มหาวิทยาลัยบูรพา พ.ศ.2559 - 2562 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมและโลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ